

Nr 265.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd, m. m.; given Stockholms slott den 24 mars 1938.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd;

2) lag om ändrad lydelse av 6—8 §§ skogshärbärgeslagen den 21 maj 1937 (nr 268); samt

3) lag angående ändrad lydelse av 9 § 7 mom. lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 206)
om arbetarskydd.

Härigenom förordnas, *dels* att i lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd skall införas en ny paragraf, betecknad såsom 6 a §, av den lydelse nedan sägs, *dels ock* att 10, 23, 28, 30—35, 37, 38, 41—45, 47 och 52 §§ samma lag¹⁾ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

6 a §.

Tillverkare och försäljare av maskiner eller redskap skola tillse, att dessa vid leverans äro försedda med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuda betryggande säkerhet mot olycksfall.

10 §.

Till bergverks-, — — — eller ärenden.

Minderårig må icke användas till industriellt arbete och icke heller till annat med förbudet i första stycket avsett arbete, vilket bedrivs i sådan omfattning, att å arbetsstället i regel användas minst tio arbetare, utan så är att den minderåriges intygsbok, utöver vad i 9 § föreskrives, innehåller läkarintyg, utvisande att den minderårige icke företer sjuklighet, svaghet eller bristande kroppsutveckling eller, där så skulle vara förhållandet, att den minderårige icke kan anses komma att lida men av den sysselsättning, varom fråga är. Sådant läkarintyg må, utom då fråga är om minderårigs användande till skogsavverknings-, kolnings- eller flottningsarbete, vid intygsbokens avlämnande till arbetsgivaren ej vara äldre än ett år och kan utgöras av anteckning, som vid besiktning enligt 35 § införts i boken av besiktningsläkaren.

23 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag och med stöd av densamma meddelade föreskrifter utövas, under överinseende och ledning av yrkesinspektionens chefsmyndighet, av yrkesinspektionens befattningshavare samt kommunala tillsynsorgan. Nämda befattningshavare utgöras av yrkesinspektörer för tillsynstjänsten i allmänhet, minst en yrkesinspektör för tillsyn företrädesvis å arbete, vartill kvinnor användas, samt bergmästare för tillsyn företrädesvis å bergverksarbete och därmed sammanhängande arbete ävensom dem underordnad personal. Konungen må därjämte förordna,

¹⁾ Senaste lydelse av 10, 32, 33 och 35 §§ se SFS 1937: 269 samt av 23, 28, 30, 31, 34, 37, 38, 41—45 och 52 §§ se SFS 1931: 288.

att tillsynen å visst slag av verksamhet skall, med fritagande helt eller delvis av övriga tillsynsorgan, utövas av specialinspektör.

Beträffande yrkesinspektris — — — motsvarande tillämpning.

Närmare bestämmelser rörande tillsynens organisation och fördelning på olika tillsynsorgan meddelas av Konungen.

28 §.

Yrkesinspektör eller honom underordnad befattningshavare, som har att utöva tillsyn å efterlevnaden av denna lag, må ej för egen eller annans räkning driva eller hava del eller anställning i företag, som är underkastat hans tillsyn, eller för sådant företag åtaga sig uppdrag mot ersättning och ej heller eljest på något av nyss angivna sätt taga befattning med företag, vari arbete, som med förbudet i 10 § första stycket avses, bedrivs i sådan omfattning, att å arbetsstället i regel användas minst tio arbetare.

Vad i första stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fråga om yrkesinspektris och henne underordnad befattningshavare, som har att utöva tillsyn å efterlevnaden av denna lag.

Från de — — — för tjänsten.

30 §.

Vid arbetsställe, varest arbete, som med förbudet i 10 § första stycket avses, på stadigvarande sätt bedrivs i sådan omfattning, att å arbetsstället i regel användas minst tio arbetare, eller beträffande vilket yrkesinspektionens chefsmyndighet finner skäl så föreskriva, skall finnas en för ändamålet lämplig bok, i vilken vederbörande inspektionsförrättare vid besök å arbetsstället har att anteckna de anvisningar och råd, vartill förhållandena å arbetsstället kunnat giva anledning och vilka han anser böra avfattas skriftligen, eller ock sin avsikt att framdeles meddela sådana. Alla tjänstemeddelanden, som röra tillämpningen i avseende å arbetsstället av denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter och som icke blivit införda i berörda anteckningsbok, skola biläggas densamma.

Sysselsättes minderårig å arbetsställe, varest industriellt arbete stadigvarande bedrivs, skall vad i första stycket stadgas äga motsvarande tillämpning, ändå att arbetet icke bedrivs i sådan omfattning, att å arbetsstället i regel användas minst tio arbetare.

Anteckningsbok och — — — och meddelanden.

31 §.

Å arbetsställe, varest på stadigvarande sätt bedrivs arbete, som med förbudet i 10 § första stycket avses, bör bland arbetarna utses ett eller flera skyddsombud att företräda arbetarna i frågor rörande arbetets säkerhet eller sundhet. Skyddsombud må ock å annat arbetsställe kunna av arbetarna utses. Val av skyddsombud förrättas av arbetarna eller, på framställning av dem, av facklig organisation, genom vilken de närmast kunna anses företrädna. Om dylikt val skall underrättelse lämnas arbetsgivaren samt vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare.

Skyddsombuden, som hava att göra sig noga underrättade om de beträffande arbetets säkerhet och sundhet å arbetsstället rådande förhållanden, böra verka för främjande av ökad säkerhet och sundhet samt jämväl söka vinna arbetarnas medverkan därtill. När skyddsombuden genom klagomål eller eljest erhålla kännedom om missförhållande, böra de söka få detsamma avhjälpt genom hänvändelse till arbetsgivaren eller arbetsledare eller, där rättelse på sådant sätt ej vinnes, till vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare.

Skyddsombuden må icke hindras att fullgöra sina uppgifter.

Arbetsgivaren så ock arbetsledare bör i frågor rörande arbetets säkerhet eller sundhet söka samråd med skyddsombuden. Har arbetsgivaren eller arbetsledare från skyddsombud mottagit hänvändelse rörande arbetets säkerhet eller sundhet, har han att inom skälig tid giva ombudet besked i frågan.

Har arbetsgivaren utsett ställföreträdare att å hans vägnar handlägga spörsmål rörande arbetets säkerhet och sundhet, skola arbetarna samt yrkesinspektören eller bergmästaren underrättas därom.

Å större arbetsställe bör, där så lämpligen kan ske, bildas en av skyddsombud samt en eller flera företrädare för arbetsledningen sammansatt säkerhetskommitté, som har att verka för säkerhet och sundhet i arbetet. Har säkerhetskommitté bildats, skall underrättelse därom lämnas yrkesinspektören eller bergmästaren.

Skyddsombud och medlem av säkerhetskommitté äga taga del av innehållet i sådan vid arbetsstället befintlig anteckningsbok, varom förmåles i 30 §.

Vid inspektion å arbetsställe, där skyddsombud eller säkerhetskommitté finnes, skall inspektionsförrättaren om möjligt träda i förbindelse med ombudet eller kommittén.

Vederbörande tillsynsorgan är pliktigt att kostnadsfritt tillställa skyddsombud eller säkerhetskommitté avskrift av anvisning, råd eller annat skriftligt meddelande, som avlåtits rörande arbetets säkerhet eller sundhet å arbetsstället.

32 §.

Användes minderårig till arbete, som med förbudet i 10 § första stycket avses och som bedrives i sådan omfattning, att å arbetsstället i regel användas minst tio arbetare, åligger det arbetsgivaren att hava den minderåriges namn, födelseår och födelsedag införda i en särskild förteckning ävensom att vid den minderåriges avgång ur arbetet avföra den minderårige från förteckningen. Dylig förteckning föres för kalenderår, och skall vid förnyat uppläggande av förteckningen iakttagas, att i densamma införas samtliga minderåriga, som vid årsskiftet kvarstodo i arbetet. Arbetsgivaren är pliktig förvara förteckningen å arbetsstället under ett år utöver det kalenderår förteckningen avser. Vad sålunda stadgats äger dock icke tillämpning å skogs- avverknings-, kolnings- eller flottningsarbete.

33 §.

Arbetsgivare, som använder en eller flera minderåriga till arbete, varå 10 § andra stycket äger tillämpning, skall inom fjorton dagar från det han började i arbetet använda dylik arbetskraft därom hos vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare göra skriftlig anmälan ävensom på samma sätt, likaledes inom fjorton dagar, göra anmälan, då han icke vidare i arbetet använder någon minderårig. Äger användandet av sådan arbetskraft rum allenast under viss eller vissa tider av året och kan arbetsgivaren därom på förhand lämna tillförlitlig upplysning, må anmälan, som innehåller sådan upplysning, gälla så länge de anmälda förhållandena fortfarande äga bestånd. Vad sålunda stadgats äger dock icke tillämpning å skogsavverknings-, kolnings- eller flottningsarbete.

Vid beviljande — — — ovan stadgats.

34 §.

Intygsböcker, varom — — — genom pastorsämbetena.

Det åligger — — — eller skolföreståndare.

Enahanda skyldighet — — — skolstyrelsens ordförande.

I intygsboken skall arbetsgivare, vilken använder den minderåriga till arbete, varå 10 § andra stycket äger tillämpning, anteckna företagets namn eller firma, dag då den minderåriga börjar användas i arbetet, det slag av sysselsättning, vartill den minderåriga användes, den tid av dygnet, varunder arbetet för den minderåriga pågår, ävensom den minderåriges avgång ur arbetet eller annan förändring i nu angivna avseenden jämte dag därför.

Ej må — — — minderåriges intygsbok.

Minderårig, som — — — vederbörande besiktningsläkare.

Har den — — — minderåriga själv.

35 §.

En gång varje kalenderår skall vid arbetsställe, där minderåriga användas till arbete, varå 10 § andra stycket äger tillämpning, företagas läkarbesiktning å de minderåriga till utrönande, huruvida sysselsättning, vartill minderårig användes, är för dennes hälsa eller kroppsutveckling menlig. Dylik besiktning må jämväl eljest, då Konungens befallningshavande finner särskilda skäl föreligga att därom förordna, företagas å viss eller vissa av de minderåriga. Vad sålunda stadgats äger dock icke tillämpning å skogsavverknings-, kolnings- eller flottningsarbete.

Det åligger — — — berörda anteckningsbok.

Till förrättande — — — avgiva yttrande.

Vid beviljande — — — vid arbetsstället.

37 §.

Å arbetsställe, varest arbete, som med förbudet i 10 § första stycket avses, på stadigvarande sätt bedrivs i sådan omfattning, att å arbetsstället i regel användas minst tio arbetare, eller beträffande vilket yrkesinspektio-

nens chefsmyndighet finner skäl så föreskriva, skola på lämplig plats finnas anslagna:

a) denna lag jämte de författningar, som innefatta ändring i eller tillägg till densamma eller utfärdats med stöd av lagen och som röra arbetsställen av ifrågakommande slag,

b) uppgift å vederbörande tillsynsorgan och dess postadress samt, därest minderårig sysselsättes å arbetsstället,

c) uppgift å de tider, då för den minderåriga arbetet börjar och slutar, samt huru rasterna för den minderåriga äro anordnade.

Å varje — — — av nöden.

Har yrkesinspektör — — — inom lokalen.

38 §.

1 mom. Råder vid arbetsställe missförhållande i något avseende, varom förmäles i 4 §, 5 § a)—h) eller 6 § eller i någon av Konungen med stöd av 7 § 1 mom. utfärdad, ej jämlikt 52 § särskilt straffbelagd föreskrift, eller som eljest, utan att hänföra sig till 5 § i)—m), inbegripes under 3 §, äger vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare, där för missförhållandets avhjälpande så prövas nödigt, skriftligen förbjuda arbetsgivaren, sedan denne blivit i saken hörd, att efter utsatt skälig tid bedriva visst arbete eller använda viss arbetslokal, maskin, redskap eller annat hjälpmedel eller viss arbetsmetod utan att hava iakttagit visst av yrkesinspektören eller bergmästaren vid förbudets meddelande angivet villkor.

Över dylikt förbud må arbetsgivaren inom fjorton dagar från den dag han därav erhållit del föra klagan hos yrkesinspektionens chefsmyndighet. Vid förbudets meddelande skall givas tillkänna, vad arbetsgivaren har att iakttaga, därest han vill föra sådan klagan.

Förbud, som i första stycket sägs, må jämväl meddelas av yrkesinspektionens chefsmyndighet.

2 mom. Medför missförhållande, varom i 1 mom. första stycket förmäles, synnerlig fara för arbetares liv eller hälsa, skall yrkesinspektören eller bergmästaren, i stället för att vidtaga åtgärd jämlikt 1 mom. första stycket, därom göra anmälan till yrkesinspektionens chefsmyndighet. Har sådan anmälan gjorts eller här avsett förhållande eljest kommit till chefsmyndighetens kännedom, må chefsmyndigheten, utan att avbida arbetsgivarens yttrande, meddela förbud, som ovan sagts, att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare, intill dess annorlunda förordnas, ävensom, där så finnes påkallat, låta genom polismyndighetens försorg på arbetsgivarens bekostnad vidtaga nödig anordning till säkerställande av förbudets upprätthållande.

3 mom. Är i fall, som i 1 eller 2 mom. avses, fråga om åtgärd beträffande arbetslokal, som arbetsgivaren fått till sig upplåten, bör jämväl upplåtaren höras. Chefsmyndigheten äger att meddela förbud mot upplåtande av lokalen till arbetslokal eller lokal för visst arbete utan att med lokalen vidtagits viss angiven åtgärd.

4 mom. Finner yrkesinspektionens chefsmyndighet, efter framställning av yrkesinspektör eller bergmästare eller eljest, att arbetsgivare åsidosätter något av vad i 5 § i)—m) stadgas, äger chefsmyndigheten, efter arbetsgivarens hörande och, där så finnes lämpligt, samråd med arbetsrådet, meddela honom nödiga föreskrifter till tryggande av det åsidosatta stadgandets iakttagande.

41 §.

Konungen må — — — §§ avses.

Konungen må ock föreskriva, att, där arbete vid visst arbetsställe finnes vara synnerligen hälsofarligt, arbetsgivaren icke må i arbetet anställa arbetare, med mindre denne vid läkarundersökning befunnits icke förete sjuklighet eller svaghet, som kan anses göra honom särskilt utsatt för den med arbetet förbundna hälsofaran, ävensom att i dylikt arbete sysselsatta arbetare skola underkastas periodiska läkarbesiktningar; och skall i sådant fall vad i 40 § första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning.

42 §.

Bryter arbetsgivare mot bestämmelse i 9 § första stycket, 10 § första stycket, 11, 14 eller 16 §, 17 § första stycket eller 19 §, 14 och 19 §§ dock icke såvitt angår arbetsgivares anmälningsskyldighet, eller mot föreskrift, som meddelats med stöd av 35 §, 38 § 4 mom. eller 39 §, straffes med dagsböter. Har förseelsen bestått i eller eljest avsett minderårigs användande till arbete och skett med den minderåriges faders eller målsmans vetenskap och vilja, vare jämväl fadern eller målsmannen förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

Den, som — — — sådan förseelse.

43 §.

Försummar arbetsgivare att fullgöra anmälningsskyldighet, varom stadgas i 14, 19, 20 eller 33 §, eller underlåter han att ställa sig till efterrättelse vad i 9 § andra stycket, 10 § andra stycket, 30, 32 eller 34 §, 36 § andra stycket eller 37 § föreskrives, straffes med dagsböter.

Lag samma — — — stycket föreskrives.

44 §.

Har arbetsgivare eller annan för arbetsgivarens räkning i anmälan enligt 14, 19, 20 eller 33 § eller i förteckning, som föreskrives i 32 §, eller i intygsbok för minderårig mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift, straffes med dagsböter, dock ej under fem.

45 §.

Underlåter arbetsgivare att ställa sig till efterrättelse förbud, som meddelats med stöd av 38 § 1 mom. första eller tredje stycket eller 38 § 2 mom., straffes med dagsböter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvå-

rande, med fängelse i högst sex månader. Till samma straff dömes, där upplåtare överträder förbud, som meddelats med stöd av 38 § 3 mom.

Den, som — — — sådan förseelse.

47 §.

Den, som har eller haft att taga befattning med tillsyn å efterlevnaden av denna lag, vare förbjudet att röja yrkeshemlighet och må ej heller, där det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppa drifthanordning eller affärsförhållande vid arbetsställe, i avseende å vilket han har eller haft att taga sådan befattning. Gör han sig skyldig till dylik förseelse, straffes med dagsböter. Sker det för att göra skada eller begagnar han sig av sin kännedom om yrkeshemligheten, drifthanordningen eller affärsförhållandet till egen eller annans fördel, då må till fängelse dömas. Framgår av omständigheterna, att han om yrkeshemligheten, drifthanordningen eller affärsförhållandet erhållit kännedom å tid, då han ej hade att taga befattning med tillsyn å efterlevnaden av denna lag, eller att yppandet av drifthanordningen eller affärsförhållandet ej kunnat medföra skada för det företag, som bedrevs å arbetsstället, må ansvars- eller ersättningsskyldighet icke åläggas honom.

Vad nu — — — om besiktningsläkare.

52 §.

Vid meddelande av föreskrift med stöd av 7 § 1 eller 2 mom. eller 15, 22 eller 41 § må Konungen tillika utsätta straff för förseelse mot föreskriften; dock må sådant straff i intet fall sättas högre än till fängelse i sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

Vad i 10 § andra stycket stadgas skall icke utgöra hinder för minderårigs fortsatta användande till arbete, vartill den minderårige i behörig ordning användes vid tiden för denna lags ikraftträdande.

Den i 33 § stadgade skyldigheten att göra anmälan om användande av minderårig arbetskraft skall av arbetsgivare, som vid tiden för denna lags ikraftträdande använder sådan arbetskraft till industriellt arbete av den omfattning, att å arbetsstället i regel användas mindre än tio arbetare, fullgöras inom fjorton dagar från nämnda tid.

Överträder arbetsgivare eller upplåtare förbud, som meddelats med stöd av 38 § 1 mom. äldre lydelsen, skall, om sådan förseelse ägt rum efter det denna lag trätt i kraft, vad i 45 § nya lydelsen är stadgat äga tillämpning. Bryter arbetsgivare mot föreskrift, som meddelats med stöd av 38 § 2 mom. äldre lydelsen, skall, om sådan förseelse ägt rum efter det denna lag trätt i kraft, vad i 42 § nya lydelsen är stadgat äga tillämpning.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 6—8 §§ skogshärbärgeslagen den 21
maj 1937 (nr 268).

Häri genom förordnas, att 6—8 §§ skogshärbärgeslagen den 21 maj 1937 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

6 §.

Å arbetsställe, som i denna lag avses, bör bland arbetarna utses ett eller flera skyddsombud att till vederbörande inspektionsförrättare framföra arbetarnas önskemål beträffande härbärke eller stall. Val av skyddsombud förrättas av arbetarna eller på framställning av dem av facklig organisation, genom vilken de närmast kunna anses företrädda. Om dylikt val skall underrättelse lämnas arbetsgivaren samt skogs- och flottledsinspektören.

Skyddsombud må icke hindras att fullgöra sina uppgifter.

Vid inspektion å arbetsställe, där skyddsombud finnes, skall inspektionsförrättaren om möjligt träda i förbindelse med ombudet.

Vederbörande tillsynsorgan är pliktigt att kostnadsfritt tillställa skyddsombud avskrift av anvisning, råd eller annat skriftligt meddelande, som avlåtits rörande härbärke eller stall vid arbetsstället.

7 §.

1 mom. Underlåter arbetsgivare att ställa sig till efterrättelse föreskrifterna i 1, 2 eller 3 §, äger skogs- och flottledsinspektören, där så prövas nödigt, skriftligen förbjuda arbetsgivaren, sedan denne blivit i saken hörd, att efter utsatt skälig tid använda visst härbärke eller stall eller bedriva visst arbete utan att hava vidtagit av skogs- och flottledsinspektören vid förbudets meddelande angivna åtgärder.

Över dylikt förbud må arbetsgivaren inom fjorton dagar från den dag han därav erhållit del föra klagan hos yrkesinspektionens chefsmyndighet. Vid förbudets meddelande skall givas tillkänna, vad arbetsgivaren har att iakttaga, därest han vill föra sådan klagan.

Förbud, som i första stycket sägs, må jämväl meddelas av yrkesinspektionens chefsmyndighet.

2 mom. Är i fall, då arbetsgivare underlåter att ställa sig till efterrättelse föreskrifterna i 1, 2 eller 3 §, synnerlig olägenhet för handen, skall skogs- och flottledsinspektören, i stället för att vidtaga åtgärd jämlikt 1 mom. första stycket, därom göra anmälan till yrkesinspektionens chefsmyndighet. Har

sådan anmälan gjorts eller här avsett förhållande eljest kommit till chefsmyndighetens kännedom, må chefsmyndigheten, utan att avbida arbetsgivarens yttrande, meddela förbud, som ovan sagts, att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare, intill dess annorlunda förordnas, ävensom, där så finnes påkallat, låta genom polismyndighetens försorg på arbetsgivarens bekostnad vidtaga nödig anordning till säkerställande av förbudets upprätthållande.

3 mom. Är i fall, som i 1 eller 2 mom. avses, fråga om åtgärd beträffande härbärke eller stall, som arbetsgivaren fått till sig upplåtet, bör jämväl upplåtaren höras. Chefsmyndigheten äger att meddela förbud mot upplåtande av härbärgen för inkvartering av arbetare eller av stallet för inhysande av hästar utan att med härbärgen eller stallet vidtagits viss angiven åtgärd.

8 §.

Underlåter arbetsgivare att ställa sig till efterrättelse förbud, som meddelats med stöd av 7 § 1 mom. första eller tredje stycket eller 7 § 2 mom., straffes med dagsböter, dock ej under tio, eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader. Till samma straff dömes, där upplåtaren överträder förbud, som meddelats med stöd av 7 § 3 mom.

Den, som — — — sådan förseelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

Överträder arbetsgivare eller upplåtaren förbud, som meddelats med stöd av 7 § äldre lydelsen, skall, om sådan förseelse ägt rum efter det denna lag trätt i kraft, vad i 8 § nya lydelsen är stadgat äga tillämpning.

Förslag

till

L a g

angående ändrad lydelse av 9 § 7 mom. lagen den 16 maj 1930 (nr 138)
om arbetstidens begränsning.

Härigenom förordnas, att 9 § 7 mom. lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

9 §.

7 mom. Vid handläggning av annat på arbetsrådet ankommande ärende rörande förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare än sådant, som avses i 5 § 5 mom. eller 10 § 2 mom., bör rådet i regel ej blott bereda vederbörande arbetsgivare och arbetare tillfälle att yttra sig utan även på lämpligt sätt söka samråd med representanter för arbetsgivare och arbetare inom verksamhetsområdet i fråga. Beslut, som avses i 7 § 4 mom., skall, såvitt möjligt, fattas efter samråd med yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Till utredning — — — protokoll däröver.

Kostnaderna för — — — meddelas avgiftsfritt.

Denna lag träder i kraft omedelbart efter utfärdandet.

---

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 25 februari 1938.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFOSS,
MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om *ändringar i lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd m. m.* samt anför:

Inledning.

Under en följd av år har kravet på effektivisering av yrkesinspektionen varit aktuellt. Den industriella verksamhetens mycket kraftiga utveckling under den tid, som förflutit, sedan yrkesinspektionen genom beslut av 1912 års riksdag i all huvudsak erhöll sin organisativa gestaltning, har medfört, att arbetet med övervakandet av gällande arbetarskyddslagstiftning i hög grad ökats. Jämsides med att antalet inom industrien sysselsatta avsevärt stegrats under det senaste kvartsseket, har den moderna maskintekniken och vidtagna rationaliseringsåtgärder intensifierat det industriella arbetet. Dessa omständigheter i förening hava gjort behovet av vidgade skyddsåtgärder starkt kännbart.

Förslag att åtgärder måtte vidtagas för effektivisering av yrkesinspektionens verksamhet framställdes motionsvis vid 1930 års riksdag. I anledning därav anhöll riksdagen i skrivelse den 27 maj 1930 (nr 287) om utredning i ämnet.

Genom beslut den 20 september 1930 anbefalldes Kungl. Maj:ts socialstyrelsen att — efter samråd i erforderlig omfattning med riksförsäkringsanstalten — verkställa den begärda utredningen och avgiva därav föranledda förslag.

Med skrivelse den 17 december 1931 överlämnade socialstyrelsen den ifrågasvarande utredningen tillika med förslag till förstärkning av yrkesinspektionens och tillsynsmyndighetens organisation i skilda hänseenden. Över styrelsens förslag infordrades sedermera yttranden från ett stort antal myndigheter och organisationer.

På grund av den ekonomiska krisen och det i följd därav ansträngda statsfinansiella läget föranledde nyssnämnda utredning allenast vissa mindre omfattande åtgärder.

Den 16 april 1937 meddelade Kungl. Maj:ts chefen för socialdepartementet

bemyndigande att tillkalla sakkunniga för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande effektivisering av yrkesinspektionen. Då nämnda bemyndigande begärdes, anförde jag i egenskap av föredragande departementschef till statsrådsprotokollet rörande de sakkunnigas utredningsuppgifter bland annat följande:

Vid utredningen borde i första hand det av socialstyrelsen framlagda förslaget, i den mån detsamma icke redan förverkligats, samt de däröver avgivna yttrandena komma under omprövning. Emellertid syntes mig i nuvarande läge spörsmålet böra bedömas ur vidare synpunkter än som i förslaget skett. Ovedersägligen måste organisationen anordnas på ett sådant sätt, att den medgäve en väsentligt ökad besöksfrekvens vid de olika företag, som befunno sig under inspektionens kontroll. Och likaledes borde den centrala tillsynsmyndigheten utrustas med arbetskrafter, som satte den i stånd att effektivt utöva sina ledande och kontrollerande uppgifter. Men därutöver torde särskilt böra beaktas, att vid verksamheten i allmänhet upplysnings- och propagandasynpunkterna framdeles ägnades ökad uppmärksamhet. Enahanda gällde beträffande frågan om arbetsplatsernas hygien. I förstnämnda avseende ville jag framhålla, att den s. k. säkerhetstjänsten syntes böra i all möjlig utsträckning utvecklas. De gynnsamma erfarenheter, som från olika håll föreläge rörande värdet av en organiserad samverkan mellan företagets ledning och arbetare till främjande av en förbättrad yrkeshygien, gjorde det angeläget, att hit hörande förhållanden ingående övervägdes. Och vad hygienens anginge, gjorde den särskilt under de senare åren utvidgade lagstiftningen om yrkessjukdomar det naturligt, att de allmänt hygienisk-tekniska betingelserna inom arbetslokaler blev föremål för skärpt uppmärksamhet. Därvid uppkomme ock frågan om en utvidgad samverkan med tillgänglig medicinsk sakkunskap.

Slutligen borde tagas under särskild omprövning, huruvida nu gällande föreskrifter kunde anses tillfredsställande ur effektivitetssynpunkt. Efter min mening måste det ur såväl den enskilda individens som samhällets synpunkt vara en angelägenhet av vikt, att en sakkunnig tillsyn över efterlevnaden av meddelade bestämmelser också förfogade över lämpliga medel att åvägabringa rättelse i sådana förhållanden, som befunes medföra undanröjbara risker för olycksfall och ohälsa.

Tillkallade sakkunniga¹⁾, som antogo benämningen 1937 års arbetarskyddskommitté, avgåvo den 30 december 1937 betänkande med förslag angående effektivisering av yrkesinspektionen (statens off. utredn. 1937:52).

Efter en inledning, berörande skyddslagstiftningens uppkomst och utveckling, anförde de sakkunniga under rubriken »Yrkesinspektionen» bland annat följande:

Det måste betraktas såsom ett samhällsintresse av första ordningen att i möjligaste mån söka förebygga, att arbetarna i sin gärning drabbades av olycksfall eller ådroge sig ohälsa. Ur såväl humanitär som samhällsekonomisk synpunkt framstode det såsom nödvändigt, att allt vad som vore möjligt gjordes för främjande av säkerhet och sundhet i arbetet. Om yrkessjukdomarna och deras förekomst i vårt land visste man ännu relativt litet. Det årliga antalet olycksfall i arbete kunde däremot ganska noggrant fastställas, och även

¹⁾ Såsom sakkunniga tillkallades den 22 april 1937 ledamoten av riksdagens andra kammare f. d. yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren, tillika ordförande, direktören i pappersmasseförbundet G. Hultman, docenten medicine doktorn G. Rundberg, sekreteraren i järn- och metallarbetarförbundet A. Svensson samt ledamoten av riksdagens första kammare yrkesunderinspektören G. Strömberg.

följderna av olycksfallen låte sig tämligen väl överblicka. En omfattande utredning av olycksfallens betydelse återfunnes i en av professorn Gunnar Dahlberg utarbetad, till de sakkunnigas betänkande fogad uppsats om olycksfall i arbete i Sverige. De sakkunniga hänvisade därför beträffande detta ämne till nämnda uppsats och ville blott söka antyda, vilken roll olycksfallen spelade för den enskilde individen och för samhället i dess helhet.

Först finge nämnas, att 142,175 olycksfall i arbete inträffade under år 1934. Detta betydde, att i genomsnitt var elfte till tolfte arbetare drabbades av ett olycksfall. Av olycksfallen ledde 486 till döden och 3,203 till invaliditet. Redan dessa siffror tydde ju på, att olycksfallen i arbete hade en avsevärd inverkan på dödligheten och invaliditeten inom landet. Så visade sig också vid närmare undersökning vara fallet. Bland män i åldern 20—40 år orsakades omkring 5 procent av dödsfallen och ungefär en tredjedel av invaliditetsfallen av olycksfall i arbete. Sådana olycksfall förorsakade bland anställda män i nyssnämnda åldersgrupp fem till tio gånger så många invaliditetsfall som alla andra invaliditetsorsaker tillsammans. Även för sjukligheten spelade olycksfallen i arbete en betydande roll. Inom de mest utsatta yrkesgrupperna vore den sjuklighet, som bland personer i åldern 20—40 år orsakades av dylika olycksfall, av nästan samma storleksordning som den sjuklighet, som åstadkommes av alla andra sjukdomsorsaker i förening.

I fråga om de ekonomiska verkningarna av olycksfall i arbete finge framhållas, att sådana olycksfall bland icke statsanställda under år 1934 föranledde en förlust av arbetsdagar, som motsvarade arbetsförmågan hos mer än 34,000 årsarbetare. Tillika finge nämnas, att kostnaderna för ersättningar på grund av olycksfall i arbete under nämnda år uppginge till i runt tal 30 miljoner kronor.

Av professor Dahlbergs utredning framginge, att åtskilligt torde kunna göras för att nedbringa antalet olycksfall i arbete. Visserligen vore väl en del olycksrisker betingade av själva arbetets natur; men även inom samma yrkesgrupp vore skillnaden i fråga om olycksfallsfrekvens mellan olika företag så betydlig, att den kunde antagas bero på olikheter med avseende å skyddsanordningar, arbetets utförande etc. Man torde därför kunna förutsätta, att vid en effektivare inspektionsverksamhet antalet olycksfall i arbete komme att minskas.

Den svenska yrkesinspektionens verksamhet bruste för närvarande i effektivitet. Det vore helt naturligt, att så skulle vara fallet. Under de senare åren hade den industriella verksamheten i vårt land kraftigt utvecklats. Denna utveckling hade icke endast bestått i en ökning av antalet industrianläggningar och en utbyggnad av redan befintliga sådana utan också i ett allt intensivare utnyttjande av den moderna maskintekniken. Nya arbetsmetoder och ökad arbetstakt krävde nya skyddsåtgärder och nya hygieniska anordningar. Samtidigt hade fordringarna i fråga om säkerhet och sundhet samt trevnad på arbetsplatserna oavbrutet stigit. Allt detta hade medfört en väsentlig ökning av yrkesinspektionens arbetsbörda, men någon motsvarande förstärkning av dess arbetskrafter hade icke ägt rum. Organisationen vore ännu i huvudsak densamma som år 1912, ehuru området för yrkesinspektionens verksamhet utvidgats bland annat genom att den fått sig anförtrodd övervakningen av lagen om arbetstidens begränsning, lantarbetstidslagen och lagen om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete. Under sådana förhållanden kunde det icke påräknas, att en efter moderna begrepp effektiv tillsyn skulle kunna utövas av yrkesinspektionen.

Med hänsyn till vad de sakkunniga sålunda anført, hade det synts dem särskilt nödvändigt, att inspektionsmyndighetens organisation förstärktes. En-

ligt de sakkunnigas mening borde emellertid därjämte åtgärder vidtagas till underlättande av tillsynsarbetets bedrivande, författningsändringar genomföras i syfte att föra arbetarskyddet framåt samt anstalter träffas för förbättrande av inspektionspersonalens utbildning samt för propaganda.

Över kommittébetänkandet infordrades utlåtanden av riksförsäkringsanstalten, kommerskollegium, medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, statskontoret, allmänna civilförvaltningens lönenämnd, arbetsrådet, delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet, riksräkenskapsverket, överståthållarämbetet ävensom länsstyrelserna i samtliga län, de sistnämnda efter hörande av förste provinsialläkarna i länen.

Tillfälle att avgiva yttrande över betänkandet bereddes svenska arbetsgivareföreningen, landsorganisationen i Sverige, Sveriges industriförbund, de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening, föreningen för arbetarskydd, svenska landskommunernas förbund, svenska stadsförbundet och Fredrika Bremerförbundet.

Yttranden avgavs av samtliga nyssnämnda myndigheter och sammanslutningar.

Vid utlåtanden från tre länsstyrelser funnos fogade yttranden av yrkesinspektörer. Till länsstyrelsens i Malmöhus län utlåtande fanns fogat yttrande av Malmö fackliga centralorganisation. Överståthållarämbetet överlämnade yttrande av Stockholms stads hälsovårdsnämnd. Kommerskollegium avlämnade med sitt utlåtande yttranden från bergmästare, sprängämnesinspektören, statsinspektörerna över elektriska starkströmsanläggningar, Sveriges maskinindustriförening, mellersta och norra Sveriges ångpanneförening samt södra Sveriges ångpanneförening. — En skrivelse i ämnet har vidare avgivits av Sveriges lokomotivmannaförbund.

I yttrandena vitsordades, att åtgärder för effektivisering av yrkesinspektionen och för förbättring av arbetarskyddet i övrigt måste vidtagas.

Jag anhåller nu att till närmare behandling få upptaga de spörsmål, som kunna föranleda ändringar av arbetarskyddslagen. I förevarande sammanhang torde åtgärder jämväl böra vidtagas för åstadkommande dels av vissa av ändringar i arbetarskyddslagen betingade ändringar i skogshärbärgeslagen den 21 maj 1937, dels ock av viss formell jämkning av lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning.

Till de i kommittébetänkandet berörda spörsmål, vilka icke i detta sammanhang behandlas, anhåller jag att senare få återkomma.

Ändringar i arbetarskyddslagen.

Vid redogörelsen för ifrågasatta ändringar i arbetarskyddslagen kommer jag att följa den indelning av ämnet, som kommittén gjort i kapitlet IV av betänkandet.

Anmälan om nya företag.

Historik.

Av *propositionen nr 40 till 1931 års riksdag* — genom vilken proposition förslag framlades till revision av arbetarskyddslagen — framgår, att det till lagrådet remitterade lagändringsförslaget under 25 § 1 mom. innehöll en så lydande bestämmelse:

Den, som driver företag, vari förrättas industriellt arbete, byggnadsarbete eller arbete med transport av personer eller gods, skall därom göra anmälan hos vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare inom fjorton dagar från det driften påbörjades eller, om lagen då icke var tillämplig å företaget, från det lagen blev tillämplig.

Den sålunda stadgade anmälningsskyldigheten skulle dock enligt förslaget övergångsbestämmelser icke gälla i fråga om sådana vid tiden för lagändringens ikraftträdande befintliga företag, å vilka arbetarskyddslagen då ägde tillämpning.

Enligt 43 § i lagändringsförslaget skulle arbetsgivare, som försummade att fullgöra nyss angiven anmälningsskyldighet, straffas med böter från och med fem till och med femhundra kronor.

Föredragande departementschefen, statsrådet Larsson, anförde såsom motivering för bestämmelserna i fråga, att den föreslagna anmälningsskyldigheten föranletts av önskan att bereda tillsynsorganen ökad möjlighet att erhålla kännedom om företag, som påkallade inspektion.

Lagrådet yttrade beträffande 25 § 1 mom. i förslaget följande:

Den i förevarande moment stadgade anmälningsskyldigheten avsåge alla företag, som omtalades i 10 § första stycket; dock — jämlikt näst sista stycket i förslaget övergångsbestämmelser — icke de vid tiden för lagens ikraftträdande befintliga företag, å vilka lagen om arbetarskydd då ägde tillämpning. Enär anmälningsskyldigheten alltså i huvudsak gällde endast nya företag, kunde naturligtvis ett på de gjorda anmälningarna grundat register först i en tämligen avlägsen framtid något så när fullständigt omfatta de inom distriktet befintliga företag, som vore av här avsedd beskaffenhet.

Det syntes med skäl kunna ifrågasättas, huruvida den föreslagna anmälningsskyldigheten kunde vara till sådant gagn, att detta övervägde olägenheterna. Den anmälningsskyldighet, som enligt stadgandet skulle införas för näringsidkare, vore mycket omfattande. Visserligen avsåge den ej handel eller i allmänhet arbete av icke industriell art, men under bestämmelsen fölle dock varje hantverksrörelse, även den allra obetydligaste, där en eller flera personer utanför den egna familjen sysselsattes. Det registreringsarbete, som skulle bli nödvändigt för att tillgodogöra mängden av dylika anmälningar, bleve säkerligen betydande, och det vore att befara, att de upplagda registren bleve för avsett ändamål föga vägledande, då de säkerligen komme att till största delen fyllas av anmälningar rörande företag av den art, där fara i regel ansåges utesluten och där fördenskull enligt stadgande i andra momentet av förevarande paragraf inspektion endast undantagsvis behövde företagas.

Syftet att bereda tillsynsmyndigheterna kännedom om nytillkomna företag syntes stå att vinna på ett annat, vida enklare sätt, nämligen genom att anlita den veckovis utkommande, med Post- och Inrikes Tidningar distribuerade samlingen av anmälningar till bland annat aktiebolags-, förenings- och handels-

registren. Visserligen medförde icke alla företag av nu avsedd art skyldighet att göra anmälan om firma, men det torde numera icke sällan förekomma, att även mindre näringsidkare i eget intresse ingåve sådan anmälan. För övrigt ägde tillsynsmyndigheterna utväg att komplettera uppgifterna i handelsregistret ur det s. k. näringsregistret.

Det måste ock väcka betänkligheter att för en stor grupp av enskilda införa ett nytt anmälningstvång, om vars förhandenvaro åtminstone en längre tid framåt kännedom icke kunde vara att förvänta bland dem detsamma gällde. Föga sannolikt torde vara, att en mindre hantverkare, t. ex. en skomakare eller sömmerska, som anställde ett biträde, skulle inse, att därvid omedelbart uppstode någon anmälningsskyldighet på grund av den fara arbetet kunde medföra. Det borde heller icke förbises, att försummelse av den nu ifrågasatta anmälningsplikten eller av rätta tiden därför enligt 43 § vore belagd med bötesansvar och att talrika åtal för dylik underlåtenhet säkerligen skulle kunna bli följden.

Med stöd av det anförda hemställde lagrådet, att förevarande moment måtte utgå. Bifölles denna hemställan, följde därav, att såväl omförmälda stycke i övergångsbestämmelserna som ock ovannämnda straffbestämmelse i 43 § skulle uteslutas.

I anledning av vad lagrådet sålunda hemställt upptogs i det genom propositionen framlagda lagförslaget inga bestämmelser rörande anmälan om nya företag.

Dylika bestämmelser upptogs icke heller i det förslag till ny lag om arbetarskydd, vilket framlades i två med anledning av propositionen väckta likalydande *motioner*, I: 205 av herr Sigfrid Hansson m. fl. och II: 349 av herr Sävström m. fl. Även *gällande lag* överensstämmer härutinnan med propositionen.

1937 års arbetarskyddskommitté.

Kommittén anförde beträffande denna fråga bland annat följande:

Uppgifter om nytillkomna företag komme yrkesinspektörerna till handa endast i den mån företagen bleve kända av de kommunala tillsynsorganen och omnämndes i deras rapporter eller ock anmälan gjordes om inträffat olycksfall. Då rapporter från de kommunala tillsynsorganen på sina håll lämnades endast en gång per år, insåges lätt, att företag kunde existera under avsevärd tid utan vederbörande yrkesinspektörs kännedom.

Under de sakkunnigas konferenser med yrkesinspektionens befattningshavare hade allmänt påyrkats, att något borde göras för att åstadkomma en annan ordning i förevarande avseende. Det hade påpekats, att under nuvarande förhållanden riskfyllda anläggningar kunde vara i bruk under åtskilliga månader, utan att yrkesinspektionens befattningshavare kände till att så vore förhållandet.

I alla våra grannländer hade skyldighet ålagts innehavare av företag, varå vederbörande skyddslag ägde tillämpning, att i samband med driftens påbörjande hos yrkesinspektionen göra anmälan om sitt företag. Enligt de sakkunnigas mening borde en dylik anmälningsskyldighet nu införas även i vårt land.

Kommittén föreslog med anledning härav, att i arbetarskyddslagen måtte stadgas skyldighet för arbetsgivare, å vars företag lagen ägde tillämpning, att senast fjorton dagar efter det rörelsen vid företaget påbörjats göra anmälan därom till vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare. Tillika borde stadgas, att försummelse att göra anmälan skulle föranleda böter.

Remissyttranden.

Arbetarskyddskommitténs förslag tillstyrktes eller lämnades utan erinran i ett stort antal yttranden, bland annat av *13 länsstyrelser, riksförsäkringsanstalten, 5 förste provinsialläkare, landsorganisationen och svenska landskommunernas förbund.*

Riksförsäkringsanstalten framhöll emellertid, att det med hänsyn till den föreslagna anmälningsskyldighetens stora omfattning — den skulle gälla alla företagare, även sådana med endast en eller annan anställd — syntes vara att vänta, att anmälningsskyldigheten under en avsevärd tid framåt i talrika fall icke komme att fullgöras på grund av bristande kännedom om anmälningsskyldighetens förhandenvaro. Denna svårighet skulle tydligen ytterligare ökas genom ett stadgande — vilket ifrågasatts — att anmälan skulle göras före det verksamheten igångsattes.

I vissa i huvudsak tillstyrkande yttranden ifrågasattes vissa jämkningar.

Stockholm stads hälsovårdsnämnd ansåg, att anmälan borde ingivas i så god tid, att den för företaget avsedda lokalen kunde hinna besiktigas redan innan den togs i bruk. *Överståthållarämbetet* fann kommitténs förslag i huvudsak väl motiverat men tillade, att det icke vore erforderligt eller ens lämpligt, att sådana företag, som stode under den kommunala tillsynsmyndighetens inspektion, ålades anmälningsskyldighet. Skulle så bliva fallet, borde ett förtydligande därom göras. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* föreslog, att anmälningsskyldighet skulle införas men att försummelse av densamma ej skulle straffbeläggas.

I några yttranden uttalades tveksamhet beträffande lämpligheten av de föreslagna bestämmelserna.

Kommerskollegium ställde sig sålunda tveksamt till förslaget. Ansåges emellertid anmälningsskyldigheten vara en mindre olägenhet än att ett företag någon kortare tid kunde vara undandraget inspektion, borde även återupptagen nedlagd verksamhet underkastas anmälningstvång. I varje fall borde försummelse av anmälan icke föranleda straffpåföljd.

Socialstyrelsen anförde enahanda synpunkter som kommerskollegium samt tillade:

I betänkandet funnes icke omnämnt, att de kommunala tillsynsorganen genom föreskrift av tillsynsmyndigheten ålagts att i sina kvartalsrapporter lämna uppgift om igångsättandet av nya företag. Väl hade det hittills icke visat sig vara möjligt att på denna väg erhålla kännedom om alla nya företag, men för den händelse den kommunala tillsynen komme att utvecklas genom av de sakkunniga förordad omläggning av denna tillsyn, torde man kunna påräkna ett väsentligt bättre resultat. De kommunala organen kunde nämligen förutsättas väl känna till de fall, då en rörelse, som fölle under arbetarskyddslagen, igångsattes.

Tre reservanter inom riksförsäkringsanstalten yttrade bland annat:

Anmälningsskyldigheten skulle åligga även arbetsgivare med endast en eller två arbetare och således bland annat hantverkare och mindre jordbrukare, i den mån de använde maskinella hjälpmedel. Om en mindre jordbrukare för

några dagar förhyrde ett tröskverk eller måhända till och med om han anskaffade en slättermaskin, torde han vara pliktig anmäla detta till yrkesinspektionen. Det måste anses sannolikt, att anmälningsskyldigheten i stor utsträckning komme att försummas. Efterlevnad av föreskriften torde icke kunna vinnas utan åtal i stor mängd.

Genom hänvändelse till kommunernas tillsynsorgan — som enligt kommitténs uttalande borde oftare besökas — och möjligen även till riksförsäkringsanstaltens ordsombud, torde yrkesinspektionen ofta kunna erhålla kännedom om nya företag. Åliggandet att inhämta dylika uppgifter syntes företrädesvis kunna anförtros åt underinspektörerna.

Skulle anmälningsskyldighet införas, torde den böra inskränkas att gälla industriella företag. Om anmälningsskyldigheten skulle tjäna sitt syfte, borde den verkställas före påbörjande av företag eller åtminstone omedelbart därefter. Vid kortvariga företag, t. ex. ett sågningsarbete, som varade endast ett par veckor, hade den eljest intet ändamål.

Sveriges industriförbund höll före, att det vore lämpligast, att de kommunala tillsynsorganen ålades att göra anmälningar. Dessa anmälningar borde emellertid icke, såsom nu vore fallet, ske i rapporterna utan omedelbart efter det att kännedom erhållits om att ett företag startats inom kommunen.

Kommitténs förslag avstyrktes av *svenska arbetsgivareföreningen*, som framhöll, att det säkerligen icke kunde undgås, att anmälningsskyldigheten i många fall genom rent förbiseende eller bristande kännedom om lagens detaljer komme att åsidosättas. Det borde emellertid undersökas, huruvida icke anmälningsskyldigheten kunde fullgöras av någon offentlig myndighet, som erhöle kännedom om det nya företaget i samband med beviljandet av tillstånd till rörelsens bedrivande.

Departementschefen.

Vid ett tidigare tillfälle har för lagrådets granskning framlagts förslag om skyldighet för den, som driver företag, vari förrättas industriellt arbete eller byggnads- eller transportarbete, att därom inom viss tid göra anmälan hos yrkesinspektionen. Med hänsyn till de erinringar, som lagrådet riktade mot förslaget, blev detsamma emellertid icke underställt riksdagen. Då dessa erinringar alltjämt synas förtjäna beaktande, kan jag så mycket mindre biträda de sakkunnigas nu förevarande förslag, som detta går väsentligt längre än det av lagrådet avstyrkta. De sakkunniga hava nämligen föreslagit anmälningsskyldighet för varje arbetsgivare, å vilkens företag arbetarskyddslagen äger tillämpning, således jämväl för jordbrukare, handelsidkare m. fl.

Lagrådet har vid nyss omförmälda tillfälle ansett syftet att bereda tillsynsmyndigheterna kännedom om nytillkomna företag på ett vida enklare sätt stå att vinna genom anlitande av den veckovis utkommande samlingen av anmälningar till bland annat aktiebolags-, förenings- och handelsregistren, vilkas uppgifter kunde kompletteras ur det s. k. näringsregistret. I denna talrika samling anmälningar, av vilka flertalet torde sakna intresse för tillsynsmyndigheterna, äro emellertid anmälningarna ordnade på sådant sätt, att vederbörande tillsynsmyndighet skulle nödgas genomgå hela samlingen för att kunna utskilja den eller de enstaka anmälningar, som eventuellt kunde vara

av intresse för myndigheten. Uppgifterna i dessa anmälningar torde icke heller vara tillfyllest för tillsynsmyndigheternas behov. Med hänsyn härtill, och då det givetvis är önskvärt, att yrkesinspektionen snarast möjligt erhåller kännedom om nytillkomna företag, kunde måhända övervägas, huruvida icke i stället för den av kommittén föreslagna utvägen registreringsmyndigheterna borde åläggas att i viss omfattning underrätta yrkesinspektionen om registrering av sådana företag. Närmare till hands synes dock vara att, såsom i en del remissyttranden ifrågasatts, ålägga de kommunala tillsynsorganen skyldighet att tidigare än nu sker lämna uppgifter om nya företag. Jag är emellertid icke nu beredd att, utan närmare utredning, till behandling upptaga denna fråga, utan anser densamma böra ingå såsom ett detaljspörsmål vid den översyn av arbetarskyddslagstiftningen, som enligt min mening snart bör verkställas.

Förhandsgranskning av byggnadsplaner.

Historik och gällande författningsbestämmelser.

I 26 § *gällande lag* stadgas, att arbetsgivare, därest han vill underställa vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare förslag till ny-, om- eller tillbyggnad av arbetslokal, äger att till yrkesinspektören eller bergmästaren insända dylikt förslag, åtföljt av sådana ritningar och uppgifter, som må erfordras för förslaget granskning. Tillika ålägges yrkesinspektören eller bergmästaren att utan gottgörelse verkställa sådan granskning samt att snarast möjligt efter mottagandet av erforderliga handlingar återsända förslaget med det yttrande, vartill granskningen kunnat giva anledning.

Frågan om granskning av byggnadsförslag har även uppmärksamrats i en av internationella arbetskonferensen år 1929 antagen rekommendation *angående förebyggande av olycksfall i arbete*. I denna rekommendation framhålls önskvärdheten av att planer för uppförande eller omändring av industriella anläggningar i vederbörlig tid underställas granskning av kompetent myndighet för konstaterande av, huruvida planerna äro av beskaffenhet att motsvara lagbestämmelserna. Granskning föreslås skola äga rum så skyndsamt som möjligt för att icke fördröja byggnadsarbetet.

I svar den 1 december 1928 å det frågeformulär, som internationella arbetsbyrån utsänt till de olika regeringarna, hade svenska regeringen anfört, att ett åläggande för arbetsgivarna att underställa yrkesinspektionen planerna för ny- eller ombyggnad av industriella anläggningar givetvis i och för sig vore mycket önskvärt och ägnat att förekomma fel, som sedermera icke kunde avhjälpas. En dylik granskning hade emellertid betydelse framför allt i hygieniskt avseende, i det att själva byggnadsplanerna beträffande olycksfallsrisken i regel spelade en liten roll, utom i vad anginge utrymningsmöjligheterna vid eldsvåda. Det ifrågasatta åläggandet skulle emellertid onekligen i många fall verka omotiverat besvärande och leda till försening av byggnadsarbetet. För yrkesinspektionen skulle ett dylikt åläggande av mera generell giltighet medföra mycket betungande arbete, och yrkesinspektionens organ skulle i viss mån betagas möjligheten att efteråt påkalla åtgärder.

Genom *proposition* (nr 71) till 1930 års riksdag inhämtade Kungl. Maj:ts riksdagens yttrande angående rekommendationen. Emellertid gav denna i nu förevarande avseende icke anledning till något särskilt uttalande vare sig av föredragande departementschefen, statsrådet Lübeck, eller av riksdagen.

Frågan behandlades åter i 1931 års *proposition* (nr 40) angående ändringar i arbetarskyddslagen. Departementschefen, statsrådet Larsson, yttrade då, att han med hänsyn till vad tidigare förekommit icke kunde tillstyrka införande av bestämmelser om en obligatorisk förhandsgranskning av byggnadsplaner. Emellertid syntes en av socialstyrelsen framkastad tanke, att den myndighet, som hade att lämna byggnadslov, skulle före ärendets avgörande bereda yrkesinspektören eller bergmästaren tillfälle att avgiva yttrande, värd beaktande. Emot en sådan bestämmelse kunde dock invändas, att tillsynsorganen, därest ärendena remitterades till dem, måhända skulle finna sig föranlåtna att ingå på en närmare granskning av byggnadsplanerna i varje ärende, vilket skulle medföra alltför mycket arbete för dem liksom ock olägenheter för industrien. Det förefölle då lämpligare att begränsa sig till en skyldighet för vederbörande myndighet att allenast underrätta yrkesinspektör och bergmästare om sökt byggnadslov. Genom en sådan bestämmelse torde det mål, som här syntes böra eftersträvas, i huvudsak kunna uppnås. Emellertid skulle tydligen bestämmelsen i ämnet hava sin plats icke i arbetarskyddslagen utan i byggnadsstadgan.

I *byggnadsstadgan* den 20 november 1931 (nr 364), som bland annat innehåller vissa i hygieniskt syfte och i syfte att möjliggöra snabb utrymning vid eldfara meddelade bestämmelser om, huru arbetslokaler skola vara anordnade, ävensom bestämmelse, att nybyggnad ej får företagas utan byggnadsnämndens lov, föreskrives i 67 §, att — där ansökan om byggnadslov avser industriell anläggning i stad — yrkesinspektören eller bergmästaren skall underrättas därom. Vad som föreskrivits för stad skall enligt 82 och 83 §§ som regel gälla även i stadsliknande samhällen å landet.

1937 års arbetarskyddskommitté.

Kommittén ansåg sig — med hänsyn bland annat därtill, att byggnadsstadgans bestämmelser om byggnadslov icke äga tillämpning på den egentliga landsbygden — böra överväga, huruvida icke bestämmelser om obligatorisk förhandsgranskning av byggnadsplaner borde införas. Härutinnan anförde kommittén följande:

Sådana bestämmelser gällde i åtskilliga stater i fråga om vissa industrier, som ansåges farliga, osunda eller besvärande för allmänheten. Ett fåtal andra länder hade infört obligatorisk förhandsgranskning med avseende å alla slags fabriker. I intet av våra grannländer vore arbetsgivare utan vidare pliktig att underställa byggnadsplaner yrkesinspektörs granskning. I Finland gällde emellertid, att den, som ämnade uppföra eller ombygga fabrik eller annan industriell anläggning, vore skyldig att före arbetets vidtagande därom göra anmälan hos vederbörande yrkesinspektör. Stadgandet härom kompletterades med en bestämmelse, som gäve yrkesinspektören rätt att infordra för sakens belysande erforderliga uppgifter.

De sakkunniga funne det önskvärt, att förslag till nybyggnad eller större förändring av arbetslokal bleve underställt yrkesinspektörs respektive bergmästares granskning men ansåge sig dock icke kunna föreslå, att ett sådant förfarande gjordes obligatoriskt. Ett anmälning förfarande sådant som det i Finland tillämpade syntes emellertid, om det begränsades till att avse nybyggnad och väsentligare ombyggnad, knappast kunna bli oskäligt betungande för företagen och skulle å andra sidan medföra påtagliga fördelar.

Med stöd av det anförda föreslog kommittén, att i 26 § arbetarskyddslagen skulle införas ett stadgande av innehåll, att den som ämnade uppföra arbetslokal eller företaga med nybyggnad jämförlig ombyggnad av sådan lokal, hade att före arbetets påbörjande göra anmälan därom hos vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare. Kommittén föreslog tillika, att blanketter till sådan anmälan skulle utarbetas av yrkesinspektionens chefsmyndighet samt att för försummelse av anmälningsskyldigheten skulle stadgas bötesansvar. Däremot ansåg kommittén icke behöfligt att i lagen ingå på frågan om yrkesinspektörs eller bergmästares rätt att efter mottagen anmälan infordra ytterligare uppgifter, enär inga svårigheter i sådant avseende torde komma att uppstå.

Remissyttranden.

Kommittéförslaget tillstyrktes eller lämnades utan erinran i flertalet yttranden, bland annat av *14 länsstyrelser, medicinalstyrelsen, 6 förste provinsialläkare samt landsorganisationen.*

Länsstyrelsen i Örebro län ifrågasatte i förevarande sammanhang, om icke bestämmelser om förhandsgranskning borde införas även i den del av byggnadsstadgan, som rörde landsbygden.

Vissa ändringar i förslaget ifrågasattes i några yttranden. Sålunda framställde *överståthållarämbetet* enahanda erinran som i fråga om förslaget om anmälningsskyldighet beträffande nya företag. — En bestämmelse om obligatorisk förhandsgranskning tillstyrktes av *länsstyrelsen i Gävleborgs län, två förste provinsialläkare samt en yrkesinspektör.*

Riksförsäkringsanstalten framhöll, att anmälningsskyldigheten borde begränsas till att avse industriella anläggningar. Ett stadgande om anmälningsskyldighet borde kompletteras med en bestämmelse om rätt för yrkesinspektör och bergmästare att efter mottagen anmälan infordra de ritningar och uppgifter, som befunnes erforderliga för granskning av förslaget. Visserligen torde svårigheter i berörda avseende i regel icke komma att uppstå men med hänsyn till anmälningsskyldighetens syfte vore det angeläget, att berörda rätt lagfästes.

Socialstyrelsen och länsstyrelsen i Jönköpings län ifrågasatte lämpligheten av att försummelse beträffande fullgörandet av anmälningsskyldighet kriminaliserades.

Svenska arbetsgivareföreningen avstyrkte kommitténs förslag. Med de ständigt fortgående förändringar, som nu karakteriserade den industriella verksamheten, skulle arbetsgivarna mycket ofta ställas inför frågan, hurvida bestämmelsen om anmälningsskyldighet hade tillämpning eller ej, och det torde över huvud vara vanskligt att draga en bestämd gräns, där den skulle anses upphöra.

Förslaget avstyrktes även av *Sveriges industriförbund*, som anförde, att en anmälan — därest den skulle bliva av betydelse — givetvis måste föranleda infordrande av förslag och ritningar till granskning. Med den stora ny- och ombyggnadsverksamhet, som förekomme inom industrien, måste det bliva en alltför betungande börda för yrkesinspektörerna att verkställa dylik granskning och i samband härmed utarbeta förslag till lämpliga skyddsanordningar. Förfarandet komme naturligtvis också att fördröja byggnadsarbetenas igångsättande. Möjligen kunde i stället genom chefsmyndighetens försorg en handbok utgivas, vari redogörelse lämnades för de allmänna önskemål i skydds hänseende, som borde beaktas vid nybyggnader.

Departementschefen.

Redan nu utövas genom byggnadsnämnderna kontroll över att vid ny- eller ombyggnad av fabriker och andra arbetslokaler i städer, i stadsliknande samhällen på landet och inom sådana områden å den egentliga landsbygden, för vilka fastställts byggnadsplan eller utomplansbestämmelser, vissa fordringar i fråga om hygien och möjlighet till hastig utrymning vid eldfara bliva tillgodosedda. Därjämte skall byggnadsnämnd i stad eller stadsliknande samhälle på landet, då ansökan om byggnadslov avser industriell anläggning, därom underrätta yrkesinspektionen. De sakkunniga hava nu föreslagit, att varje arbetsgivare, som är underkastad arbetarskyddslagens bestämmelser och som ämnar verkställa ny- eller ombyggnad av arbetslokal, skall göra anmälan därom till yrkesinspektionen samt att underlåtenhet härutinnan skall medföra straffansvar. Oavsett att, där byggnadsföretaget avser industriell anläggning i stad eller stadsliknande samhälle på landet, dubbla anmälningar därom således skulle inkomma till yrkesinspektionen, synes detta förslag — med hänsyn till arbetarskyddslagens vidsträckta tillämpningsområde — redan i och för sig vara alltför vittgående.

Mähända hava emellertid de sakkunniga avsett, att anmälningsskyldigheten endast skulle gälla i fråga om industriella anläggningar. Även då borde i varje fall, till undvikande av onödiga dubbelanmälningar, skyldigheten begränsas till att gälla anläggningar å den egentliga landsbygden. Tveksamt synes dock vara, om ens en på dylikt sätt begränsad anmälningsskyldighet är tillrädlig. I den mån skyldigheten verkligen fullgjordes, komme säkerligen i det alldeles övervägande flertalet fall anmälningarna att avse smärre hantverkslokaler. Enligt min mening skulle yrkesinspektörerna, därest de på grund av dylika anmälningar kände sig förpliktade att införskaffa byggnadsritningar jämte arbetsbeskrivningar och att ägna dessa en något så när ingående granskning, nödgas i betänklig mån eftersätta andra mera betydelsefulla arbetsuppgifter. Det är därför anledning förmoda, att anmälningarna endast i enstaka fall skulle föranleda några dylika åtgärder från yrkesinspektörernas sida. Men då synes det också hårt, om underlåtenhet att fullgöra anmälningsskyldigheten likväl skulle föranleda straffansvar.

Jag vill i detta sammanhang erinra, att bostadsutredningen för landsbygden i sitt den 15 december 1933 avgivna betänkande angående, bland annat, utvidg-

ning och skärpning av bostadsbestämmelserna på landet samt anordnande av bostadsinspektion på landsbygden (statens off. utredn. 1933: 37) föreslog viss anmälningsskyldighet rörande byggnadsföretag å den egentliga landsbygden. Sålunda föreslog bostadsutredningen, att envar, som ämnade uppföra bostadshus eller företaga mera omfattande till- eller ombyggnad, som avsåge nyinredning av boningsrum eller kök, skulle vara skyldig att därom göra anmälan hos hälsovårdsnämnden, vilken därefter skyndsamt skulle lämna den byggande uppgift å gällande föreskrifter i avseende å byggnads, bostadslägenhets och boningsrums beskaffenhet och anordnande. I den till 1936 års riksdag avlåtna propositionen nr 207 med förslag till ändring i hälsovårdsstadgan m. m. framhöll jag, att syftet med en dylik anordning, som vore att möjliggöra för hälsovårdsnämnd att öva visst ökat inflytande på nybyggnadsföretag, väl kunde förefalla riktigt. Men utan tvivel kunde starkt sättas i fråga det praktiska värdet av anordningen. För att denna skulle få någon effektivitet torde fordras såväl att anmälan åtföljdes av fullständiga ritningar samt byggnadsbeskrivning som ock att underlåtenhet att inkomma med anmälan och därtill hörande handlingar belades med ansvar. Då emellertid, såsom jämväl bostadsutredningen funnit, sådan skärpning av föreskrifterna i ämnet icke vore tillräddig, syntes fara föreligga för att dessa stannade på papperet. Med hänsyn till det anförda fann jag mig icke kunna tillstyrka bostadsutredningens berörda förslag men ansåg, att syftet därmed väsentligen kunde vinnas genom ökad upplysningsverksamhet, därvid det särskilt på hälsovårdsnämnderna finge ankomma att med ledning av de råd och anvisningar angående bostadsanordnande och skötsel, som det borde åvila medicinalstyrelsen att med stöd av bestämmelserna i 55 § hälsovårdsstadgan utfärda, tillhandagå allmänheten med nödiga upplysningar.

Vad jag sålunda anförde synes i huvudsak, och måhända med än större fog, kunna gälla även nu förevarande förslag, vilket därjämte, jämfört med bostadsutredningens förslag, företer den svagheten, att anmälan skulle göras icke till myndighet på orten utan till myndighet med ett till två eller flera län utsträckt ämbetsområde. Så länge det allmänna icke utövar eller berett sig möjlighet att utöva förhandskontroll vid ny- eller ombyggnad av bostadslägenheter å landsbygden, torde det således icke böra ifrågakomma att anordna en dylik kontroll vid ny- eller ombyggnad av arbetslokaler därstädes, åtminstone icke där lokalerna i storleks- och andra hänseenden kunna i viss mån jämföras med bostadslägenheter. Jag finner mig därför icke för närvarande kunna ens i begränsad omfattning tillstyrka de sakkunnigas nu förevarande förslag.

Tillverkares och försäljares skyldigheter beträffande skydd å maskiner och dylikt.

Historik och gällande rätt.

Redan på 1890-talet framfördes klagomål över att maskinfabrikanter icke försågo maskiner med nödiga skyddsanordningar. Förslag om lagbestämmelser rörande skyldighet att vidtaga skyddsåtgärder framlades, bland annat,

av yrkesfarekommittén år 1909. I 1912 års arbetarskyddslag intogs emellertid allenast det stadgandet (7 §), att om det för tillämpning av 3 § — innehållande allmänna bestämmelser om skydd mot olycksfall och ohälsa i arbetet — i avseende å visst slag av sysselsättning eller användande av visst slag av maskin, redskap eller arbetslokal funnes behov av närmare föreskrifter, det skulle ankomma på Konungen att utfärda sådana föreskrifter.

Vid internationella arbetskonferensens sammanträde år 1929 antogs en *rekommendation angående ansvarighet i fråga om säkerhetsanordningar å motordrivna maskiner*, vari hemställdes, att medlemsstaterna måtte godtaga och tillämpa den principen, att det bör vara genom lag förbjudet att leverera eller installera motordrivna maskiner, med mindre de äro försedda med sådana säkerhetsanordningar, som fordras av den nationella lagstiftningen, då dessa maskiner äro i bruk.

Genom *proposition* (nr 71) till 1930 års riksdag inhämtade Kungl. Maj:t riksdagens yttrande angående rekommendationen. Föredragande departementschefen, statsrådet Lübeck, anförde, att förslag i frågan icke framlagts med hänsyn framför allt till vissa praktiska olägenheter av förslaget genomförande. För övrigt hade rekommendationen beaktats i det då föreliggande, av socialstyrelsen upprättade förslaget till reviderad arbetarskyddslag (statens off. utredn. 1925: 34). Jämväl riksdagen förklarade, att åtgärd i anledning av rekommendationen för det dåvarande icke borde vidtagas.

Vid 1931 års, på socialstyrelsens förutnämnda förslag grundade *revision av arbetarskyddslagen* upptogos förutvarande bestämmelser i 7 § med vissa ändringar såsom ett första moment i 7 §, enligt vilket Konungens rätt att utfärda närmare föreskrifter icke begränsades att avse blott rena detaljföreskrifter i anslutning till de allmänt hållna föreskrifterna i 4—6 §§ utan avsåge tillämpningen överhuvud av 3 §. I ett andra moment av 7 § stadgades, att, om föreskrift, som utfärdades med stöd av 1 mom., innefattade förbud mot användande av visst slag av maskin eller redskap eller del därav eller mot dess användande med eller utan viss anordning, Konungen jämväl skulle äga föreskriva, att föremål, vars användande sålunda vore förbjudet, icke finge till annan överlätas eller upplätas till begagnande, med mindre det kunde antagas för visst, antingen att sådan åtgärd skulle vidtagas med föremålet, att det därefter ej vidare vore inbegripet under förbudet, eller att föremålet uteslutande skulle komma till användning, som ej avsåges med förbudet. Samtidigt intogs i 52 § ett stadgande av innebörd, att Konungen vid meddelande av föreskrift med stöd av 7 § 2 mom. tillika ägde utsätta straff för förseelse mot föreskriften.

I förevarande sammanhang må omnämnas, att Kungl. Maj:t, med stöd av 7 och 52 §§ arbetarskyddslagen, den 23 maj 1919 utfärdade kungörelse (nr 301) angående registrering och besiktning av vissa ångpannor m. m.

1937 års arbetarskyddskommitté.

Kommittén framhöll, att den möjlighet, som i 7 § arbetarskyddslagen inrymmts åt Konungen att utfärda speciallagstiftning, borde tagas i bruk, samt yttrade vidare:

Beträffande åtskilliga maskintyper torde skyddstekniken numera ha standardiserats i sådan grad, att maskinernas utrustning i skyddsavseende kunde i stora drag regleras genom lagstiftning. Framför allt torde så vara fallet i fråga om åtskilliga lantbruksmaskiner och vissa slag av sågar.

De sakkunniga förbisåge icke, att om specialförfattningar av ovan antytt slag skulle utfärdas, stora krav komme att ställas på de tekniska befattningshavarna inom yrkesinspektionens chefsmyndighet. Det torde böra ankomma på dem att svara för arbetet med lagstiftningens förberedande, därunder inbegripet överläggningar med tillverkare och försäljare av de föremål, som vore i fråga, samt inhämtande av yrkesinspektörernas åsikter och erfarenheter. Deras arbetsböda komme förty under angiven förutsättning att väsentligen ökas. Emellertid finge erinras, att hänsyn härtill tagits vid framläggandet av förslaget till förstärkning av chefsmyndighetens arbetskrafter.

Aven om de sakkunnigas förut framställda önskemål uppfylldes, bleve dock kravet på maskinleverantörernas medverkan till förebyggande av olycksrisker tillgodosett endast inom vissa specialområden. Såsom yrkesfarekommittén framhållit, vore det emellertid önskvärt att vinna denna medverkan på teknikens alla områden. Enligt de sakkunnigas mening borde tillverkare och försäljare av maskiner eller redskap genom ett allmänt stadgande förpliktas att, i vad på dem ankomme, medverka till skyddslagstiftningens genomförande i praktiken.

De sakkunniga hemställde därför, att i överensstämmelse med vad yrkesfarekommittén på sin tid föreslog i lagen om arbetarskydd måtte införas en bestämmelse av innehåll, att det skulle åligga tillverkare och försäljare av maskiner, ångpannor eller redskap att tillse, att dessa vid leverans till arbetsplats, där lagen ägde tillämpning, vore försedda med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjöde nöjaktig säkerhet mot olycksfall.

Åsidosättandet av ett sådant stadgande torde väl i motsats till vad som gällde beträffande specialförfattningar visserligen icke kunna förbindas med ansvar, men dess förekomst i lagen skulle säkerligen ändock kunna få stor betydelse.

Remissyttranden.

Vad kommittén föreslagit tillstyrktes eller lämnades utan erinran i så gott som alla remissyttranden, vari uttalanden gjorts i förevarande avseende — bland annat i yttranden av *14 länsstyrelser, riksförsäkringsanstalten, socialstyrelsen, kommerskollegium, medicinalstyrelsen, två förste provinsialläkare, landsorganisationen, svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges maskinindustrieförening*. Sistnämnda förening anförde bland annat:

Det stora flertalet maskintillverkare hade i princip ej något att invända mot att deras fabrikat skulle uppfylla alla rimliga fordringar ur arbetarskyddsynpunkt. Varierande åsikter kunde dock uppstå om huru uttrycket »nödiga skyddsanordningar» i det särskilda fallet borde tolkas. Det vore därför av vikt, att alla detaljbestämmelser härom bleve underkastade sakkunnig granskning ur olika synpunkter, innan de fastställdes, och att de utarbetades i samråd med tillverkare och yrkesutövare, så att det praktiska livets erfarenheter bleve vederbörligen beaktade. En lämplig tidsfrist borde medgivas, innan bestämmelserna skulle träda i kraft.

I yttranden av *yrkesinspektören i åttonde distriktet*, med vilken *länsstyrelsen i Gävleborgs län* instämde, ävensom av *en bergmästare* föreslogs

utvidgning av bestämmelserna till att omfatta alla leveranser, oberoende av om arbetsplatsen fölle under lagen eller ej. Såsom skäl härför åberopades, att leverantörerna ej alltid kunde bedöma lagens tillämpningsområde, att flera maskiner ofta växlade arbetsplats samt att försäljningen av maskinerna försvårades och konkurrensmöjligheterna begränsades.

Förslaget avstyrktes av *länsstyrelsen i Örebro län*, som ansåg att införande av visst åliggande för tillverkare och försäljare utan samtidigt stadgande om äventyr för åliggandets efterlevnad måste leda till minskande av respekten för lagar och förordningar.

Departementschefen.

På sätt arbetarskyddskommittén anfört, synes det vara av stor betydelse ur skyddssynpunkt, att tillverkare och försäljare av maskiner, ångpannor eller redskap lämna sin medverkan till förebyggande av olycksfall vid dessas användning. Enligt 7 § 2 mom. arbetarskyddslagen har Kungl. Maj:t visserligen befogenhet att utfärda bestämmelser rörande förbud mot överlåtelse eller upplåtelse till begagnande av visst slag av maskin eller redskap, som icke är i ett ur skyddssynpunkt tillfredsställande skick. Även om dylika bestämmelser utfärdas av Kungl. Maj:t, skulle dock därigenom, såsom kommittén anfört, leverantörernas medverkan till förebyggande av olycksrisker hava vunnits allenast inom vissa specialområden. Ett mera allmänt stadgande om förpliktelse för nyss omnämda tillverkare och försäljare att medverka till skyddslagstiftningens genomförande i praktiken skulle emellertid säkerligen hava en uppgift att fylla. I arbetarskyddslagen torde med hänsyn härtill böra införas ett stadgande — lämpligen såsom en ny 6 a § — av innehåll, att det skall åligga tillverkare och försäljare av maskiner eller redskap att tillse, att dessa äro försedda med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuda betryggande säkerhet mot olycksfall. Ångpannor torde icke behöva särskilt omnämnas. Ifrågakarande bestämmelser synas dock icke på sätt kommittén föreslagit böra inskränkas till att avse endast sådana fall, då leverans sker till arbetsföretag, varå lagen äger tillämpning. Jag är ense med kommittén därutinnan, att ett stadgande av angiven innebörd icke lämpligen bör förbindas med en ansvarsbestämmelse. Stadgandets förefintlighet i lagen kan, fastän straffsanktion saknas, förväntas komma att få avsevärd betydelse. Bestämmelser, vilka på liknande sätt innehålla en förpliktelse utan att underlåtenhet att fullgöra densamma föranleder straff, ävensom stadganden, vilka ej ens innefatta någon förpliktelse utan allenast en uppmaning, förefinnas redan förut i lagen och hava otvivelaktigt medfört resultat av värde. Att en bestämmelse av nu föreslagen innebörd skulle, på sätt i ett yttrande anförts, leda till minskande av respekten för lagar och förordningar synes icke vara anledning att befara.

I det följande ämnar jag föreslå, att de i förevarande sammanhang föreslagna ändringarna i arbetarskyddslagen skola äga tillämpning från och med den 1 januari 1939. Det lärer icke vara erforderligt att medgiva längre tidsfrist, innan de i den föreslagna 6 a § upptagna bestämmelserna skola träda i kraft.

Bestämmelser för tryggande av arbetarskyddslagens genomförande.

Historik och gällande lag.

Enligt vår första arbetarskyddslag, *lagen den 10 maj 1889 angående skydd mot yrkesfara*, ankom det på Konungens befallningshavande att vidtaga de tvångsåtgärder, som erfordrades för att trygga lagens efterlevnad. Där stadgades nämligen i 8 §, att Konungens befallningshavande ägde förelägga yrkesidkare, efter det han blivit i saken hörd, att, därest han ville arbetet fortsätta, inom utsatt tid hava vidtagit viss anordning vid äventyr, förutom straffpåföljd, att den föreskrivna anordningen på hans bekostnad verkställdes genom polismyndighetens försorg.

Den s. k. arbetarförsäkringskommittén, vars år 1888 avgivna betänkande låg till grund för nyssberörda lag, uttalade i förevarande fråga, bland annat, att på visst håll i utlandet yrkesinspektör tillerkänts rätt att direkt föreskriva vilka anordningar, som borde vidtagas, men att kommittén ansett det lämpligast och med våra förhållanden mest överensstämmande, att makt och myndighet icke tillades de enskilda yrkesinspektörerna att föreskriva vad vederbörande näringsidkare till åttlydnad av lagen skulle iakttaga utan endast att uti detta avseende meddela nödiga anvisningar.

1903 års riksdag anförde i skrivelse (nr 27) med begäran om granskning av 1889 års lag — i anledning av uppgifter i yrkesinspektörernas årsberättelser, att tillämpningen av lagens bestämmelser ofta försvårades och fördröjdes genom yrkesidkares tredska — att riksdagen till fullo behjärtade önskvärdheten av att något måtte göras för att undanröja nämnda missförhållande. Den i sådant avseende, bland andra, ifrågasatta utvägen att giva yrkesinspektörerna befogenhet att meddela förelägganden vid äventyr av straffpåföljd syntes dock riksdagen möta alltför stora betänkligheter.

I flertalet av de yttranden, som avgåvos över nämnda riksdagsskrivelse, avstyrktes också förslaget att tillerkänna yrkesinspektörerna dylik befogenhet. Såsom skäl härför anfördes i huvudsak, dels att det vore för svensk rättsuppfattning främmande att förläna en inspekterande myndighet, som vore närmast likställd med åklagare eller angivare, något slags domsrätt i fråga om vid inspektion anmärkta förhållanden, dels ock att, om så skedde, det förtroendefulla samarbete med arbetsgivarna, som borde vara grunden för yrkesinspektörernas verksamhet, lätt kunde äventyras.

I 1912 års lag om arbetarskydd infördes i 38 §, i huvudsaklig överensstämmelse med ett av yrkesfarekommittén framlagt förslag, såsom huvudregel det stadgandet, att Konungens befallningshavande, på framställning av yrkesinspektör eller bergmästare eller där så eljest prövades nödigt, ägde förbjuda arbetsgivare att efter utsatt skäligen tid bedriva visst arbete eller använda viss arbetslokal m. m. utan att hava vidtagit av Konungens befallningshavande föreskriven åtgärd.

Genom proposition (nr 40) framlades, som nämnts, för 1931 års riksdag förslag till revision av arbetarskyddslagen. Den mest betydelsefulla förändring av

38 §, som då föreslogs, bestod däri, att befogenheten att meddela förbud överflyttades från Konungens befallningshavande till yrkesinspektionens chefsmyndighet (intill den 1 januari 1938 socialstyrelsen, från och med nämnda dag riksförsäkringsanstalten). I samband med behandlingen av 38 § berörde föredragande departementschefen, statsrådet Larsson, en bestämmelse, som i den av internationella arbetskonferensen år 1929 beslutade rekommendationen angående förebyggande av olycksfall i arbete förordats till antagande. Bestämmelsen innehöll, att yrkesinspektionens tjänstemän eller andra organ för kontroll över tillämpningen av lagar och förordningar rörande skydd för arbetarna mot olycksfall skulle, i den mån varje lands administrativa och judiciella organisation så medgäve, äga befogenhet att i varje särskilt fall föreskriva för arbetsgivaren vad han hade att göra för att iakttaga sina skyldigheter, med rätt likväl för honom att vädja till överordnad administrativ myndighet eller skiljedom. Socialstyrelsen hade i sitt utlåtande över rekommendationen yttrat, att bestämmelsen ej vore fullt klar. För den händelse innebörden av rekommendationen skulle vara, att de lokala, inspekterande organen skulle äga meddela för arbetsgivaren bindande föreskrifter, syntes denna princip såsom stridande mot den i Sverige allt sedan yrkesinspektionens tillkomst gällande ordning, vilken i stort sett visat sig tillfredsställande, icke böra vinna beaktande i den svenska lagstiftningen. Med hänsyn till vad socialstyrelsen sålunda anfört hade departementschefen funnit denna punkt i rekommendationen icke böra föranleda någon lagstiftningsåtgärd.

Det i propositionen framlagda lagförslaget blev, såvitt nu är i fråga, godkänt av riksdagen.

I fråga om möjligheter att tvångsvis genomföra arbetarskyddslagens bestämmelser innehåller *gällande lag* i huvudsak följande:

I 38 § 1 mom. första stycket stadgas, att yrkesinspektionens chefsmyndighet på framställning av yrkesinspektör eller bergmästare eller där så eljest prövas nödigt äger förbjuda arbetsgivare att efter utsatt skälig tid bedriva visst arbete eller använda viss arbetslokal, maskin, redskap eller annat hjälpmedel eller viss arbetsmetod utan att hava iakttagit visst av chefsmyndigheten vid förbudets meddelande angivet villkor i något avseende, »varom förmäles i 4 §, 5 § a)—h) eller 6 § eller i någon av Kungl. Maj:t med stöd av 7 § 1 mom. utfärdad, ej jämlikt 52 § särskilt straffbelagd föreskrift, eller som eljest utan att hänföra sig till 5 § i)—m) inbegripes under 3 §». Innan chefsmyndigheten fattar beslut skall — enligt huvudregeln — arbetsgivaren höras i saken. Om synnerlig fara är för handen, äger emellertid chefsmyndigheten, utan att avbida arbetsgivarens yttrande, meddela dylikt förbud att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare, intill dess annorlunda förordnas. Vidare äger chefsmyndigheten, där så finnes påkallat, genom polismyndighetens försorg på arbetsgivarens bekostnad vidtaga nödig anordning till säkerställande av förbudets upprätthållande.

Bestämmelser i övrigt om rätt för chefsmyndigheten att, på framställning av yrkesinspektör eller bergmästare eller eljest, meddela förbud eller föreskrifter finnas upptagna i 38 § 1 mom. andra stycket beträffande upplåtande av lokal till arbetslokal eller lokal för visst arbete utan att med lokalen vidtagits viss angiven åtgärd, i 38 § 2 mom. rörande åsidosättande av vad i 5 § i)—m) stadgas samt i 39 § i fråga om åsidosättande av vad i 13 § stadgas beträffande i arbetet använd minderårig.

För underlåtenhet att ställa sig till efterrättelse förbud, som meddelats med stöd av 38 § 1 mom., stadgas bötes- eller, då omständigheterna äro synnerligen försvårande, fängelsestraff (45 §). Bryter någon mot föreskrift, som meddelats med stöd av 38 § 2 mom. eller 39 §, är straffet böter (42 §).

Över beslut av chefsmyndigheten kan klagan föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement (51 §).

Enligt 19 § *instruktionen för yrkesinspektionen* den 18 december 1931 (nr 423) skall yrkesinspektörsassistent, yrkesinspektrisassistent, yrkesunderinspektör, kommunalt tillsynsorgan eller gruvingenjör, som finner förhållande å visst arbetsställe påkalla tillämpning av 38 eller 39 § arbetarskyddslagen, göra anmälan därom till närmast överordnade tillsynsorgan.

Om yrkesinspektör, yrkesinspektris eller bergmästare erhållit sådan anmälan eller om det eljest för någon av dem föreligger anledning att påkalla tillämpning av de nyss angivna lagrummen eller om dylik anledning yppas för specialinspektör, åligger det nämnda befattningshavare att vidtaga den åtgärd, som föranledes av omständigheterna.

Vid 1934 års riksdag föreslogs i en motion (I: 245), att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådan ändring i lagen om arbetarskydd jämte instruktionen för yrkesinspektionen, att yrkesinspektörer och därmed jämställda inspektionsorgan gäves befogenhet att meddela sådant förbud och arbetsvillkor, som enligt 38 § 1 mom. första stycket i arbetarskyddslagen kunde utfärdas av yrkesinspektionens chefsmyndighet.

På hemställan av andra lagutskottet (utl. nr 6) beslöt emellertid riksdagen, att motionen icke skulle föranleda till någon åtgärd.

I motion (II: 367) till 1936 års riksdag yrkades, att riksdagen måtte besluta, bland annat, att yrkesinspektion skulle erhålla befogenhet att stoppa arbete, där fara för arbetarnas liv kunde föreligga, om icke omedelbara skyddsanordningar vidtoges.

Ej heller denna motion föranledde till någon riksdagens åtgärd (andra lagutskottets utl. nr 9).

I två vid 1937 års riksdag väckta motioner (I: 126, II: 226) hemställdes, att riksdagen ville besluta om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, på vad sätt ett vitesförfarande skulle kunna införas i arbetarskyddslagen i syfte att ernå ett mera effektivt genomdrivande av dess bestämmelser angående olycksfall och ohälsa.

Andra lagutskottet anförde i sitt över motionerna avgivna utlåtande (nr 15) bland annat, att utskottet funne det vara ett samhällsintresse av stor vikt, att de i lagen om arbetarskydd upptagna bestämmelserna till förekommande av olycksfall och ohälsa hade tillbörlig effektivitet. Utskottet ansåge beaktansvärda skäl tala för att till tillsyningsmyndighetens förfogande ställdes utvidgade möjligheter att kontrollera förverkligandet av de utav densamma påbjudna åtgärder. Frågan om införande av ett vitesförfarande och formerna för dess meddelande borde upptagas till prövning. Utskottet förbisåge härvid icke, att ett vitesförfarande kunde komma att stå mindre väl tillsammans med nuvarande bestämmelser angående straffpåföljd för överträdelse av

förbud eller föreskrift, som meddelats med stöd av 38 eller 39 § i lagen. Även frågan om en eventuell ändring av nämnda straffbestämmelser torde därför böra tagas under omprövning.

På förslag av utskottet hemställde därefter riksdagen (i skrivelse nr 97) om utredning rörande införande av ett vitesförfarande i arbetarskyddslagen.

Riksdagens skrivelse överlämnades av Kungl. Maj:t till 1937 års arbetarskyddskommitté för att tagas i övervägande vid fullgörandet av dess uppdrag.

1937 års arbetarskyddskommitté.

Kommittén anförde i fråga om åtgärder för trygghet av arbetarskyddslagens genomförande i huvudsak följande:

De sakkunniga hade under sina överläggningar blivit fullt på det klara med att en ändring av gällande regler för genomförande av arbetarskyddslagens bestämmelser vore av behovet påkallad.

Den nuvarande ordningen för meddelande av föreskrifter i sådant avseende stode ofta icke i rimligt förhållande till omfattningen av de åtgärder, som vore ifråga. Saken kunde exempelvis gälla, att en försliten stege borde ersättas med en ny eller att vitstrykning eller rengöring av en arbetslokal borde företagas. Det syntes orimligt, att i dylika fall ett flertal skrivelser skulle behöva växlas mellan den lokala inspektionsmyndigheten, det centrala verket i Stockholm och arbetsställen, belägna måhända på avlägsna orter i landet.

Det nu tillämpade förfarandets tungroddhet torde även utöva en viss hämmande inverkan på yrkesinspektionens arbete. Mången gång kunde givetvis en yrkesinspektör å ena sidan finna ett ingripande befogat men å andra sidan icke gärna önska belasta chefsmyndigheten med ett skenbart obetydligt ärende. Följden bleve, att en mindre lojal arbetsgivare kunde undandra sig att vidtaga skyddsanordningar, som av de mera ansvarskännande arbetsgivarna ansåges helt naturliga; ett förhållande, som minskade förtroendet för yrkesinspektionen och inverkade menligt på skyddslagstiftningens anseende.

Under åren 1932—1936 hade yrkesinspektionens chefsmyndighet meddelat endast 13 beslut jämlikt 38 § 1 mom. första stycket arbetarskyddslagen, samtliga på framställning av yrkesinspektör. Den tid, som i dessa fall förflutit från det yrkesinspektören gjort sin framställning till dess chefsmyndigheten meddelat sitt beslut, hade växlat mellan 3 och 78 dagar och hade i genomsnitt utgjort 37 dagar.

Vad anginge sättet för avhjälpande av de rådande missförhållandena hade de sakkunniga först och främst övervägt, om icke i enlighet med vad riksdagen ifrågasatt ett vitesförfarande — handhaft av yrkesinspektörerna — borde införas i arbetarskyddslagen. Detta hade emellertid icke befunnits lämpligt bland annat av det skäl, att yrkesinspektör ej syntes böra själv bestämma straffet för överträdelse av utav honom meddelad föreskrift.

De sakkunniga hade i stället stannat för att föreslå, att den befogenhet, som för närvarande tillkomme yrkesinspektionens chefsmyndighet enligt 38 § 1 mom. första stycket arbetarskyddslagen, överflyttades till yrkesinspektörerna och bergmästarna utom såvitt anginge det särskilda förfarandet vid synnerlig fara. Om så skedde, borde arbetsgivare erhålla rätt att inom viss tid, förslagsvis 14 dagar, hos chefsmyndigheten anföra besvär över honom av yrkesinspektör eller bergmästare meddelat beslut av sådan art som här vore ifråga.

Ett till sin innebörd likartat system hade sedan länge tillämpats i alla våra

grannländer, utan att olägenheter därav förmärkts. Detsamma gällde dessutom bland annat beträffande Holland.

Någon anledning syntes icke finnas att icke även i vårt land låta det ankomma på yrkesinspektör (under vilken beteckning i det följande inbegreps även bergmästare, överinspektris och specialinspektör) att såsom första instans fatta beslut i hithörande frågor. Det torde icke skäligen kunna befaras, att yrkesinspektörerna skulle göra sig skyldiga till opåkallade ingrepp, och i allt fall borde arbetsgivarens besvärsmätt tillförsäkra honom erforderligt skydd mot sådana. Därtill komme att i varje särskilt fall yrkesinspektören, som hade förhållandena på vederbörande arbetsställe under ögonen och kunde direkt träda i förbindelse med arbetsgivaren och arbetarna, bleve i tillfälle att lättare beakta alla på ärendet inverkan omständigheter än chefsmyndigheten, som i regel vore hänvisad till skriftväxlingen i saken. För övrigt skulle förläandandet åt yrkesinspektörerna av en dylik befogenhet i ingen mån inskränka dessas i 25 § arbetarskyddslagen fastslagna plikt att för genomförande av sina önskemål i första hand lita till råd och anvisningar.

Å andra sidan skulle den föreslagna åtgärden medföra påtagliga fördelar. Blotta medvetandet hos arbetsgivarna, att yrkesinspektörerna ägde befogenhet att meddela med straffansvar förbundna föreskrifter, skulle säkerligen stärka yrkesinspektörernas ställning och inflytande samt sålunda indirekt verka till gagn även för deras rådgivande verksamhet. Vidare skulle tidsödande skrivelser undvikas i alla de sannolikt mycket talrika fall, då arbetsgivare åtnöjdes med yrkesinspektörs beslut.

De sakkunniga hade övervägt, om icke yrkesinspektörernas befogenheter i förevarande hänseende borde inskränkas till att avse frågor av mindre betydelse. En gräns, med ledning varav viktigare ärenden skulle kunna förbehållas chefsmyndighetens avgörande, hade dock icke i vidare mån än som förut angivits kunnat uppdragas. För övrigt torde det kunna förutsättas, att sådana ärenden komme att, därest missnöje hos vederbörande arbetsgivare förefunnnes, genom besvär dragas under chefsmyndighetens prövning. En viss försiktighet från yrkesinspektörernas sida torde dessutom komma att iakttagas, om yrkesinspektör ålades att vid meddelande av beslut, som nu vore ifråga, giva anvisning på lämplig metod för av honom anmärkta missförhållandens avhjälpande.

De åtgärder, som förordats av de sakkunniga, erfordrade vissa ändringar av 38 § arbetarskyddslagen. Det syntes då lämpligt, att denna gäves en helt ny avfattning. Dess nuvarande lydelse hade, enligt vad de sakkunniga inhämtat, på åtskilliga håll föranlett missuppfattningar rörande dess innebörd. »Förbud» hade framstått såsom ett så allvarligt tvångsmedel, att det borde tillgripas endast i yttersta nödfall. De skäl, som anförts för att föreskrift till arbetsgivare borde meddelas i förbudsform, syntes äga större teoretiskt än praktiskt intresse. Sådan föreskrift torde i regel utan olägenhet lika väl kunna givas formen av ett föreläggande att avhjälpa förefintligt missförhållande. Det självklara förhållandet, att det stode arbetsgivaren fritt att i stället för att efterkomma meddelat föreläggande upphöra med det arbete föreläggandet avsåge, torde enligt de sakkunnigas mening icke behöva uttryckligen omnämnas. Så hade för övrigt icke skett i hälsovårdsstadgans bestämmelser om förelägganden av hälsovårdsnämnd.

De sakkunniga framlade ett i överensstämmelse med vad sålunda anförts upprättat förslag till ny lydelse av 38 § (sid. 75 i betänkandet). Tillika erinrades emellertid, att av berörda förslag jämväl vissa andra ändringar i lagen betingades.

Remissyttrandan.

Kommittéförslaget tillstyrktes eller lämnades utan erinran av överståthållarämbetet och 12 länsstyrelser, riksförsäkringsanstalten, kommerskollegium, tre förste provinsialläkare, landsorganisationen, två yrkesinspektörer och en bergmästare.

I flera yttranden betonades, att den föreslagna anordningen vore i hög grad ägnad att stärka yrkesinspektörernas auktoritet och befrämja skyddslagstiftningens efterlevnad.

Riksförsäkringsanstalten anförde bland annat:

Några större betänkligheter behövde numera icke hysas mot att tillägga yrkesinspektörerna och bergmästarna den befogenhet, varom stadgande föreslagits i 38 § 1 mom. Sådan befogenhet torde få anses tillkomma jämväl yrkesinspektionens chefsmyndighet, även om detta ej särskilt utsades. Skulle tvekan härom råda, torde stadgandet böra ändras i sådant syfte. Goda skäl kunde otvivelaktigt anföras jämväl för att arbetarna vid straffansvar skulle vara skyldiga att ställa sig ett meddelat föreläggande till efterrättelse. Sådana praktiska svårigheter vore emellertid förknippade med ett förverkligande härav, att riksförsäkringsanstalten icke ville föreslå införande av en bestämmelse därom.

En utvidgning av förslaget ifrågasattes av överståthållarämbetet, som förklarade, att rätten att giva de i 38 § 1 mom. första stycket nämnda föreläggandena borde tillkomma även de kommunala tillsynsmyndigheterna. Hälsovårdsnämnderna ägde enligt hälsovårdsstadgans bestämmelser rätt att giva till och med vitesförelägganden. Däremot borde rätt att giva föreläggande icke meddelas de personer, som av hälsovårdsnämnd under nämndens kontroll utsetts att utöva ifrågavarande tillsyn. Skyldighet för hälsovårdsnämnd att om ett dylikt föreläggande underrätta yrkesinspektören i distriktet, vilken ju hade närmaste tillsynen över hälsovårdsnämndens ifrågavarande verksamhet, syntes i så fall böra författningsvis meddelas.

Medicinalstyrelsen föreslog sådan ändring av förslaget, att den befogenhet att giva förelägganden, som för närvarande tillkomme yrkesinspektionens chefsmyndighet, skulle överflyttas — icke till yrkesinspektörerna och bergmästarna — utan till hälsovårdsnämnderna, varvid dock förutsattes, att initiativet skulle tagas av yrkesinspektionens organ.

Vissa betänkligheter i fråga om förslaget uttalades i några yttranden.

Socialstyrelsen vitsordade lämpligheten av att en yrkesinspektör vid fall av tredska omedelbart skulle kunna meddela erforderliga föreskrifter men tillade:

Styrelsen vore dock icke beredd att tillstyrka en bestämmelse om straffansvar för den arbetsgivare, som icke inom förelagd tid ställde sig till efterrättelse av yrkesinspektör meddelad föreskrift. En tänkbar väg syntes emellertid vara följande. Yrkesinspektör berättigades att lämna föreskrift om vidtagande av viss åtgärd, på sätt de sakkunniga föreslagit. Han skulle omedelbart till tillsynsmyndigheten insända anmälan därom tillika med en redogörelse för de närmare omständigheterna. Tillsynsmyndigheten infortrade, med föreläggande av viss kortare tid, yttrande från arbetsgivaren

samt meddelade därefter, om skäl därtill funnes, fastställelse å den av yrkesinspektören lämnade föreskriften. Straffansvar stadgades för den arbetsgivare, som icke ställde sig tillsynsmyndighetens föreskrift till efterrättelse. Endast när särskilda skäl förelåge, borde förbud tillgripas i stället för en föreskrift om positiv åtgärd. Snabbhet i förfarandet hos tillsynsmyndigheten borde eftersträvas.

Länsstyrelsen i Gotlands län anförde, att gällande straffbestämmelser i 45 § icke utan vidare kunde komma i tillämpning efter föreslagen ändring av 38 §. Det kunde ifrågasättas, om icke domstol borde ingå i prövning av föreläggandes laglighet och nödvändighet.

Vissa betänkligheter uttalades även av *svenska landskommunernas förbund*.

Kommittéförslaget avstyrktes av *länsstyrelserna i Jönköpings och Örebro län, svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund och de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening*.

Därvid anfördes av *länsstyrelsen i Örebro län*:

Avsikten med förslaget angåves vara att minska skriftväxling och stärka yrkesinspektörernas ställning och inflytande. Motsatsen torde snarare kunna förväntas. Funne arbetsgivare föreläggande oberättigat, kunde han nämligen klaga hos chefsmyndigheten och samma skriftväxling som förut inträdde. Funne han däremot föreläggandet äga fog, skulle han förvisso efterföljt det minst lika villigt om det, såsom nu kunde ske, gjorts i form av råd. Stadgandet torde leda till onödig irritation och därigenom försvaga yrkesinspektörernas ställning. Härtill komme att rent principiellt en yrkesinspektör knappast kunde anses innehava en ställning, som borde berättiga till att giva förelägganden med straffansvar.

Industriförbundet och de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening framhöllo bland annat, att det nu rådande synnerligen förtroendefulla samarbetet mellan yrkesinspektörerna och arbetsgivarna i händelse att förslaget genomfördes lätt skulle kunna bliva rubbat.

Statistiska uppgifter.

Under tiden från och med den 1 januari 1932, då de år 1931 beslutade ändringarna i arbetarskyddslagen trädde i kraft, till och med 1937 års utgång har yrkesinspektionens chefsmyndighet meddelat allenast 14 beslut jämlikt 38 § 1 mom. första stycket arbetarskyddslagen, samtliga på framställning av yrkesinspektör. Den tid, som i dessa fall förflutit från det yrkesinspektören gjort sin framställning till dess chefsmyndigheten meddelat sitt beslut, har i ett fall utgjort 3 och i ett annat fall 4 dagar men eljest växlat mellan 19 och 78 dagar och i medeltal utgjort 42 dagar. I det fall, då beslutet meddelades efter 3 dagar, ansågs synnerlig fara vara för handen. Då beslutet meddelades efter 4 dagar, hade, innan yrkesinspektörens framställning ingavs, viss utredning verkställt, därvid arbetsgivaren beretts tillfälle att yttra sig.

Jämlikt 38 § 1 mom. andra stycket i lagen har endast ett beslut meddelats av chefsmyndigheten, 48 dagar efter det att yrkesinspektörs framställning i ärendet inkommit.

Något beslut jämlikt 38 § 2 mom. eller 39 § har under angivna år icke meddelats.

Departementschefen.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att 1937 års riksdag funnit det vara ett samhällsintresse av stor vikt, att de i lagen om arbetarskydd upptagna bestämmelserna till förekommande av olycksfall och ohälsa erhålla tillbörlig effektivitet. Riksdagen har för sin del ifrågasatt införande av ett vitesförfarande. Arbetarskyddskommittén, som framhållit, att en ändring av gällande regler avsedda att trygga genomförande av lagens bestämmelser vore av behovet påkallad, har funnit det ifrågasatta vitesförfarandet olämpligt och har i stället — i viss överensstämmelse med förslag, som framförts i 1929 års internationella rekommendation angående förebyggande av olycksfall i arbete — förordat den utvägen, att de befogenheter, som för närvarande tillkomma yrkesinspektionens chefsmyndighet enligt 38 § 1 mom. första stycket, skola överlämnas till yrkesinspektörer och bergmästare. Undantag skulle dock göras för det särskilda förfarandet vid synnerlig fara.

Till vad kommittén i förevarande hänseende anfört och föreslagit kan jag i huvudsak ansluta mig. Då de åtgärder, som ett förbud eller föreläggande avser att framtinga, mången gång kunna vara tämligen obetydliga, måste det anses föga lämpligt, att yrkesinspektörerna, såsom nu är fallet, skola vara nödsakade att vända sig till chefsmyndigheten för utverkande av förbud. Å andra sidan böra de ifrågavarande befogenheterna icke överlämnas till vilka underordnade befattningshavare vid yrkesinspektionen som helst. Det föreslås ju dock straffansvar för underlåtenhet att ställa sig meddelat förbud eller föreläggande till efterrättelse — med undantag för det fall, att arbetsgivaren efter ett föreläggande upphör med arbetet, därvid straff givetvis icke utkräves. Med hänsyn härtill skola befogenheterna tillkomma allenast de främsta av yrkesinspektionens befattningshavare. Mot en sådan ändring av gällande bestämmelser synes någon allvarligare erinran ej kunna framställas. De i yttrandena gjorda invändningarna mot kommitténs förslag härutinnan torde icke vara bärande. Anledning synes sålunda icke föreligga till antagande, att det nuvarande förtroendefulla samarbetet emellan yrkesinspektörer och arbetsgivare skall rubbas och någon domsrätt för yrkesinspektörerna kan det icke sägas vara fråga om. Att märka är vidare den viktiga bestämmelsen, att den, som är missnöjd med ett av yrkesinspektör meddelat beslut, har rätt att föra klagan däröver hos chefsmyndigheten. Med hänsyn särskilt till nämnda klagorätt synes mig den försiktighet, som kommit till uttryck i socialstyrelsens remissyttrande, betydligt överdriven.

I några yttranden har föreslagits, att de kommunala tillsynsorganen skola tillerkännas samma befogenheter, som i det föregående ifrågasatts skola givas åt yrkesinspektörerna. En så avsevärd utvidgning utöver kommitténs förslag är jag icke beredd att för närvarande tillstyrka. Vid den allmänna revision av arbetarskyddslagen, som jag, på sätt förut anförts, har under övervägande, torde emellertid även nyss omförmälda spörsmål böra upptagas till behandling.

Till vissa jämkningar i det av kommittén framlagda förslaget till lydelse av förevarande paragraf återkommer jag i detaljmotiveringen.

Läkarundersökning och läkarbesiktning av minderåriga.

Gällande bestämmelser.

Minderårig under fjorton år må enligt 10 § första stycket gällande lag icke användas till bergverks-, bruks-, fabriks-, hantverks- eller annat industriellt arbete eller byggnadsarbete samt ej heller till skogsavverknings- eller kolningsarbete eller arbete med transport av personer eller gods. Förbudet gäller dock icke distribution av varor eller uträttande av bud eller ärenden.

Bedrives arbete, som med detta förbud avses, i sådan omfattning, att å arbetsstället i regel användas minst tio arbetare, må enligt 10 § andra stycket minderårig användas till arbetet allenast därest hans intygsbok innehåller läkarintyg, utvisande att han icke företer sjuklighet, svaghet eller bristande kroppsutveckling eller, där så skulle vara förhållandet, att han icke kan anses komma att lida men av ifrågavarande sysselsättning.

Från förbudet i 10 § andra stycket må yrkesinspektionens chefsmyndighet enligt 12 § bevilja eftergift dels, när skäl därtill äro, i fråga om lätt arbete, som bedrives i fria luften och fortgår allenast under kortare tid av året samt icke regleras av samband med mekaniskt driven arbetsprocess, dels ock, när synnerliga skäl därtill äro, beträffande minderårig, vilken användes till ett under kortare tid fortgående arbete, som ej är att anse såsom tungt.

Enligt 35 § skall vid arbetsställe, där minderåriga användas i arbete av den beskaffenhet och omfattning, som i 10 § andra stycket avses, en gång varje kalenderår företagas läkarbesiktning å de minderåriga till utrönande, huruvida sysselsättning, vartill minderårig användes, är för dennes hälsa eller kroppsutveckling menlig. Dylig besiktning må jämväl eljest, då Konungens befallningshavande finner särskilda skäl föreligga att därom förordna, företagas å viss eller vissa av de minderåriga. Vad sålunda stadgas äger dock icke tillämpning å skogsavverknings-, kolnings- eller flottningsarbete. — Vid besiktning skall läkaren i minderårigs besiktningsbok göra anteckning om hans hälsotillstånd och kroppsutveckling. Finner läkaren nödigt föreskriva särskilda villkor för den minderåriges fortsatta användande till viss sysselsättning eller hans skiljande därifrån, skall läkaren därom göra vissa anteckningar med angivande, när fråga är om skiljande från sysselsättning, såvitt möjligt av det slag av sysselsättning, vartill den minderåriga må användas. Dylig föreskrift äger arbetsgivaren underställa yrkesinspektionens chefsmyndighets prövning, men intill dess annorlunda kan varda av chefsmyndigheten förordnat får arbetsgivaren icke i strid mot föreskriften använda minderårig i arbete. — Till förrättande av besiktning enligt 35 § förordnar Konungens befallningshavande legitimerad läkare, som icke har anställning hos arbetsgivaren. — Vid beviljande av eftergift jämlikt 12 § må yrkesinspektionens chefsmyndighet tillika, där så prövas skäligt, medgiva befrielse från besiktning enligt 35 §. Användas å ett arbetsställe i regel ej mer än tio minderåriga, äger chefsmyndigheten jämväl, när skäl därtill äro, på ansökan av arbetsgivaren förordna, att besiktning må äga rum annorstädes än vid arbetsstället.

Arbetsgivare eller hans ställföreträdare å arbetsstället skall enligt 36 § bland annat föranstalta därom, att för läkarbesiktning lämplig lokal finnes att tillgå vid arbetsstället.

På Konungen ankommer enligt 40 § ej mindre att meddela närmare föreskrifter rörande läkarundersökning, som förutsättes i 10 §, och läkarbesiktning, varom stadgas i 35 §, än även att fastställa taxa å gottgörelse såväl för sådan läkarundersökning, där den förrättas av läkare, anställd i statens eller kommuns tjänst, som för dylik läkarbesiktning; och skall i avseende å det senare slaget av förrättning gottgörelsen, i vad den avser resekostnad, bestridas av statsmedel men i övrigt av arbetsgivaren.

Enligt 41 § må Konungen, om minderårigs användande i visst slag av sysselsättning finnes medföra synnerlig fara för olycksfall, överansträngning eller annan menlig inverkan på den minderåriges hälsa eller kroppsutveckling eller för den minderårige innebära våda i sedligt avseende, föreskriva, att vad i 35 och 36 §§ stadgas i större eller mindre utsträckning skall äga tillämpning jämväl beträffande minderårig, som användes till annat arbete än i sistnämnda båda paragrafer avses.

Straffbestämmelser i anslutning till 10, 35 och 36 §§ äro meddelade i 42 och 43 §§.

Erinras må i detta sammanhang, att även andra bestämmelser i lagen än de nyss angivna hänföra sig till arbete av den beskaffenhet och omfattning, som i 10 § andra stycket avses. Sålunda finnas bestämmelser i 28 § om företag, vari sådant arbete bedrives, i 30, 31 och 37 §§ om arbetsställe, varest sådant arbete bedrives på stadigvarande sätt, samt i 32, 33 och 34 §§ om arbetsgivare, som använder minderårig i sådant arbete.

1937 års arbetarskyddskommitté.

Kommittén föreslog — med tanke på att de mindre arbetsplatserna ofta uppvisade de sämsta hygieniska förhållandena — att bestämmelserna i 35 § arbetarskyddslagen rörande läkarbesiktning å minderåriga icke vidare skulle, såvitt anginge industriellt arbete, begränsas att allenast avse arbetsställen, där i regel användes minst tio arbetare. Då det ur effektivitetssynpunkt icke kunde anses likgiltigt, till vilken legitimerad läkare uppdraget att förrätta dylik besiktning lämnades, och Konungens befallningshavande icke torde kunna anses särskilt skickad att bedöma vederbörandes kompetens, föreslog kommittén vidare, att uppdraget att förordna besiktningsläkare måtte överflyttas från Konungens befallningshavande till medicinalstyrelsen. Därigenom skulle man, med tillgodogörande av medicinalstyrelsens kändedom om läkarna, kunna skapa en institution av för ändamålet särskilt kompetenta läkarkrafter. Förslagsvis skulle förordnande att vara besiktningsläkare gälla för tre år och avse visst område, för vilket medicinalstyrelsen hade att fastställa gränserna. Till hjälp för utförandet av vissa undersökningar å de minderåriga borde läkaren få rätt att kalla vederbörande distriktssköterska.

Remissyttranden.

Kommitténs förslag blev i huvudsak tillstyrkt eller lämnat utan erinran av *överståthållarämbetet och 15 länsstyrelser, riksförsäkrings-*

anstalten, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, 13 förste provinsialläkare samt svenska arbetsgivareföreningen.

I några yttranden vitsordades därvid, att man vid de mindre arbetsplatserna ofta funne de sämsta hygieniska förhållandena. Det inträffade, att en minderårig, som på grund av sjukdom eller dålig kroppsbeskaffenhet ej finge anställning vid en större arbetsplats, sökte sig till ett dylikt mindre arbetsställe.

Förste provinsialläkaren i Östergötlands län föreslog, att — utöver nu ifrågasatta åtgärder — utredning måtte verkställas rörande en grundlig reformering av den hälsovårdande tillsynen å de minderåriga arbetarna.

Kommittéförslaget tillstyrktes även av länsstyrelsen i Kronobergs län, som emellertid ansåg det kunna förutsättas, att utsträckningen av besiktnings-tvånget till mindre arbetsplatser komme att medföra högst väsentliga merkostnader. Försiktigheten torde därför bjuda, att en utredning härom ägde rum, innan lagförslag framlades.

I flera yttranden avstyrktes eller uttalades tveksamhet beträffande förslaget om överflyttning av uppdraget att utse besiktningsläkare från länsstyrelsen till medicinalstyrelsen, under det att det föreslagna utsträckandet av skyldigheten att underkasta sig läkarbesiktning till alla arbetsplatser, där industriellt arbete bedreves, tillstyrktes.

Förslaget om utsträckning av skyldigheten att underkasta sig besiktning tillstyrktes — förutom i förut omnämnda yttranden — av bland andra *kommerskollegium*.

Förste provinsialläkaren i Örebro län, med vilken länsstyrelsen i länet instämde, anförde, att de spörsmål, varom nu vore fråga, vore så ofullständigt utredda och förslagen i ämnet så vagt formulerade, att fortsatt, grundlig utredning vore nödvändig.

Kommittéförslaget avstyrktes i två yttranden. Förste provinsialläkaren i Kristianstads län fann nuvarande bestämmelser lämpliga. *Yrkesinspektören i fjärde distriktet* ansåg någon tids erfarenhet av andra ifrågasatta lagändringar böra avvaktas, innan nu föreslagna ändringar vidtoges, samt tillade:

Obligatorisk läkarbesiktning av minderåriga vid även mindre arbetsställen komme att i icke ringa mån motverka sysselsättandet av sådana unga arbetare, som eljest kunde bliva i tillfälle att genom väl behöflig arbetsinkomst bidra till familjens uppehälle. Och detta särskilt inom samhällen, där icke större industri finnes. Bortsett från att hygieniska förhållanden vid de mindre arbetsställen, som här vore fråga om, kunde vara ogynnsammare än vid andra företag, vilket likväl icke kunde anses som regel, så vore sysselsättningen för de minderåriga vanligen av mindre betungande art, och den minderåriga vore mindre strängt bunden av sammanhängande arbetstid än vid större industri-företag.

Departementschefen.

Den kontinuerliga läkarkontroll, som för närvarande utövas vid de större industriella och därmed likställda arbetsplatserna över därstädes anställda

minderåriga arbetare, är otvivelaktigt ur folkhälsans synpunkt av stort värde. Kontrollen är betingad därav, att arbetet å dessa arbetsplatser ansetts i allmänhet vara mer fysiskt eller psykiskt påfrestande, särskilt för unga personer, än annat arbete. Detta torde också vara riktigt, vad själva arten av arbetet beträffar. Vidkommande åter den inverkan, som omfattningen av arbetet å en arbetsplats har å hälsofaran, lär det numera ofta förhålla sig så, att de större arbetsplatserna överträffa de mindre i fråga om renlighet, ljus, luftväxling, uppvärmning och annat sådant, som för den allmänna hygienien är av största betydelse. Dylka hygieniska företräden torde mer än väl uppväga den större psykiska påfrestning, som arbetet å en större arbetsplats ofta anses innebära. Vid sådant förhållande synes det oegentligt att vidare upprätthålla skillnaden i kontrollhänseende mellan de större och de mindre arbetsplatserna, vilken medför, att den, som på grund av sjuklighet eller svag kroppskonstitution vägras arbete å en större arbetsplats, kan erhålla likartad anställning å en mindre sådan. Jag kan därför i princip tillstyrka de sakkunnigas förslag om borttagande av denna skillnad, detta så mycket hellre som förslaget härom vunnit anslutning i det alldeles övervägande flertalet remissyttrandena.

De sakkunniga hava emellertid begränsat sitt nu förevarande förslag i två olika hänseenden. Dels avser förslaget endast det rent industriella arbetet och dels synes förslaget icke innefatta ändring av bestämmelserna i 10 § andra stycket rörande läkarundersökning av minderårig före anställningen. Vad den förstnämnda begränsningen angår, vill jag, då erinringar däremot icke gjorts i något av remissyttrandena, tillstyrka densamma. Måhända skulle det medföra vissa svårigheter, om man föreskrev läkarbesiktning å minderåriga inom den i liten skala och då ofta endast tillfälligtvis bedrivna byggnads- och transportverksamheten. Däremot finner jag konsekvensen bjuda, att en utsträckning av föreskriften om kontinuerliga läkarbesiktningar å redan anställda minderåriga kompletteras med en motsvarande utsträckning av föreskriften om läkarundersökning av minderåriga före anställningen. Jag förordar därför, att 10 § andra stycket ändras i enlighet med det nu anförda. Av en sådan ändring lär följä, att jämväl åtskilliga andra paragrafer i lagen böra undergå jämkning, vissa allenast i formellt men andra även i sakligt hänseende. Till frågan härom vill jag återkomma i detaljmotiveringen.

De sakkunnigas förslag innebär vidare, att uppdraget att förordna besiktningsläkare skulle överflyttas från länsstyrelsen till medicinalstyrelsen samt att förordnande att vara besiktningsläkare skulle gälla för tre år och avse visst av medicinalstyrelsen till gränserna fastställt område. Rörande lämpligheten härav hyser jag dock en viss tvekan. I varje fall synes detta spörsmål, innan detsamma upptages till slutlig behandling, böra göras till föremål för ytterligare utredning, bland annat i fråga om lämplig distriktsindelning. Detsamma torde gälla de sakkunnigas förslag om rätt för besiktningsläkare att i vissa fall erhålla biträde av distriktssköterska.

Obligatoriska läkarundersökningar av arbetare i vissa hälsofarliga arbeten.

Gällande bestämmelser.

Förutom de i arbetarskyddslagen upptagna bestämmelserna om läkarundersökning av vissa minderåriga arbetare föreskrives i svensk arbetarskyddslagstiftning läkarundersökning av arbetare allenast i lagen den 19 februari 1926 (nr 21) angående förbud i vissa fall mot arbetares användande till målningsarbete, vid vilket nyttjas blyfärg. Insjuknar måleriarbetare i blyförgiftning eller i sjukdom, som kan misstänkas vara sådan förgiftning, åligger det enligt denna lag arbetsgivaren att, så snart han erhållit kännedom om sjukdomsfallet, därom göra anmälan till yrkesinspektionens chefsmyndighet. Enahanda anmälningsskyldighet åligger tjänsteläkare, som vårdar måleriarbetare under sådan sjukdom. Då dylik anmälan gjorts, så ock eljest, där så finnes nödigt, äger chefsmyndigheten hos länsstyrelsen begära läkarundersökning av alla eller en del av måleriarbetarna å visst arbetsställe eller hos viss arbetsgivare. Läkare, som verkställer sådan undersökning, äger ej mindre föreskriva särskilda villkor för att av blyförgiftning drabbad arbetare må användas i arbete, varvid blyfärg nyttjas, eller förbjuda hans användande i sådant arbete, än även meddela särskilda regler för dylikt arbetes fortsatta bedrivande å arbetsstället. Arbetsgivare äger påkalla chefsmyndighetens prövning av dylik föreskrifts befogenhet men är, intill dess annorlunda kan varda av myndigheten förordnat, skyldig att ställa sig föreskriften till efterrättelse. I fråga om vilka läkare, som må förordnas till förrättande av undersökning enligt lagen, ävensom beträffande verkställandet av dylik undersökning och om gottgörelse därför skall i tillämpliga delar gälla vad som rörande läkarbesiktning är stadgat i 35, 36 och 40 §§ arbetarskyddslagen. Härav följer, bland annat, att Konungen äger fastställa taxa å gottgörelse för undersökningen samt att gottgörelsen skall, i vad den avser resekostnad, bestridas av statsmedel men i övrigt av arbetsgivaren.

I detta sammanhang må tillika erinras om en viss bestämmelse i lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar. I 4 § nämnda lag stadgas, att om försäkringsinrättning anmodat där försäkrad arbetare att, till förebyggande av att yrkessjukdom uppstår, återuppstår eller förvärras, under någon tid avhålla sig från det farliga arbetet, skall arbetaren, därest icke omständigheterna till annat föranleda, äga att för den tid han avhåller sig från detta arbete uppbära skälig ersättning icke överstigande hälften av hel sjukpenning.

Tidigare utredning.

I den skrivelse (nr 238), vari 1931 års riksdag anmälde sitt beslut om antagande av lag angående ändring i vissa delar av arbetarskyddslagen, hemställde riksdagen tillika, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående behovet av obligatorisk, periodvis förnyad läkarundersökning för

arbetare inom industrier och arbetsföretag, i vilka arbetet vore förenat med stor fara för arbetarnas hälsa, samt om sättet för bestridande av de med sådan läkarundersökning förenade kostnaderna ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 12 juni 1931 anbefallt socialstyrelsen att, efter samråd i erforderlig omfattning med medicinalstyrelsen, verkställa den av riksdagen begärda utredningen, anförde *socialstyrelsen* i skrivelse den 6 juli 1932 i huvudsak följande:

Införandet av periodiska läkarundersökningar av arbetare i hälsofarliga arbeten skulle uppenbarligen tjäna ett profylaktiskt syfte. Genom en tillräckligt ofta företagen undersökning skulle tidigare än genom arbetarens egen iakttagelse en skadlig inverkan å arbetarens hälsotillstånd genom det farliga arbetet kunna upptäckas och följderna därav sålunda lättare och med större utsikt till framgång kunna förebyggas. Det skulle sålunda givetvis vara önskvärt, att periodiska läkarundersökningar kunde komma till stånd i alla de fall, där de i större eller mindre grad tillgodosåge nyss angivna profylaktiska syfte. Med hänsyn till de kostnader samt det besvär för arbetsgivare och arbetare, varmed undersökningarna vore förenade, borde de dock begränsas till sådana fall, där de kunde förväntas i mera avsevärd mån förhindra uppkomsten av sjukdomar eller förvärrandet av redan uppkomna sådana.

Kännedomen om yrkessjukdomarnas förekomst i vårt land vore förhållandevis ringa. Före yrkessjukdomsförsäkringens införande från och med år 1930 fanns överhuvud taget intet tillförlitligt material rörande yrkessjukdomarnas förekomst. Efter nämnda försäkrings ikraftträdande utgjorde de på grund av försäkringen inkommande anmälningarna om inträffade fall av yrkessjukdom jämte läkarintyg ett värdefullt material i förevarande avseende, ett material, som dock vore av begränsad räckvidd, enär det väsentligen endast omfattade under försäkringen inbegripna sjukdomar. Ett mera fullständigt material skulle kunna erhållas genom införande av anmälningsplikt för läkarna beträffande alla sjukdomar, som vore eller skäligen kunde misstänkas vara yrkessjukdomar. Styrelsen erinrade, att 1929 års riksdag i anledning av väckt motion angående vidgat tillämpningsområde för yrkessjukdomsförsäkringen i sin skrivelse nr 190 uttalat, att riksdagen icke ansett anledning för det dåvarande föreligga att avlåta skrivelse i detta ämne. Riksdagen hade nämligen förutsatt, att myndigheterna utan särskild framställning från riksdagens sida komme att följa utvecklingen på hithörande område med beaktande av de erfarenheter, som gjordes såväl i vårt land som i främmande länder. En nödvändig förutsättning för att vederbörande ämbetsverk skulle kunna på ett tillfredställande sätt efterkomma riksdagens sålunda uttalade förväntan torde emellertid vara, att åsyftade anmälningsplikt för läkarna snarast möjligt komme till stånd.

Den begränsning av här åsyftade läkarundersökningar, som styrelsen redan i början av sin skrivelse förordat, vore jämväl motiverad med hänsyn till den sålunda framhållna bristfälliga kännedomen om yrkessjukdomarnas förekomst. Styrelsen ansåge därför, att man tills vidare borde föreskriva periodisk läkarundersökning allenast av arbetare sysselsatta i arbete, där en mera framträdande fara för blyförgiftning eller för uppkomst av silikos (stendammslunga) förefunnes. Båda dessa sjukdomar omfattades av gällande yrkessjukdomsförsäkring. En dylik begränsning av undersökningarna borde emellertid betraktas såsom provisorisk och icke hindra en mera fullständig och rationell lösning av detta spörsmål.

Frågan, vid vilka arbetsställen arbetarna skulle underkastas läkarkontroll,

borde vidare avgöras med hänsyn till graden av det vid de särskilda arbetsställena förefintliga riskmomentet. Detsamma gällde även frågan om den mellan de periodiska undersökningarna lämpliga tidsintervallen, vilken emellertid i regel borde vara två månader för bly- och ett år för silikosundersökningarna.

I yrken, däri periodiska läkarundersökningar av de anställda vore behöfliga, borde även anställningssökande arbetares hälsotillstånd och kroppskonstitution undersökas.

Vid undersökning av en i farligt arbete sysselsatt arbetare kunde läkaren finna det nödvändigt, att arbetaren under viss begränsad tid eller för alltid avhölle sig från detta arbete. Det kunde då ifrågasättas att medgiva läkaren befogenhet att besluta härom, vilket beslut emellertid borde kunna underkastas högre myndighets prövning. Med hänsyn till vad styrelsen senare i skrivelsen föresloge i fråga om tillskapandet av erforderliga författningsbestämmelser — åsyftande anknytning av dessa till yrkessjukdomsförsäkringslagen — syntes man emellertid tills vidare i anslutning till vad som redan i viss omfattning gällde enligt nämnda lag böra lägga i vederbörande försäkringsinrättnings hand att vidtaga erforderliga åtgärder i förevarande avseende. Med hänsyn härtill borde läkaren vara skyldig att i fall, som nyss berörts, underrätta försäkringsinrättningen om undersökningens resultat och den åtgärd i förevarande avseende, som han ansåge påkallad. Dessutom borde han vara pliktig att till upplysning för arbetare och arbetsgivare införa anteckning därom i den journal, som borde föras å varje arbetsställe, där obligatoriska läkarundersökningar förekomme.

Enligt 4 § yrkessjukdomsförsäkringslagen ägde arbetare, som efter anmodan av försäkringsinrättning under någon tid avhölle sig från farligt arbete, att, därest icke omständigheterna till annat föranledde, för den tid han avhölle sig från arbetet uppbära skälig ersättning icke överstigande hälften av hel sjukpenning. Detta stadgande skulle uppenbarligen komma i tillämpning i sådana fall, då arbetare på initiativ av undersökningsläkare men efter uppmaning av försäkringsinrättning under viss tid avhölle sig från ett farligt arbete. Skulle försäkringsinrättningen åter anse erforderligt, att arbetaren definitivt skildes från det farliga arbetet, samt arbetaren förklarade sig villig därtill, måste givetvis i sådant fall en viss begränsning i fråga om tiden för ersättnings åtnjutande bestämmas. Med hänsyn till de svårigheter att erhålla annat lämpligt arbete, som i vissa fall kunde möta för arbetaren, syntes det skäligt att sätta ifrågavarande tidrymd till 6 månader. Därest arbetaren i sist berörda fall icke frivilligt skulle lämna arbetet, kunde han icke utan arbetsgivarens medverkan skiljas därifrån. Sannolikt torde dock i regel sådan medverkan kunna påräknas, då arbetsgivaren, oavsett andra hänsyn, eljest måste befara höjning av sina försäkringspremier.

Styrelsen hade i detta sammanhang beaktat frågan om bestridandet av de med läkarundersökningarna förenade kostnaderna. Vid genomförandet av yrkessjukdomsförsäkringen torde man allmänt varit enig om, att kostnaderna för försäkringen borde bäras av arbetsgivarna. Vederbörande departementschef (statsrådet Lübeck) uttalade med avseende härå, att ett fastslående av denna skyldighet för arbetsgivarna endast innebure en tillämpning av den grundsats, på vilken den sociala olycksfallsförsäkringen vilade, nämligen att varje yrkesverksamhet borde bära av dess utövande föranledda kostnader. En tillämpning av nämnda grundsats torde böra föranleda, att jämväl kostnaderna för de obligatoriska, periodvis förnyade läkarundersökningarna skulle bestridas av vederbörande arbetsgivare. Då, såsom här föreslagits, sjukdomarna i fråga skulle omfattas av yrkessjukdomsförsäkringen, syntes också vissa skäl kunna anföras för att vederbörande försäkringsinrättningar finge svara för

utbetalandet av ersättningarna. Beträffande bestridandet av kostnaderna för läkarundersökning före anställandet i hälsofarligt arbete torde några bestämmelser därom icke behöva meddelas, utan syntes denna fråga böra få lösas i varje särskilt fall genom överenskommelse mellan vederbörande arbetare och arbetsgivare. Taxa å gottgörelse för undersökningarna borde fastställas av Kungl. Maj:t efter förslag av medicinalstyrelsen.

Till förrättande av undersökningarna torde i första hand böra anlitas i statens eller kommuns tjänst anställda läkare. Hinder för anlitanande av annan läkare syntes emellertid icke böra uppställas. I den mån det lämpligen låte sig göra, borde undersökningarna äga rum vid arbetsstället. Vad särskilt de periodiska undersökningarna rörande silikos beträffade, torde emellertid det tillvägagångssättet måhända få anlitas, att en första undersökning skedde vid arbetsstället med syfte enbart att avskilja dem, som kunde misstänkas lida av sjukdomen, varefter den erforderliga röntgenologiska undersökningen av de misstänkta fallen verkställdes å plats, där tillgång funnes till nödigt instrumentarium.

Undersökningsläkarna torde lämpligen böra förordnas av medicinalstyrelsen på framställning av yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Å varje arbetsställe, där periodiska läkarundersökningar förekomme, skulle finnas en särskild journal, i vilken erforderliga anteckningar rörande undersökningarna skulle införas. Rörande resultatet av läkarundersökning, som företogs å en arbetare före hans anställande i visst farligt arbete, borde uppgift lämnas i särskilt intyg. Därest arbetaren sedermera antoges till arbetet i fråga, borde uppgifterna i intyget införas i journalen vid arbetsstället. Journalen borde vara tillgänglig för granskning av varje arbetare, i vad den innehölle anteckningar rörande honom.

Det syntes med skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke det nuvarande stadgandet i 7 § 1 mom. arbetarskyddslagen kunde anses innefatta befogenhet för Kungl. Maj:t att utfärda föreskrifter angående obligatorisk läkarundersökning av arbetare före anställning i hälsofarligt arbete samt sedermera periodvis. Då riksdagen emellertid vid lagens revision år 1931 givit uttryck åt en annan mening, finge dess medverkan i en eller annan form för nödiga bestämmelsers tillskapande anses erforderlig. Enklast och närmast till hands liggande kunde härvid synas vara, att 7 § arbetarskyddslagen underkastades sådan ändring — genom ändrad avfattning av första momentet eller ett tillägg därtill eller möjligen genom införande av ett nytt moment — att Kungl. Maj:ts befogenhet i förevarande avseende därigenom komme till uttryck. I varje fall måste det i och för sig anses principiellt riktigast, att de erforderliga bestämmelserna anknötes till arbetarskyddslagen. Med hänsyn till vad som tidigare anförts angående lämpligheten av att tills vidare inskränka eventuella bestämmelser i ämnet till området för yrkessjukdomsförsäkringslagen kunde det emellertid anses motiverat att tills vidare ansluta dessa bestämmelser till stadgandena i sistnämnda lag. Genom en sådan anknytning torde också frågan om ersättning till arbetare, som enligt anmodan avhölle sig från visst farligt arbete, enklast erhålla sin författningstekniska lösning.

Vid skrivelsen funnos fogade *dels* sammanfattning av yttranden från yrkesinspektörerna och bergmästarna angående behovet av obligatoriska, periodvis förnyade läkarundersökningar i hälsofarliga arbeten, *dels* uppgifter angående bestämmelser om obligatoriska läkarundersökningar i hälsofarliga arbeten i vissa främmande länder, *dels ock* förslag till ej mindre lag angående ändrad lydelse av 4 och 9 §§ i lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa

yrkessjukdomar, än även Kungl. Maj:ts kungörelse angående läkarundersökningar till förekommande av yrkessjukdomarna blyförgiftning och silikos (stendammslunga).

Enligt berörda lagförslag skulle 4 § yrkessjukdomsförsäkringslagen så ändras, att, där försäkringsinrättningen anmodade arbetaren att allt framgent avhålla sig från det farliga arbetet, inrättningen icke skulle vara skyldig att för längre tid än sex månader utbetala ersättning enligt sagda paragraf. Vidare skulle till 9 § fogas ett nytt stycke, enligt vilket Konungen, i den mån så funnes påkallat, skulle äga föreskriva läkarundersökning av arbetare, som användes i farligt arbete, ävensom förbjuda arbetares anställande i sådant arbete, utan att arbetaren dessförinnan med tillfredsställande resultat undergått dylik undersökning, varvid utrönts, att han icke företedde sjuklighet eller svaghet, som kunde anses göra honom olämplig för arbetet i fråga; och skulle Konungen tillika äga förordna om sättet för utförande av undersökning, varom sålunda stadgats, ävensom fastställa taxa å gottgörelse för sådan undersökning.

Socialstyrelsens nyss omnämnda kungörelseförslag torde få såsom bilaga (*Bilaga B*) fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende; och vill jag beträffande innehållet i förslaget hänvisa till denna bilaga.

I socialstyrelsens skrivelse uppgavs slutligen, att *medicinalstyrelsen* förklarar sig kunna ansluta sig till de med skrivelsen framställda förslagen.

Över socialstyrelsens berörda utredning och förslag avgåvos efter remiss *yttranden* av försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten, kommerskollegium, de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening, svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen i Sverige. Kommerskollegium bifogade yttranden från handelskamrarna i Stockholm, Göteborg och Skåne samt Sveriges kemiska industrikontor, och landsorganisationen bifogade en sammanställning av yttranden från de till landsorganisationen anslutna förbunden.

Socialstyrelsens förslag tillstyrktes i huvudsak av försäkringsrådet, handelskamrarna i Stockholm och Göteborg samt landsorganisationen. Handelskammaren i Skåne, kemiska industrikontoret och arbetsgivareföreningen däremot ansågo lagstiftning i ämnet överflödig, och de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening uttalade tvekan om lämpligheten av den föreslagna lagstiftningen. Där i övriga yttranden bestämd ståndpunkt togs till förslagen, förordades vissa jämförelsevis betydelsefulla ändringar i desamma.

I de helt avstyrkande yttrandena vitsordades, att syftet med de ifrågasatta läkarundersökningarna vore gott. Då emellertid sådana undersökningar på frivillighetens väg redan kommit till stånd inom de i förevarande hänseenden yrkesfarliga industrierna, vore obligatoriska föreskrifter därom överflödiga. För övrigt växlade behovet av läkarundersökningar avsevärt till och med inom samma bransch, beroende på i vilken omfattning hygieniska åtgärder vidtagits inom respektive företag, och allmängiltiga lagföreskrifter kunde därför lätt erhålla alltför stor räckvidd samt således försaka onödiga kostnader.

Riksförsäkringsanstalten och vissa av de till landsorganisationen anslutna förbunden ansågo lagstiftningen ej böra begränsas till att avse allenast bly-

förgiftning och silikos. Riksförsäkringsanstalten framhöll härutinnan, att i åtskilliga industrier yrkessjukdomar kunde uppkomma utan att man med visshet kunde avgöra, vilket eller vilka ämnen eller föreningar av ämnen, som förorsakat desamma. Här vore läkarundersökningar ett nära till hands liggande medel att närmare lära känna arten av faran och sättet för dess motverkande. Emellertid vore å andra sidan, på sätt socialstyrelsen också avsett, största möjliga begränsning av antalet undersökningar ensamt med hänsyn till de därmed förbundna mycket höga kostnaderna oundgängligen nödvändig.

Vad angår frågan om bestämmelser i ämnet borde upptagas i yrkessjukdomsförsäkrings- eller i arbetarskyddslagen, förordade riksförsäkringsanstalten och kommerskollegium det senare alternativet. Jämväl försäkringsrådet ansåg denna lösning mest ändamålsenlig men fann sig med hänsyn till vad socialstyrelsen härom anfört icke böra avstyrka förslaget i denna del. Riksförsäkringsanstalten framhöll härutinnan det intima sammanhanget mellan arbetarskyddsverksamheten och de föreslagna läkarundersökningarna, och kommerskollegium erinrade, att bestämmelser om läkarundersökning redan funnes, vad anginge minderåriga, i arbetarskyddslagen och, beträffande vissa äldre arbetare, i lagen om målningsarbete, vid vilket nyttjas blyfärg.

Beträffande de av socialstyrelsen föreslagna regelmässiga tidsintervallerna mellan de periodvis återkommande undersökningarna ifrågasatte kommerskollegium till förnyat övervägande, om ej en avsevärd förlängning av dessa intervaller — i varje fall för vissa arbetargrupper — kunde genomföras. Handelskammaren i Skåne ansåg med hänsyn till den bristande erfarenheten på området lämpligt, att inga tider fixerades i författning utan att dessa finge från fall till fall bestämmas av yrkesinspektörerna i samråd med läkarna. Arbetsgivarföreningen fann erfarenheten utvisa, att den i fråga om arbeten, som innebure risk för blyförgiftning, föreslagna tidsintervallen vore väl snävt avmätt. Grov- och fabriksarbetarförbundet ansåg, att för de för blyförgiftning utsatta arbetarna tidsintervallerna borde bestämmas med hänsyn till förgiftningsrisken inom olika arbeten. Inom porslinsindustrien exempelvis torde det beträffande fara för blyförgiftning vara tillräckligt med läkarundersökning vart tredje år. Däremot borde undersökning företagas minst en gång årligen för de arbetare, som vore utsatta för uppkomst av silikos.

Försäkringsrådet fann det för undvikande av tvistigheter lämpligt, att i vederbörande författning bestämdes, huru och av vem kostnaderna för de periodiska undersökningarna skulle gäldas. Riksförsäkringsanstalten uttalade sig emot att dessa kostnader skulle gäldas av vederbörande försäkringsinrättningar. Kommerskollegium erinrade, att berörda kostnader torde ställa sig jämförelsevis höga i de fall, då undersökningen måste förläggas till lasarett med röntgenanordningar och utföras av specialutbildad läkare, i all synnerhet om arbetarna också måste resa till undersökningsplatsen. Det borde övervägas, om det ej för dylika fall vore berättigat, att staten i någon form lämnade bidrag. Handelskamrarna i Göteborg och Skåne ansågo kostnaderna icke böra påföras de av bestämmelserna träffade arbetsgivarna.

I anslutning till den föreslagna bestämmelsen, att i fall, då arbetare

anmodats att för all framtid avhålla sig från farligt arbete, försäkringsinrättningen skulle vara skyldig utbetala ersättning för en tid av högst sex månader, framhöll kommerskollegium, att den sålunda längst stipulerade tiden kunde vara erforderlig för specialutbildade arbetare, medan i andra fall en tidrymd av tre månader syntes tillräcklig. Stockholms handelskammare och kemiska industrikontoret ansågo maximitiden böra begränsas till tre månader samt gälla även för fall, då försäkringsinrättning anmodat arbetare att »under någon tid» avhålla sig från farligt arbete. Även arbetsgivareföreningen förordade en sänkning av den föreslagna maximitiden till tre månader, medan däremot metallindustriarbetareförbundet — som dock synes hava ansett bestämmelsen tillämplig jämväl vid fall av inträffad yrkessjukdom — ansåg en ökning av maximitiden erforderlig.

Socialstyrelsens förslag hava hittills icke föranlett någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd än att Kungl. Maj:t den 10 februari 1933 utfärdat kungörelse (nr 37) angående ändrad lydelse av § 59 allmänna läkarinstruktionen den 19 december 1930 (nr 442). Enligt kungörelsen åligger det läkare att vid varje under hans behandling kommande sjukdomsfall, som kan vara föranlett av hälsofarligt arbete, därom skyndsamt göra anmälan till medicinalstyrelsen enligt av styrelsen, efter samråd med yrkesinspektionens chefsmyndighet och riksförsäkringsanstalten, fastställt formulär; och skall sådan anmälan, sedan styrelsen tagit del av densamma, av styrelsen översändas till yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Sedan medicinalstyrelsen den 6 juli 1937 anmodats inkomma med upplysning, huruvida hittills enligt nyssnämnda kungörelse lämnade läkaruppgifter kunde anses utgöra tillräckligt material för fortsatt behandling av 1931 års riksdags skrivelse nr 238, har styrelsen i skrivelse den 18 augusti 1937 meddelat, att antalet anmälningar utgjort 215 år 1933, 167 år 1934, 55 år 1935, 79 år 1936 och 18 första halvåret 1937. Kungörelsens bestämmelser hade således, särskilt under de senaste åren, föranlett endast ett fåtal anmälningar, varför måste antagas, att endast en del av de i kungörelsen avsedda sjukdomsfallen blivit på föreskrivet sätt anmälda. Beträffande de intill den 1 oktober 1935 inkomna anmälningarna hade i tidskriften Hygiea år 1935 sid. 257 publicerats en sammanställning av docenten, medicine doktorn Gerhard Rundberg. Styrelsen ansågo de genom anmälningarna lämnade uppgifterna vara för få för att utgöra tillräckligt material för fortsatt behandling av riksdagens berörda skrivelse.

1937 års arbetarskyddskommitté.

Kommittén anförde, efter en kortfattad redogörelse för socialstyrelsens utredning och förslag, följande:

Kommittén hade för sin del övervägt, om icke periodiska läkarundersökningar av arbetarna borde göras obligatoriska i all verksamhet, där fara föreläge för uppkomst av yrkessjukdom, som omförmäldes i yrkessjukdomsförsäkringslagen. De sakkunniga hade dock, dels med hänsyn till den bristfälliga kännedomen om yrkessjukdomarnas förekomst och utbredning i vårt

land, dels ock med hänsyn till den sannolika bristen på för ändamålet specialutbildade läkare ansett sig nödsakade framgå med viss försiktighet, och ville därför ej sträcka sig längre än socialstyrelsen gjort i sitt förut berörda förslag. Till en början torde det vara tillräckligt, att bestämmelser om obligatorisk läkarundersökning infördes beträffande de såsom särskilt framträdande erkända yrkessjukdomarna. Möjlighet borde dock hållas öppen att vid behov utvidga dessa bestämmelsers tillämpningsområde.

I samband med den år 1936 företagna revisionen av yrkessjukdomsförsäkringslagen gjordes en sammanställning av yrkessjukdomar under femårsperioden 1930—1934, som återfunnes i propositionen nr 209/1936. Av denna framginge, att antalet till försäkringsinrättningarna inkomna anmälningar och med anledning därav ersatta fall vore avsevärt högre för bly och silikos än för övriga i lagen upptagna sjukdomsframkallande ämnen. I arbete där fara förefunnes för blyförgiftning eller för uppkomst av silikos borde därför periodiska läkarundersökningar omedelbart anordnas.

På grund av vad sålunda anförts ville de sakkunniga föreslå, att Kungl. Maj:t genom stadgande i arbetarskyddslagen bemyndigades att utfärda föreskrifter angående obligatorisk läkarundersökning av arbetare före anställning i hälsofarligt arbete och sedermera periodvis.

Förslagsvis skulle en kungörelse med dylika föreskrifter, i överensstämmelse med vad tidigare anförts, genast utfärdas med avseende å arbete, som kunde alstra silikos eller blyförgiftning. Periodiska läkarundersökningar komme redan nu i viss utsträckning till utförande i industrier, som visat sig medföra fara för silikos och blyförgiftning, varför ett stadfästade av detta förfarande ej komme att innebära någon nyhet.

Då behovet av läkarkontroll vid det särskilda arbetsstället givetvis vore beroende såväl av arbetsförhållandena som av de vidtagna skyddsåtgärdernas effektivitet, borde man tills vidare låta på yrkesinspektionens chefsmyndighet efter samråd med medicinalstyrelsen få ankomma att bestämma, individuellt eller generellt, å vilka arbetsställen och arbeten kungörelsen skulle äga tillämpning, samt att i fall, där särskilda skäl föreläge, förordna om förlängning eller förkortning av i kungörelsen angivna undersökningsperioder.

Vad anginge undersökningarnas utförande och bekostande, anslöte sig de sakkunniga helt till socialstyrelsens förslag.

Remissyttranden.

I flertalet yttranden blev kommittéförslaget tillstyrkt eller lämnat utan erinran. Uttalanden av sådant innehåll avgåvos av bland annat *överståthållarämbetet* och *16 länsstyrelser, socialstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, kommerskollegium* och *12 förste provinsialläkare*.

En utvidgning av området för ifrågavarande läkarundersökningar till att omfatta all verksamhet, där fara föreligger för sådan yrkessjukdom, som omfattas av yrkessjukdomsförsäkringslagen, påyrkades av *länsstyrelsen i Värmlands län, en bergmästare* och *medicinalstyrelsen*. Sistnämnda myndighet anförde:

Styrelsen kunde icke finna de skäl, som anförts för inskränkning av läkarundersökningarna till att avse arbeten, vari risk för blyförgiftning eller silikos förefunnes, tillräckligt överväga den enligt styrelsens mening alltmera framträdande angelägenheten av att i så stor utsträckning, som vore möjligt, få klarlagt riskerna för yrkessjukdom i olika yrken och möjligheterna att förebygga desamma. Medicinalstyrelsen ansåge sig därför böra förordna, att periodiska läkarundersökningar av arbetarna gjordes obligatoriska i all verk-

samhet, där fara föreläge för uppkomst av yrkessjukdom, som omförmäldes i yrkessjukdomsförsäkringslagen. För att eliminera olägenheterna i här berörda avseende av den av de sakkunniga förutsatta »sannolika bristen på för ändamålet specialutbildade läkare» kunde bestämmelsernas genomförande tänkas ske under en relativt lång övergångstid, t. ex. tre år. Genom att, såsom de sakkunniga föresloge, tills vidare låta på yrkesinspektionens chefsmyndighet efter samråd med medicinalstyrelsen få ankomma att bestämma omfattningen av dessa undersökningar inom olika yrken, syntes man jämväl kunna skapa garanti för att denna verksamhet utvecklade sig på ur hälsovårdande synpunkt önskvärt sätt.

Bergmästaren i östra distriktet ifrågasatte, om icke läkarundersökningarna borde utvidgas till att omfatta psykoanalytisk undersökning av sådana s. k. »olycksfåglar», som upprepade gånger vore utsatta för olycksfall.

Svenska arbetsgivareföreningen förklarade sig icke vilja helt biträda förslaget samt yttrade:

Bemyndigandet för Kungl. Maj:t att utfärda föreskrifter om obligatorisk läkarundersökning borde icke givas större räckvidd än kommittén förutsatte vara för närvarande erforderligt, nämligen i fråga om sådana arbeten, som kunde alstra silikos eller blyförgiftning. Då den kostnadsbördan, som genom föreskrifter av här ifrågavarande slag lades på arbetsgivarna, i vissa fall kunde bli mycket stora, vore det angeläget att gå varsamt fram; utfärdandet av föreskrifter borde därför ske i samförstånd med därav berörda företagare.

Förste provinsialläkaren i Örebro län, med vilken *länsstyrelsen i länet* instämde, framhöll, att förevarande spörsmål vore så ofullständigt utrett och de av önskemålen betingade förslagen så vagt framställda, att fortsätt, grundlig utredning vore nödvändig.

Departementschefen.

En medicinsk kontroll över de i hälsofarligt arbete sysselsatta arbetarna är ur olika synpunkter synnerligen önskvärd. Främst skulle man därigenom kunna på ett tidigt stadium bereda möjlighet till lämplig vård och behandling åt de arbetare, vilka, sig själva ovetande, i följd av arbetet redan blivit sjuka. Man skulle vidare kunna från arbetet utestänga sådana personer, vilka på grund av sin kroppsconstitution äro särskilt utsatta för den med arbetet förbundna hälsofaran. Slutligen skulle genom kontrollåtgärderna kunna hopbringas ett värdefullt material för fortsatta vetenskapliga undersökningar rörande yrkessjukdomarna och de lämpligaste sätten för deras bekämpande.

Då man går att förverkliga det nu angivna önskemålet, måste man emellertid noga hålla sig inom de praktiska möjligheternas gränser. En fullt effektiv läkarkontroll över alla arbetare i yrken, som äro att anse såsom hälsofarliga, lär med hänsyn till de därmed förbundna kostnaderna icke kunna genomföras. En begränsning av kontrollen är således nödvändig.

Enligt vad som upplysts i detta ärende hava på vissa ställen, där hälsofarligt arbete bedrives, anordningar redan vidtagits för läkarkontroll å personalen. Emellertid förefinnes ingen garanti för vare sig att denna kontroll kommer att fortbestå eller att densamma hänför sig till arbetsställen, där

dylik kontroll är särskilt behövlig. Det bör därför vara ett det allmännas intresse att åstadkomma en rationell reglering på detta område. Förslag härutinnan har också på riksdagens initiativ år 1932 framlagts av socialstyrelsen, och till detta förslag har 1937 års arbetarskyddskommitté i allt väsentligt anslutit sig. Förslaget går i korthet ut på, att Kungl. Maj:t i lag bemyndigas att, i den mån så finnes påkallat, utfärda föreskrifter angående obligatorisk läkarundersökning av arbetare före anställning i hälsofarligt arbete och sedermera periodvis. Enligt förslaget är det avsett, att sådana föreskrifter åtminstone till en början endast skola gälla i fråga om arbete, som medför fara för uppkomst av blyförgiftning eller silikos, samt att undersökningarna skola begränsas till sådana företag, där på grund av mindre goda skyddsanordningar eller eljest sjukdomsriskerna visat sig särskilt framträdande. I mån av ökad kunskap om yrkessjukdomarna, deras diagnostisering och bekämpande böra emellertid enligt förslaget undersökningarna utsträckas till att avse även andra sjukdomar än de båda nyssnämnda.

Enligt min mening lära dessa förslagens huvudgrunder kunna helt godtagas. Förutom av redan framhållna ekonomiska skäl bör en begränsning av undersökningarna iakttagas även med hänsyn till den ännu jämförelsevis ringa kännedomen om yrkessjukdomarna och bristen på läkare, som kunna med särskild sakkunskap verkställa undersökningarna. Och om, såsom jag senare ämnar förorda, kostnaderna för undersökningarna till största delen komma att åvila arbetsgivarna, synes det också rimligt att från dylika kostnader befria en arbetsgivare, som genom måhända dyrbara skyddsanordningar lyckats nedbringa den med arbetet förbundna sjukdomsriskerna. Då man bland de mera kända yrkessjukdomarna, alltså de av yrkessjukdomsförsäkringen omfattade, har att utvälja de vanligast förekommande, visar det sig att — bortsett från epidemiska sjukdomar, där dessa angripa sjukvårdspersonal — blyförgiftning och silikos fortfarande intaga de avgjort främsta platserna. Av de under åren 1931—1935 yppade 269 sjukdomsfall, vilka ersatts enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen, hänförde sig icke mindre än 104 till blyförgiftning och 111 till silikos. Närmast därefter i ordningen kom kvicksilverförgiftning med 21 sjukdomsfall. Under åren 1936 och 1937 hava till försäkringsinrättningarna anmälts sammanlagt 89 fall av blyförgiftning och 205 fall av silikos. Det synes mig därför obestridligt, att de nu ifrågasatta läkarundersökningarna böra i första hand avse dessa båda sjukdomar. Emellertid torde det icke vara lämpligt att binda lagstiftningen härvid, utan vill jag i enlighet med det framlagda förslaget förorda, att åt Kungl. Maj:t gives fria händer att, i den mån behov och möjlighet visas föreligga, utvidga området för dessa undersökningar. Att en dylik utvidgning bör ske med försiktighet framgår av vad jag förut anfört.

Vad angår det närmare innehållet i den av mig sålunda förordade fullmaktslagstiftningen synes, i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget, Kungl. Maj:t böra äga föreskriva, att, där arbete vid visst arbetsställe finnes vara synnerligen hälsofarligt, arbetsgivaren icke må i arbetet anställa arbetare, utan så är att denne vid läkarundersökning befunnits icke förete sjuklighet eller svaghet, som kan anses göra honom särskilt utsatt för den med arbetet förbundna hälso-

faran, ävensom att i dylikt arbete sysselsatta arbetare skola underkastas periodiska läkarbesiktningar. Kungl. Maj:t skall alltså kunna stadga förbud mot att börja ett hälsofarligt arbete men icke förbud mot att fortsätta ett redan påbörjat dylikt arbete. Denna skillnad är föranledd av olika omständigheter. Att hindra någon från att antaga en arbetsanställning kan knappast anses utgöra ett så kraftigt ingrepp i den personliga friheten som att främtaga någon en redan innehavd anställning. Vidare må framhållas, att, så länge den nu föreslagna lagstiftningen är avsedd att tillämpas allenast inom området för yrkes-sjukdomsförsäkringen, man med säkerhet kan förvänta, att försäkringsinrättningen eller arbetsgivaren i eget intresse vidtager åtgärder för avlägsnande från det farliga arbetet av en arbetare, som av läkaren förklarats icke vidare böra deltaga i detsamma. Jag förutsätter nämligen, att, såsom jämväl föreslagits, läkaren skall vara skyldig underrätta icke endast arbetaren och arbetsgivaren utan även försäkringsinrättningen om resultatet av besiktningen, i den mån detta går ut på att arbetaren bör avhålla sig från arbetet. Slutligen, och framför allt, vill jag erinra, att den möjlighet till ersättning från försäkringsinrättningen, som enligt 4 § yrkessjukdomsförsäkringslagen föreligger för arbetaren, skulle kunna tillspillogivas, därest denne genom offentlig myndighets beslut avstängdes från det farliga arbetet. Det vore ju då icke på anmodan av försäkringsinrättningen, som han avhölle sig från arbetet.

På yrkesinspektionens chefsmyndighet synes böra ankomma att, efter samråd med medicinalstyrelsen och eventuellt jämväl vederbörande försäkringsinrättning, utvälja de arbetsställen, å vilka de enligt Kungl. Maj:ts förordnande gällande författningsbestämmelserna skola äga tillämpning. Över chefsmyndighetens beslut bör klagan få föras hos Kungl. Maj:t. Vidare bör sådant läkarintyg, vilket genom sitt innehåll utgör hinder för en person att erhålla anställning i farligt arbete, kunna underställas medicinalstyrelsens prövning. Enligt 6 § i socialstyrelsens kungörelseförslag skulle klagan icke få föras över medicinalstyrelsens beslut i anledning av dylik underställning. Det torde emellertid böra närmare övervägas, huruvida icke sådant överklagande bör få äga rum.

Bemyndigandet för Kungl. Maj:t bör även innefatta rätt att utfärda närmare föreskrifter rörande läkarundersökning och läkarbesiktning samt att fastställa taxa å gottgörelse för sådan undersökning och besiktning. Ett av de spörsmål, vilka böra regleras genom dylika tillämpningsföreskrifter, gäller intervallerna mellan de periodiska läkarundersökningarna. Härutinnan torde vidare utredning vara erforderlig, innan författning i ämnet utfärdas. Med hänsyn till önskvärldheten av att de periodiska besiktningarna, särskilt då det gäller silikos, läggas i händerna på specialutbildade läkare, synes förordnande att utföra sådana besiktningar böra utfärdas av medicinalstyrelsen. I överensstämmelse med vad som enligt 36 § arbetarskyddslagen gäller beträffande läkarbesiktning, varom stadgas i 35 §, bör i fråga om nu förevarande periodiska läkarbesiktningar gälla, att arbetsgivaren skall vara skyldig lämna besiktningsläkaren tillträde till arbetsstället, tillhandagå med nödiga upplysningar, tillhandahålla för besiktningen lämplig lokal och föranstalta därom, att de arbetare, å vilka besiktning skall företagas, infinna sig vid förrättningen.

Kungl. Maj:t torde vidare böra erhålla bemyndigande att utsätta straff för förseelse mot någon med stöd av den ifrågasatta fullmaktslagstiftningen utfärdad föreskrift; och lärer dylikt straff böra bestämmas efter förebild av motsvarande straffbestämmelser i arbetarskyddslagen.

Vad angår frågan, vem som skall bestrida de med läkarundersökning och läkarbesiktning förenade kostnaderna, finner jag anledning icke föreligga att förorda en annan ordning än den som redan gäller beträffande kostnader för läkarundersökning och läkarbesiktning å minderåriga. Några bestämmelser härutinnan synas således icke böra meddelas rörande läkarundersökning före anställning i farligt arbete, utan får arbetaren söka därom träffa godvillig uppgörelse med arbetsgivaren. Vidkommande däremot de periodiska läkarbesiktningarna, synas kostnaderna för dem böra bestridas av arbetsgivaren, dock att av statsmedel torde gäldas kostnaderna för läkarens resa till och från förrättningen.

Gällande lag innehåller icke bestämmelser, som berättiga minderårig till ersättning för förlorad arbetsförtjänst, vare sig den minderårige enligt 10 § andra stycket hindras mottaga erbjudet arbete eller han jämlikt 35 § skiljes från en redan innehavd anställning. Icke heller meddelas bestämmelser härutinnan i lagen angående förbud i vissa fall mot arbetares användande till målningsarbete, vid vilket nyttjas blyfärg. Det torde då icke böra ifrågakomma att i nu förevarande sammanhang reglera motsvarande spörsmål, vilket äger beröringspunkter jämväl med andra delar av arbetarskyddslagstiftningen, t. ex. i vad denna avser förbud mot kvinnors användande till visst arbete. Emellertid vill jag erinra, att — i den mån den nu ifrågasatta reformen faktiskt anknytes till yrkessjukdomsförsäkringen — en arbetare, som, ehuru han ännu icke blivit i följd av yrkessjukdom oförmögen till arbete, dock vid den obligatoriska läkarbesiktningen befinnes böra avbryta det farliga arbetet, jämlikt 4 § yrkessjukdomsförsäkringslagen har möjlighet att erhålla viss gottgörelse för mistad arbetsförtjänst. I sammanhang med nu förevarande lagstiftningsfråga har socialstyrelsen i 1932 års skrivelse föreslagit ändrad lydelse av berörda paragraf i yrkessjukdomsförsäkringslagen. Socialstyrelsen har framhållit, att i paragrafen regleras det fall, då en arbetare på anmodan av försäkringsinrättningen »under någon tid» avhåller sig från det farliga arbetet. För denna tid skall arbetaren, därest icke omständigheterna till annat föranleda, äga uppbära skäligen ersättning icke överstigande hälften av hel sjukpenning. Över försäkringsinrättningens beslut i ersättningsfrågan äger arbetaren föra klagan hos försäkringsrådet. Socialstyrelsen har ansett erforderligt, att rätten till ersättning genom uttrycklig lagbestämmelse begränsas för det fall, att arbetaren på anmodan av försäkringsinrättningen »allt framgent» avhåller sig från arbetet, och har styrelsen härutinnan föreslagit, att ersättning ej skall utgå för längre tid än sex månader. Redan enligt paragrafens nuvarande lydelse är emellertid arbetarens rätt till ersättning i olika hänseenden begränsad. Visserligen torde denna rätt, enligt vad av lagens förarbeten får anses framgå, även avse det fall, att arbetaren allt framgent avhåller sig från arbetet. Men därmed är icke sagt, att arbetaren då också har rätt att allt framgent uppbära ersättning från

försäkringsinrättningen. Tvärtom framhöll lagrådet, på vars initiativ paragrafen erhöi sin slutliga utformning, att frågan huruvida ersättning bör utgå ävensom frågan om ersättningens belopp inom det angivna maximum böra bedömas efter förhållandena i det särskilda fallet, främst den omständigheten, huruvida arbetaren bör kunna under ifrågavarande tid skaffa sig annan arbetsinkomst. I enlighet med detta uttalande bör den bestämmelse tillämpas, enligt vilken arbetaren, »därest icke omständigheterna till annat föranleda», äger uppbära »skäligen» ersättning. Då någon ytterligare begränsning av arbetarens rätt till ersättning icke lärer vara erforderlig, anser jag mig böra avstyrka socialstyrelsens förevarande förslag.

Jag vill slutligen upptaga till behandling frågan, i vilken form den av mig tidigare förordade fullmaktslagstiftningen lämpligen bör meddelas. Socialstyrelsen har visserligen ansett principiellt riktigast, att bestämmelserna i ämnet anknytas till arbetarskyddslagen, närmare bestämt till 7 § sagda lag. Med hänsyn till bestämmelsernas avsedda nära förbindelse med yrkessjukdomsförsäkringen har emellertid socialstyrelsen stannat för att föreslå deras införande under 9 § yrkessjukdomsförsäkringslagen. I sina yttranden öfver socialstyrelsens förslag förordade återigen riks-försäkringsanstalten och kommerskollegium, att bestämmelserna i ämnet upptagas i arbetarskyddslagen, och även försäkringsrådet fann denna lösning principiellt riktigast. Till denna mening har 1937 års arbetarskyddskommitté anslutit sig, och kommitténs förslag i denna del har icke föranlett erinran i något av de öfver förslaget avgivna yttrandena. Jag förordar härutinnan kommitténs förslag. Den ifrågasatta regleringen avser en typisk arbetarskyddsfråga, och intet principiellt hinder bör resas mot att, om så skulle befinnas önskvärt, vidga området för denna reglering utom yrkessjukdomsförsäkringens ram. Vad angår frågan, var i arbetarskyddslagen plats lämpligast bör beredas nu ifrågavarande bestämmelser, synes man kunna välja mellan att infoga dem antingen i 7 eller i 41 §. Härutinnan finner jag det senare alternativet vara att föredraga, främst av den anledningen, att i 41 § redan stadgas rätt för Kungl. Maj:t att föreskriva periodiska läkarbesiktningar (å minderåriga) i farliga yrken. Jag vill vidare erinra, att icke heller lagens övriga mer speciella bemyndiganden för Kungl. Maj:t att utfärda skydds-föreskrifter anknytits till det generella bemyndigandet i 7 § 1 mom. utan återfinnas i andra lagrum, nämligen under 15 och 22 §§.

Skyddsombud och säkerhetstjänst.

Historik och gällande lag.

I *arbetarskyddslagen* i dess ursprungliga lydelse fanns i 31 § infört ett stadgande, som, för det fall att arbetarna å visst arbetsställe inom sig utsett ombud att till vederbörande inspektionsförrättare framföra deras önskemål i skyddsfrågor, ålade såväl yrkesinspektionen som arbetsgivaren att i vissa angivna hänseenden verka för underlättande av dessa ombuds arbete.

Socialstyrelsen upptog i sitt förslag till reviderad arbetarskyddslag bestäm-

melser bland annat därom, att arbetarna vid vissa större arbetsställen borde utse ombud att företräda dem i frågor rörande arbetets säkerhet och sundhet. Å övriga arbetsställen skulle arbetarna vara berättigade att utse ombud. Arbetsgivare och arbetsledare borde i frågor rörande arbetets säkerhet eller sundhet söka samråd med arbetarombuden.

Beträffande sitt förslag anförde socialstyrelsen, att den förnämsta förändringen i förhållande till då gällande lag måhända bestode däri, att den förutvarande rätten för arbetarna att utse ombud förvandlats till en förpliktelse.

Föredragande departementschefen, statsrådet Larsson, anförde i propositionen nr 40/1931, bland annat, att de av socialstyrelsen föreslagna stadgandena mindre torde vara att betrakta såsom tvångsföreskrifter än såsom bestämmelser till främjande av frivilliga åtgärder. Det föreslogs nämligen, att arbetarna »böra» utse ombud samt att arbetsgivare och arbetsledare »böra» söka samråd med dessa ombud. Departementschefen yttrade vidare, bland annat:

Dylika föreskrifter torde närmast hava varit avsedda att innebära en uppmaning till arbetarna att utse ombud, respektive till arbetsgivare och arbetsledare att söka samråd med ombuden. Därjämte torde emellertid i sådana bestämmelser ligga en förpliktelse för yrkesinspektörerna att verka för att arbetarombud utsåges å de arbetsställen, där sådant erfordrades, samt för att arbetsgivare eller arbetsledare upptoge överläggningar med sålunda utsedda ombud. Att denna förpliktelse icke kunde medföra ett lagligt tvång för arbetarna att utse ombud eller för arbetsgivare att samråda med dem torde vara tydligt.

I fråga om framställt förslag, att arbetarombuden skulle utses av vederbörande fackorganisation, erinrades, att syftet med utseende av ombud framför allt vore att bereda arbetarna på varje särskild arbetsplats möjlighet att taga del i anordnandet av det för dem avsedda skyddet ävensom att få gagn av den speciella sakkunskap, som kunde finnas å platsen. Detta syfte skulle endast undantagsvis vinnas, därest ombuden ej utsåges av och bland de ifrågasvarande arbetarna. Ej heller torde det vara lämpligt föreskriva, att inspektör alltid skulle sätta sig i förbindelse med ombuden. Vidkommande slutligen framställt önskemål, att i lagen måtte stadgas rätt för ombud att av arbetsgivare erhålla gottgörelse för förlorad arbetsförtjänst, vore att märka, att arbetarskyddslagen eljest icke ingått på frågor om arbetsgivarens och arbetarens ekonomiska mellanhavanden, och att därför även den nu förevarande frågan borde regleras i annan ordning.

31 § erhöi därefter genom 1931 års lagändring följande lydelse:

Å arbetsställe, varest på stadigvarande sätt bedrivs arbete av den beskaffenhet och omfattning, som i 10 § andra stycket avses, böra arbetarna inom sig utse ett eller flera ombud att företräda dem i frågor rörande arbetets säkerhet eller sundhet. Ombud må ock å annat arbetsställe kunna av arbetarna utses. Om valet böra ombuden underrätta arbetsgivaren och vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare.

Arbetsgivare så ock den, som utövar ledningen av arbetet, bör i frågor rörande arbetets säkerhet eller sundhet söka samråd med arbetarnas ombud.

Ombuden, som hava att göra sig noga underrättade om de beträffande arbetets säkerhet och sundhet å arbetsstället rådande förhållanden, böra verka för främ-

jande av ökad säkerhet och sundhet samt jämväl söka vinna arbetarnas medverkan därtill. När ombuden genom klagomål eller eljest erhålla kännedom om missförhållande, böra de söka få detsamma avhjälpt genom hänvändelse till den, som utövar ledningen av arbetet i fråga, eller till arbetsgivaren eller, där rättelse på sådant sätt ej vinnes, till vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare. Har den, som utövar ledningen av arbete, eller arbetsgivare från ombud mottagit hänvändelse rörande arbetets säkerhet eller sundhet, har han att inom skälig tid giva ombudet besked i frågan.

Vid inspektion å arbetsställe, där ombud för arbetarna finnes, bör inspektionsförrättaren i regel träda i förbindelse med ombudet.

Vederbörande tillsynsorgan är pliktigt att på begäran kostnadsfritt tillhandahålla arbetarnas ombud avskrift av anvisning, råd eller annat skriftligt meddelande, som avlåtits rörande arbetets säkerhet eller sundhet å arbetsstället.

1937 års arbetarskyddskommitté.

Kommittén framhöll, att de bästa resultaten i fråga om skyddsarbetet uppnåts, där av representanter för arbetsgivaren, arbetsledningen och arbetarna sammansatta säkerhetskommittéer bildats. Även på arbetsställen, där man inskränkt sig till att följa reglerna i 31 § arbetarskyddslagen, hade mycket gott blivit uträttat. Antalet arbetsställen, där skyddsombud utsetts, utgjorde 2,344 år 1936, alltså endast en mindre del av vårt lands arbetsställen.

Beträffande orsakerna till att skyddsombud icke utsetts i större omfattning än som skett anförde kommittén:

För det första torde inskränkningen av plikten att välja ombud till att gälla endast vissa större arbetsställen hava medfört, att man på övriga arbetsställen ansett sig icke hava skäl att föranstalta om ombudsval.

Vidare hade det säkerligen spelat stor roll, att ombudsval för att kunna godkännas av yrkesinspektör måste företagas av vederbörande arbetare själva och icke finge förrättas av deras fackliga organisation. Att sammankalla arbetarna på ett arbetsställe till möte för val av ombud vore icke så lätt som det kunde förefalla. I regel kunde sådant möte icke hållas på arbetsplatsen, utan särskild lokal måste förhyras. Det vore förklarligt, att ingen ville taga initiativ till ett dylikt möte, om han riskerade att själv få stå för lokalhyra och bekosta erforderlig annonsering om mötet.

På sina håll torde fruktan för trakasserier från arbetsgivarens sida hava medfört viss obenägenhet att tjänstgöra såsom skyddsombud. I samma riktning torde frånvaron av en instruktion för skyddsombud hava verkat.

Slutligen hade man, enligt vad som uppgivits för de sakkunniga, vid många arbetsställen ansett det lönlöst att välja ombud, när man trott sig märka, att vederbörande inspektionsförrättare ej visat tillräckligt intresse att träda i förbindelse med ombuden.

Kommittén framlade förslag till ny lydelse av 31 § (sid. 81 i betänkandet) samt anförde till motivering av detsamma:

Enligt de sakkunnigas mening borde allt, som vore möjligt, göras för att utveckla skyddsombudsinstitutionen och säkerhetstjänsten. Härigenom kunde säkerligen skyddsarbetets effektivitet väsentligen höjas. Ej minst torde på denna väg mycket kunna uträttas för att motverka den hos vissa arbetare förekommande benägenheten att borttaga skyddsanordningar, samt över huvud för att stärka arbetarnas ansvarskänsla. Det vore av stor betydelse, att principen om arbetarnas medansvar i sundhets- och säkerhetsfrågor vid skydds-

lagstiftningens tillämpande upprätthölles i hela sin vidd. Ju större fordringar, som ställdes på arbetsgivarna, dess viktigare vore det, att arbetarna icke saklöst finge åsidosätta meddelade skyddsföreskrifter eller på annat sätt äventyra resultatet av kanske kostsamma åtgärder till befrämjande av deras välfärd.

Ett första steg mot stärkande av ombudsinstitutionen kunde tagas genom att borttaga den begränsning i fråga om plikten att välja ombud, som nu funnes i 31 § arbetarskyddslagen.

Vidare borde nämnda lag ändras därhän, att ombudsval kunde anses lagligen förrättat, om det företagits av för vederbörande arbetare representativ organisation. I samband därmed borde benämningen skyddsombud införas i lagtexten, som också borde givas sådan lydelse, att anmälningar om ombudsval kunde upptagas av yrkesinspektörerna, även om de ej gjordes av ombuden själva.

Dessutom borde till stöd för ombuden gentemot möjligen förekommande mindre lojala arbetsgivare i lagen utsägas, att ombudens verksamhet vore en dem av samhället ålagd plikt, vars fullgörande icke finge förhindras.

Slutligen borde åtgärder vidtagas för skapande av en intimare kontakt mellan skyddsombuden och yrkesinspektionen.

Den sistnämndas chefsmyndighet borde få sig ålagt att utarbeta en instruktion för skyddsombud, vari redogjordes för dessas allmänna uppgifter.

Tillika borde sådan ändring i 31 § arbetarskyddslagen vidtagas, att inspektionsförrättares plikt att vid inspektion å arbetsställe, där skyddsombud funnes, träda i förbindelse med ombudet starkare betonades.

I sammanhang därmed borde stadgas skyldighet för vederbörande tillsynsorgan att alltid — ej såsom nu blott på begäran — kostnadsfritt tillställa skyddsombudet avskrift av anvisning, råd eller annat skriftligt meddelande, som avlåtits rörande arbetets säkerhet eller sundhet å arbetsstället. Under nuvarande förhållanden torde det ej sällan förekomma, att skyddsombud underlåte att begära avskrift av anvisningar av fruktan för att förefalla onödigt nitiska.

Emellertid vore det, om skyddsarbetet på arbetsplatserna skulle vinna önskad effektivitet, icke tillräckligt, att endast ombudsinstitutionen utvecklades. Det syntes påkallat, att arbetsgivare, vilken icke själv ville åtaga sig den speciella uppgift, som skyddsarbetet utgjorde, anförtrodde denna uppgift åt en för ändamålet särskilt utsedd person. Om så skedde, borde under rättelse därom meddelas såväl arbetarna som vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare.

Såsom anförts hade bildandet av säkerhetskommittéer visat sig vara det bästa medlet att nå goda resultat i den lokala skyddsverksamheten. De sakkunniga förordade därför, att i 31 § arbetarskyddslagen infördes ett stadgande, vari uppmanades till bildande av dylika kommittéer.

Slutligen anmärkte kommittén, att den övervägt, om icke i lagen borde införas förbud mot trakasseri av skyddsombud samt stadgande om rätt för skyddsombud att erhålla gottgörelse för förlorad arbetsförtjänst. Kommittén hade emellertid icke ansett detta nödvändigt, enär den trott sig kunna förutsätta, att skyddsombuden ej skulle behöva lida men av sin verksamhet vare sig i ekonomiskt avseende eller på annat sätt.

Remissyttrandet.

Kommittéförslaget blev i princip tillstyrkt eller lämnat utan erinran i det övervägande flertalet av de avgivna yttrandena, bland annat

av överståthållarämbetet och 16 länsstyrelser, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, landsorganisationen och svenska landskommunernas förbund. Helt avstyrkande uttalade sig endast yrkesinspektören i fjärde distriktet. I några yttranden, bland annat av riksförsäkringsanstalten och svenska arbetsgivareföreningen, tillstyrktes vissa delar av förslaget, under det att andra delar avstyrktes. I vissa yttranden uttalades tveksamhet beträffande lämpligheten av en eller annan föreslagen bestämmelse. — I det följande redogöres för avgivna yttranden, i den mån uttalanden däri gjorts beträffande speciella hithörande spörsmål.

Länsstyrelsen i Södermanlands län ansåg en bestämmelse, att skyddsombud borde finnas å alla arbetsställen, där lagen ägde tillämpning, för vidsträckt och ifrågasatte en begränsning till sådana arbetsställen, där i regel användes flera än fyra arbetare.

Skyldighet att utse ombud borde genomföras genom ändring av ordet »bör» i första stycket första punkten till »skall» framhölls det i några yttranden, bland annat av *länsstyrelsen i Jämtlands län*.

Rätt för organisation att utse ombud tillstyrktes av riksförsäkringsanstalten och landsorganisationen. Svenska arbetsgivareföreningen framhöll, att det finge beaktas, att svårigheter kunde uppstå, då arbetstagarna vore anslutna till mer än en facklig organisation. Uttrycket »organisation, genom vilken de kunna anses företrädade» vore också tämligen vagt. I varje fall borde det icke förmenas en grupp arbetare, vilka ej vore företrädade av viss på arbetsplatsen förekommande organisation, att få deltaga i utseendet av skyddsombud för arbetsplatsen. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anförde liknande synpunkter samt erinrade om att fall förekomme, då arbetarna tillhörde sinsemellan konkurrerande organisationer. *Länsstyrelsen i Örebro län* framhöll, att det föreslagna stadgandet kunde få icke avsedda konsekvenser.

Beträffande skyldigheten att lämna underrättelse om val av skyddsombud anförde riksförsäkringsanstalten, att det borde åligga ombuden att själva underrätta arbetsgivaren om valet. Det borde därefter ankomma på arbetsgivaren dels att underrätta vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare och dels att på lämplig plats inom arbetsstället uppsätta anslag om vilka, som utsetts till ombud.

I fråga om stadgandet, att skyddsombuden icke skulle få hindras från att fullgöra uppdraget, yttrade *länsstyrelsen i Malmöhus län*, att fråga kunde uppstå om vad en sådan bestämmelse rätteligen skulle innebära. Uppenbarligen borde ombudet ej utan vidare få lämna vad han hade för händer i sitt arbete för att fullgöra uppdrag som skyddsombud. Det vore nödvändigt att förtydliga bestämmelsen så, att nämnda förhållande bleve klarlagt. — I förevarande sammanhang må jämväl beröras frågan om eventuellt förbud mot trakasseri av skyddsombud. Ett stadgande innefattande sådant förbud tillstyrktes av landsorganisationen och bergmästare.

Landsorganisationen anförde härom:

I frånvaron av förbud mot trakasseri av ombud hade man — i yttranden från anslutna förbund — sett en av de väsentligaste anledningarna till att ombud icke i större utsträckning blivit utsedda. Det kunde visserligen ifrågasättas, huruvida icke det skydd, varom här vore fråga, lämpligast borde beredas i sammanhang med ett allmänt legalt skydd — utöver det föreningsrättslagen erbjöde — för arbetarnas förtroendemän gentemot trakasseri från arbetsgivares sida. En lagstiftning i detta ämne torde emellertid av olika anledningar icke för närvarande böra genomföras. Däremot förefunnes intet skäl varför icke i förevarande lagstiftning förbud skulle kunna införas. Härvid hade icke förbisetts, att systemet med organisationsvalda skyddsombud, därest detsamma, såsom kunde förväntas, komme i allmänna tillämpning, i och för sig vore ägnat att tillförsäkra ombuden en starkare ställning än hittills.

En bergmästare framhöll, att ett förbud sannolikt skulle få ganska liten verkan, när detsamma skulle kunna kringgås.

Svenska arbetsgivareföreningen förklarade, att den uppfattningen, att skyddsombuden bleve utsatta för trakasserier från arbetsgivarnas sida, icke hade något för sig, samt yttrade vidare:

Om någon skulle vara böjd att fränkänna arbetsgivarna förståelse för skyddsproblemet, torde han dock icke vara i okunnighet om att arbetarnas fackliga organisationer numera hade så stort inflytande över förhållandena å arbetsplatserna, att trakasserier icke undginge ingripande från deras sida. Orsaken till att ombudsinstitutionen vunnit så ringa spridning vore nog i alldeles övervägande grad att söka däri, att intresse därför saknades hos arbetarna själva.

Beträffande förslaget, att säkerhetskommitté borde finnas vid större arbetsställen, anförde *landsorganisationen*:

I yttrande till landsorganisationen hade samverkande byggnadsfackförbunden föreslagit, att dylik kommitté skulle kunna tillsättas genom val av arbetarnas och arbetsgivarnas organisationer på orten samt tilläggas en uppgift, som icke vore inskränkt till en bestämd arbetsplats utan omfattade orten i dess helhet eller visst distrikt. Förbunden hade därvid åberopat de speciella förhållandena inom byggnadsindustrien, med hänsyn till vilka anordningen med en å arbetsstället bildad säkerhetskommitté icke syntes ändamålsenlig. Landsorganisationen förordade med anledning därav en sådan formulering av hithörande lagbestämmelser, att förbundens önskemål tillgodosåges, detta icke minst därför, att systemet med skyddsombud knappast kunde förväntas i större utsträckning komma i tillämpning inom byggnadsindustrien.

En förste provinsialläkare ansåg, att säkerhetskommitté borde vara obligatorisk vid större industrier.

Förslaget att yrkesinspektionens chefsmyndighet skulle utfärda närmare föreskrifter angående skyddsombuds och säkerhetskommittéers verksamhet avstyrktes av *riksförsäkringsanstalten*. En dylik befogenhet syntes icke gärna kunna tilläggas chefsmyndigheten gentemot skyddsombud eller säkerhetskommittéer, vilka ju tillsattes på enskilt initiativ, även om en uppmaning därtill meddelades i lagen. Självfallet vore emellertid, att såväl chefsmyndigheten som de lokala tillsynsorganen framdeles liksom hittills komme att ägna säkerhetstjänsten vid de enskilda företagen all den upp-

märksamhet och lämna den allt det stöd, som förhållandena föranledde och fullgörandet av övriga tjänsteuppgifter medgäve.

I fråga om bestämmelsen rörande inspektionsförrättares skyldighet att träda i förbindelse med skyddsombud eller säkerhetskommitté föreslog *landsorganisationen*, att uttrycket »i regel» skulle utbytas mot »om möjligt».

Förslaget att vederbörande tillsynsorgan skulle vara pliktigt att utan begäran tillställa skyddsombud eller säkerhetskommitté avskrift av anvisning, råd eller annat skriftligt meddelande, som avlåtits rörande arbetets säkerhet eller sundhet på arbetsstället, avstyrktes av *riksförsäkringsanstalten*, som härom anförde:

En dylik skyldighet skulle medföra en avsevärd ökning av yrkesinspektionens expeditjonsarbete utan att den därmed avsedda nyttan torde vinnas. Anstalten förordade därför, att den nuvarande bestämmelsen, att avskrifter skulle tillhandahållas på begäran, bibehölles, men ville föreslå, att den kompletterades med ett stadgande, att skyddsombud eller medlem av säkerhetskommitté skulle vara berättigad att taga del av sådan anteckningsbok, som jämlikt 30 § arbetarskyddslagen skulle finnas vid större arbetsställen inom industrien samt byggnads- och transportverksamhet. Erinras finge, att enligt samma paragraf alla tjänstemeddelanden, som rörde tillämpningen i avseende å arbetsstället i fråga av arbetarskyddslagen eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter och som icke blivit införda i berörda anteckningsbok, skulle biläggas densamma.

I fråga om en eventuell bestämmelse rörande gottgörelse till skyddsombud för förlorad arbetsförtjänst anförde *bergmästaren i västra distriktet*, att en sådan bestämmelse vore erforderlig, därest man önskade för dylika uppdrag kunna förvärva de mera erfarna och kompetenta arbetarna.

Departementschefen.

Gällande bestämmelser i 31 § angående utseende av ombud för arbetarna att företräda dem i frågor rörande arbetets säkerhet eller sundhet innefatta icke något tvång för arbetarna att utse ombud utan allenast en uppmaning till dem att vid vissa större arbetsställen företaga val av sådant. Samtidigt har emellertid förklarats, att något hinder att utse ombud vid andra arbetsställen icke föreligger. På sätt kommittén anfört, hava av flera skäl val av sådana ombud hittills icke ägt rum i större utsträckning. Vid 1937 års utgång utgjorde antalet arbetsställen, där skyddsombud utsetts, 2,884. Ombudsinstitutionen torde emellertid hava en viktig mission att fylla för höjande av skyddsarbetets effektivitet. Med hänsyn härtill synes det kunna ifrågasättas, om icke nämnda institution borde, åtminstone i viss utsträckning, göras obligatorisk. En sådan anordning torde emellertid kräva såsom förutsättning, att i lagen infördes ett stadgande rörande skydd för ombuden mot trakasserier från arbetsgivarnas sida, låt vara att sådant trakasserier endast i undantagsfall torde behöva befaras. Avgörandet av eventuella trakasserimål borde emellertid enligt min mening tillkomma den berörda frågan av sådan och liknande beskaffenhet speciellt sakkunniga dom-

stolen i vårt land — arbetsdomstolen. Ett överförande till nämnda domstol av en sådan till arbetarskyddslagens rättsområde hörande art av mål synes emellertid icke böra vidtagas utan en allsidig utredning av därmed sammanhängande spörsmål — en utredning, som i förevarande sammanhang icke blivit verkställd. Frågan torde därför — liksom vissa förut berörda spörsmål — få bliva en arbetsuppgift vid den utredning rörande en revision av arbetarskyddslagen, som jag i det föregående förmålt mig hava under övertägande. Ehuru jag anser, att ett stadgande rörande skydd för ombuden mot trakasseri från arbetsgivarnas sida bör införas, ämnar jag med hänsyn till det nyss anförda icke nu föreslå bestämmelser därom. Till stöd för ombuden synes dock, i anslutning till kommitténs förslag, böra införas ett stadgande i lagen, att ombuden icke skola få hindras att fullgöra sina uppgifter. Närmare förklaring av innebörden härav läser icke vara erforderlig.

Då jag sålunda anser, att val av arbetarombud — vilka, på sätt kommittén föreslagit, lämpligen kunna benämnas skyddsombud — icke för närvarande bör göras obligatoriskt, har jag ej något att invända mot kommitténs förslag att borttaga den i gällande lag förefintliga begränsningen i fråga om omfattningen av de företag, vid vilka skyddsombud böra utses. Uppmaningen att utse skyddsombud torde dock icke böra avse andra arbetsställen än sådana, varest på stadigvarande sätt bedrivs arbete, som avses med förbudet i 10 § första stycket.

I första hand böra arbetarna å arbetsplatsen själva utse skyddsombud. Därest så ej sker, torde på framställning av dem den fackliga organisation, genom vilken de närmast kunna anses företrädna, få rätt att utse ombud. Har val av skyddsombud ägt rum, torde böra stadgas skyldighet att göra anmälan härom. Enligt förslaget skall underrättelse lämnas — av ombuden eller av organisation, som verkställt val — till arbetsgivaren ävensom till vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare. Arbetsgivarna synas icke, såsom riksförsäkringsanstalten föreslagit, böra åläggas någon underrättelseplikt. Föreskrift att anslag om vilka, som utsetts till ombud, skall uppsättas å arbetsstället, torde lämpligen meddelas såsom anvisning av yrkesinspektionens chefsmyndighet, icke såsom påbud i lagen.

Fall förekomma givetvis, då arbetsgivaren icke själv handlägger honom åliggande uppgifter rörande arbetets säkerhet och sundhet å arbetsplatsen utan detta ombesörjes av en ställföreträdare för honom. I sådana fall skola lämpligen arbetarna ävensom yrkesinspektören eller bergmästaren underrättas om vem som är ställföreträdare för arbetsgivaren.

Nuvarande andra och tredje styckena i 31 § torde böra i sakligt oförändrat skick bibehållas.

Genom den skyddsverksamhet, som utförts av s. k. säkerhetskommittéer, har, enligt vad erfarenheten visat, mycket goda resultat uppnåtts. Jag föreslår med hänsyn härtill, att i lagen intages en anvisning om att dylik kommitté bör utses vid större arbetsställe, där så lämpligen kan ske. Däremot anser jag tillräckliga skäl icke föreligga att, såsom i ett yttrande föreslagits, i lagen inskriva några bestämmelser om säkerhetskommittéer med mera omfattande upp-

gifter. Hinder för arbetsgivar- och arbetarorganisationer att utse sådana säkerhetskommittéer torde dock icke föreligga. Har säkerhetskommitté bildats, bör underrättelse därom lämnas yrkesinspektören eller bergmästaren.

Vad riksförsäkringsanstalten anfört emot kommitténs förslag, att yrkesinspektionens chefsmyndighet skulle utfärda närmare föreskrifter angående skyddsombuds och säkerhetskommittéers verksamhet, anser jag hava fog för sig. Chefsmyndigheten torde emellertid, i den mån så låter sig göra, böra meddela lämpliga råd och upplysningar till skyddsombud och säkerhetskommittéer.

Inspektionsförrättare skall enligt min mening om möjligt träda i förbindelse med skyddsombud eller säkerhetskommitté vid arbetsställe, som inspekteras. Denna inspektionsförrättarens förpliktelse synes bäst komma till uttryck, om stadgandet därom erhåller den av landsorganisationen föreslagna lydelsen.

Riksförsäkringsanstalten har ansett, att en skyldighet för vederbörande tillsynsorgan att utan begäran tillställa skyddsombud eller säkerhetskommitté avskrift av anvisning, råd eller annat skriftligt meddelande, som avlåtits rörande arbetets säkerhet eller sundhet på arbetsstället, skulle medföra en avsevärd ökning av yrkesinspektionens arbete utan motsvarande utbyte samt att därför den nuvarande bestämmelsen, att avskrift skall tillhandahållas endast på begäran, syntes böra bibehållas. Då något mera avsevärt besvär icke torde förorsakas inspektionsmyndigheterna av en skyldighet att, i samband med att meddelande av här ifrågasatt slag avlåtes, taga och översända avskrift därav till skyddsombud eller säkerhetskommitté, biträder jag härutinnan arbetarskyddskommitténs förslag. Därjämte synes i lagen böra införas det av riksförsäkringsanstalten ifrågasatta kompletterande stadgandet, varigenom skyddsombud och medlem av säkerhetskommitté berättigas att taga del av sådan anteckningsbok, varom förmäles i 30 §.

Vad slutligen angår införande i lagen av bestämmelser rörande gottgörelse till skyddsombud för förlorad arbetsförtjänst, synes starkt fog finnas för kommitténs åsikt, att det torde kunna förutsättas, att skyddsombuden icke skola behöva i ekonomiskt hänseende lida men av sin verksamhet. För övrigt har arbetarskyddslagen icke eljest ingått på frågor om arbetsgivares och arbetares ekonomiska mellanhavanden.

Detaljmotivering.

Jag övergår nu till att i korthet lämna en detaljmotivering till de paragrafer i arbetarskyddslagen, vilka beröras av de ändringsförslag, som återgivits i det föregående.

I förevarande sammanhang torde jämväl få upptagas till behandling ett förut icke berört spørsmål rörande ändring av 23 §.

6 a §.

Denna paragraf har, med de jämkningar, som föranletts av vad jag i det föregående anfört, avfattats i huvudsaklig överensstämmelse med yrkesfarekommitténs på sin tid avgivna förslag till bestämmelser i ämnet.

10 §.

På sätt i det föregående under rubriken »Läkarundersökning och läkarbesiktning av minderåriga» anförts har andra stycket av förevarande paragraf så avfattats, att bestämmelserna däri äga tillämpning å all industriell verksamhet, även om densamma icke bedrives i sådan omfattning, att å arbetsstället i regel användas minst tio arbetare.

23 §.

I det föregående har omnämnts, att jag har för avsikt att senare återkomma till vissa i kommittébetänkandet berörda spörsmål, vilka icke hava avseende å av kommittén föreslagna författningsändringar. Jag ämnar därvid, bland annat, föreslå vissa ändringar av organisationen inom yrkesinspektionen så vitt angår yrkesinspektörer och yrkesinspektris underordnad personal. Enär med hänsyn härtill ändring av 23 § under alla förhållanden erfordras, har jag ansett lämpligt att i förevarande sammanhang ur paragrafen utmönstra vissa detaljbestämmelser, vilka enligt min mening lämpligen böra hava sin plats i en av Kungl. Maj:t utfärdad författning i ämnet. Härvid avses bestämmelser rörande organisationen av den lägre inspektionspersonalen, beträffande indelningen i inspektionsdistrikt och i fråga om yrkesinspektörernas åligganden. För att bereda den kvinnliga yrkesinspektionen möjlighet att enligt lagen utöva tillsyn även å arbete, i vilket icke enbart kvinnor användas, har i förevarande paragraf utsagts, att yrkesinspektris skall finnas för tillsyn »företrädesvis» å arbete, vartill kvinnor användas.

28 §.

I denna paragraf, som handlar om vissa befattningshavares inom yrkesinspektionen befattning med företag, vilka äro underkastade tillsyn enligt lagen, meddelas för närvarande i första och andra styckena bestämmelser om, bland annat, företag, vari bedrives arbete av den beskaffenhet och omfattning, som i 10 § andra stycket avses. Dessa bestämmelser hava med hänsyn till tidigare föreslagna ändringar av dels 10 § andra stycket och dels 23 § undergått formell jämkning. Därvid har jämväl saklig ändring vidtagits därutinnan, att samtliga lägre inspektionstjänstemän förbjudits taga befattning med företag — som icke äro underkastade deras tillsyn — vari arbete, som avses med förbudet i 10 § första stycket, bedrives i sådan omfattning, att å arbetsstället i regel användas minst tio arbetare. Förbud i sistnämnda hänseende har tidigare icke gällt i fråga om yrkesunderinspektör. Att märka är emellertid, att yrkesinspektionens chefsmyndighet äger rätt att för särskilda fall meddela eftergift från i paragrafen stadgade förbud, där så prövas kunna ske utan men för tjänsten.

30 §.

Enligt denna paragraf skall för närvarande vid arbetsställe, varest på stadigvarande sätt bedrives arbete av den beskaffenhet och omfattning, som i 10 § andra stycket avses, finnas anteckningsbok. I denna bok skall enligt 35 § besiktningsläkaren göra vissa anteckningar. Då enligt förslaget årliga läkarbesiktningar å minderåriga hädanefter skola verkställas även vid industriföre-

tag med mindre än tio anställda, bör, därest minderårig sysselsättes i dylikt företag, i 30 § oförmäld anteckningsbok finnas vid företaget. Särskild bestämmelse härom har i 30 § införts såsom ett nytt andra stycke, samtidigt som första stycket undergått en av ändringen i 10 § andra stycket föranledd omredigering.

31 §.

Under rubriken »Skyddsombud och säkerhetstjänst» hava i det föregående de ändringar i denna paragraf, som nu föreslås, ingående behandlats.

32 §.

I denna paragraf stadgas nu skyldighet för arbetsgivare, vilken använder minderåriga i arbete av den beskaffenhet och omfattning, som i 10 § andra stycket avses, att i viss ordning föra förteckning över de minderåriga. Vad sålunda stadgas gäller dock icke skogsavverknings-, kolnings- eller flottningsarbete. Då tillräcklig anledning icke synes förefinnas att, med hänsyn till den föreslagna utsträckningen av 10 § andra styckets tillämpningsområde, på motsvarande sätt utsträcka skyldigheten att föra förteckning över minderåriga arbetare, har 32 § allenast undergått en formell jämkning.

33 §.

Den i förevarande paragraf för närvarande stadgade anmälningsskyldigheten för arbetsgivare, vilken använder minderåriga i arbete av den beskaffenhet och omfattning, som i 10 § andra stycket avses — dock icke i skogsavverknings-, kolnings- eller flottningsarbete — har bland annat till syfte att bereda yrkesinspektionen kännedom om de arbetsställen, vid vilka läkarbesiktningar enligt 35 § skola verkställas. Härav torde framgå, att anmälningsskyldigheten nu bör utsträckas att gälla även för industriidkare med mindre än tio arbetare.

34 §.

Enligt fjärde stycket i denna paragraf skall arbetsgivare, vilken använder minderårig i arbete av den beskaffenhet och omfattning, som i 10 § andra stycket avses, i den minderåriges intygsbok anteckna företagens namn eller firma, dag då den minderåriga börjar användas i arbetet, det slag av sysselsättning, vartill den minderåriga användes, den tid av dygnet, varunder arbetet för den minderåriga pågår, ävensom den minderåriges avgång ur arbetet eller annan förändring i nu angivna avseenden jämte dag därför. Då dylika anteckningar kunna vara av betydande värde för den läkare, som har att förrätta besiktning enligt 35 §, föreslås anteckningsskyldigheten utsträckt till att omfatta även industriidkare med mindre än tio arbetare.

35 §.

Rörande den föreslagna ändringen av första stycket i denna paragraf hänvisar jag till vad i den allmänna motiveringen anförts rörande läkarundersökning och läkarbesiktning av minderåriga.

37 §.

I denna paragraf har — för bibehållande av dess nuvarande sakliga innehåll, i fråga om vilket anledning att vidtaga ändring icke synes föreligga — erforderlig formell jämkning vidtagits.

38 §.

Den befogenhet att meddela föreskrift till arbetsgivare i form av förbud, som för närvarande stadgas i 1 mom. första stycket första punkten, har nu i 1 mom. första stycket tillagts yrkesinspektör och bergmästare. Tillräcklig anledning att, såsom kommittén föreslagit, göra sådan ändring av gällande lag, att föreskrift i ämnet erhåller formen av föreläggande i stället för förbud, har ej synts föreligga. Bestämmelse att arbetsgivaren skall höras, innan beslut meddelas, har ansetts böra bibehållas i lagen. I ett tredje stycke av 1 mom. har utsagts, att yrkesinspektionens chefsmyndighet har rätt att — oavsett yrkesinspektörs och bergmästares befogenheter — meddela förbud, därest myndigheten anser anledning därtill föreligga, även om det ej är fråga om det särskilda förfarandet vid synnerlig fara.

Beträffande det i 2 mom. omförmälda förfarandet, då synnerlig fara anses föreligga, har — för undvikande av kompetenskonflikter — föreskrivits, att yrkesinspektör eller bergmästare för sådant fall skall, i stället för att vidtaga åtgärd jämlikt 1 mom., göra anmälan till chefsmyndigheten.

Utöver vad nu anförts hava vissa ändringar av kommittéförslaget i formellt hänseende vidtagits.

3 mom. motsvarar andra stycket i nuvarande 1 mom., under det att 4 mom. överensstämmer med gällande 2 mom.

41 §.

Tidigare har jag vid behandlingen av frågan om obligatoriska läkarundersökningar av arbetare i vissa hälsofarliga arbeten förordat införandet i lagen av bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om läkarundersökning eller läkarbesiktning å arbetare, som söka anställning eller äro anställda vid företag, där arbetet är synnerligen hälsofarligt, ävensom att detta bemyndigande må erhålla plats under 41 §. Lämpligt har ansetts vara, att detsamma införes som ett nytt andra stycke. Vidare har föreslagits, att, där Kungl. Maj:t meddelar sådant förordnande, vad i 40 § första stycket är stadgat skall äga motsvarande tillämpning. Med detta stadgande är — i överensstämmelse med vad jag i den allmänna motiveringen förordat — avsett att utsäga, att på Kungl. Maj:t ankommer ej mindre att meddela närmare föreskrifter rörande läkarundersökning och läkarbesiktning, som avses i förordnandet, än även att fastställa taxa å gottgörelse såväl för sådan undersökning, där den förrättas av läkare, anställd i statens eller kommuns tjänst, som för dylik besiktning, samt att beträffande det senare slaget av förrättning gottgörelsen skall, i vad den avser resekostnad, bestridas av statsmedel men i övrigt av arbetsgivaren. De av mig i den allmänna motiveringen förordade bestämmelser, vilka motsvara stadgandena i 36 §, torde lämpligen böra erhålla plats i den författning, som Kungl. Maj:t har att utfärda i ämnet.

42—45, 47 och 52 §§.

I 42 och 45 §§ hava beträffande däri upptagna straffbestämmelser sådana formella jämkningar vidtagits, vilka föranledas av de i vissa tidigare paragrafer föreslagna ändringar. Då det ansetts lämpligt att i sammanhang härmed även jämka 42 och 45 §§ till överensstämmelse med nu gällande dagsbotslagstiftning, har för enhetlighetens skull jämväl stadgandena i 43, 44, 47 och 52 §§ omredigerats till överensstämmelse med sagda lagstiftning. Av 52 § framgår, att Kungl. Maj:t vid meddelande av föreskrift med stöd av det nya stycket i 41 § tillika äger utsätta straff för förseelse mot föreskriften.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser.

Den nu föreslagna lagen torde lämpligen böra träda i kraft den 1 januari 1939.

Ändringen i 10 § andra stycket läser icke böra föranleda, att en minderårig, som vid lagens ikraftträdande sysselsättes med industriellt arbete vid ett arbetsställe, där i regel användas mindre än tio arbetare, skulle nödgas omedelbart sluta arbetet. Med hänsyn härtill har föreslagits en övergångsbestämmelse av den innebörden, att vad i 10 § andra stycket stadgas icke skall utgöra hinder för minderårigs fortsatta användande till arbete, vartill den minderårige i behörig ordning användes vid tiden för lagens ikraftträdande. Om den minderårige sedermera vid läkarbesiktning enligt 35 § befinnes böra avstängas från arbetet, utgör nu ifrågavarande övergångsbestämmelse intet hinder däremot.

Vidare upptager förslaget en bestämmelse, enligt vilken arbetsgivare, som vid tiden för lagens ikraftträdande använder minderårig till industriellt arbete av den omfattning, att å arbetsstället i regel användas mindre än tio arbetare, skall fullgöra den i 33 § stadgade skyldigheten att göra anmälan om användande av minderårig arbetskraft inom fjorton dagar från nyssnämnda tid.

För de fall att arbetsgivare eller upplåtare efter den nya lagens ikraftträdande överträder förbud, som meddelats med stöd av 38 § 1 mom. äldre lydelsen, eller att arbetsgivare efter nämnda tidpunkt bryter mot föreskrift, som meddelats med stöd av 38 § 2 mom. äldre lydelsen, erfordras bestämmelser, enligt vilka straff därför kan utdömas enligt den nya lagen. Stadganden härom hava jämväl upptagits bland övergångsbestämmelserna.

Ändringar i skogshärbärgeslagen.

Uti skogshärbärgeslagen av den 21 maj 1937 (nr 268) hava i 5—11 §§ upptagits motsvarighet till vissa stadganden i arbetarskyddslagen. Nu föreslagna ändringar i sistnämnda lag beröra några av dessa stadganden. Det synes lämpligt att bibehålla de båda lagarna i huvudsaklig överensstämmelse med varandra.

De paragrafer i skogshärbärgeslagen, vari med hänsyn till det nyss anförda ändring är erforderlig — 6, 7 och 8 §§ — motsvara 31, 38 och 45 §§ i arbetar-

skyddslagen. Vidtagna ändringar synas icke tarva särskild motivering. Dock torde böra anmärkas, att i 6 § införts bestämmelser om att val av skyddsombud under vissa förutsättningar kan förrättas av facklig organisation samt att skyddsombuden icke få hindras att fullgöra sina uppgifter. Däremot hava bestämmelser rörande säkerhetskommitté icke ansetts böra införas i skogs-härbärgeslagen.

Förevarande lag torde böra träda i kraft samtidigt med lagen om ändring i vissa delar av arbetarskyddslagen. För att överträdelse efter den nu ifrågasvarande nya lagens ikraftträdande av förbud, som meddelats med stöd av 7 § äldre lydelsen, skall kunna straffas enligt 8 § nya lydelsen erfordras en övergångsbestämmelse.

Det torde böra uppmärksammas, att lagen den 19 juni 1919 (nr 428) om skyldighet i vissa fall att vid flottled anordna härbärgen åt flottningsarbetarna i 6 § andra stycket innehåller vissa bestämmelser rörande ombud, som hava att till inspektionsförrättare framföra arbetarnas önskemål beträffande härbärgens beskaffenhet och anordnande av nya sådana. Ändring i nämnda bestämmelser i förevarande sammanhang synes icke erforderlig.

Ändring i lagen om arbetstidens begränsning.

Enligt 7 § 4 mom. lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning ankommer det på arbetsrådet att pröva i vad mån den, som fyllt sexton men ej aderton år, må användas till förberedelse- och avslutningsarbeten samt till overtidsarbete.

I sista punkten av 9 § 7 mom. första stycket samma lag föreskrives, att beslut, som avses i 7 § 4 mom., såvitt möjligt skall fattas efter samråd med socialstyrelsen. Nämnda bestämmelse torde hava sin grund däri, att socialstyrelsen i egenskap av yrkesinspektionens chefsmyndighet jämlikt arbetarskyddslagen haft att vaka över minderårigas användande till arbete och att därvid beakta deras behov av skydd mot överansträngning.

I skrivelse den 14 oktober 1937 har riksförsäkringsanstalten hemställt, att, enär anstalten från och med den 1 januari 1938 skulle i stället för socialstyrelsen bliva yrkesinspektionens chefsmyndighet, erforderlig ändring måtte vidtagas i 9 § 7 mom. första stycket i arbetstidslagen.

Bestämmelse att riksförsäkringsanstalten från och med sistnämnda dag är yrkesinspektionens chefsmyndighet återfinnes i 2 § instruktionen för yrkesinspektionen den 18 december 1931 (nr 423) i dess lydelse enligt kungörelse den 23 december 1937 (nr 1020).

I överensstämmelse med vad riksförsäkringsanstalten anfört har förslag upprättats till lag angående ändrad lydelse av 9 § 7 mom. lagen om arbetstidens begränsning. Lagändringen synes böra träda i kraft omedelbart.

Departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över upprättade förslag till

lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd,

lag om ändrad lydelse av 6—8 §§ skogshärbärgeslagen den 21 maj 1937 (nr 268) samt

lag angående ändrad lydelse av 9 § 7 mom. lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning,

av den lydelse bilaga (*Bilaga A*)¹⁾ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Dagny Olsson.

---

¹⁾ Denna bilaga, vilken är lika lydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här uteslutits.

Bilaga B.

Förslag

till

Kungl. Maj:ts kungörelse

angående läkarundersökningar till förekommande av yrkessjukdomarna blyförgiftning och silikos (stendammlunga).

1 §.

Finnes arbetares användande till visst arbete medföra allvarlig fara för uppkomst av blyförgiftning eller silikos (stendammlunga), äger yrkesinspektionens chefsmyndighet efter samråd med riksförsäkringsanstalten och medicinalstyrelsen föreskriva, *ej mindre* att arbetare icke får anställas i arbetet, med mindre arbetaren vid läkarundersökning, företagen inom viss skälig tid före anställandet, befunnits icke förete sjuklighet eller svaghet, som kan anses göra honom olämplig därför, *än även* att arbetare, som användes i arbetet ifråga, skall underkastas periodiskt återkommande läkarundersökning.

Mellan två på varandra följande periodiska läkarundersökningar må, då fråga är om förekommande av att blyförgiftning uppstår eller förvärras, förflyta en tid av högst två månader och, då fråga är om sådan undersökning till förekommande av uppkomst eller förvärrande av stendammlunga, en tid av högst tolv månader. Skulle yrkesinspektionens chefsmyndighet med hänsyn till särskilt förhållande finna längre mellantid kunna medgivas eller ock att tätare undersökningar äro påkallade, äge dock chefsmyndigheten efter samråd med medicinalstyrelsen att därom förordna.

2 §.

Rörande läkarundersökning, som företages å arbetare före anställandet i visst arbete, skall uppgift lämnas i särskilt intyg, upprättat enligt formulär, som fastställles av medicinalstyrelsen efter samråd med socialstyrelsen och riksförsäkringsanstalten. Därest arbetaren sedermera anställes i arbetet ifråga, skola uppgifterna i intyget genom arbetsgivarens försorg införas i den journal, som enligt 3 § skall föras vid arbetsstället.

3 §.

Vid arbetsställe, varest periodiskt återkommande läkarundersökning skall äga rum, skall finnas en särskild journal, vari anteckningar rörande verkställd undersökning skola göras av den läkare, som utfört undersökningen. I journalen skola det ifrågavarande arbetets art samt namnen på alla arbetare, som användas i detsamma, finnas upptagna.

Formulär till journalen fastställles av medicinalstyrelsen efter samråd med socialstyrelsen och riksförsäkringsanstalten.

Anteckningarna i journalen skola såvitt möjligt avfattas på sådant sätt, att de kunna förstås såväl av arbetsgivare som arbetare. Arbetare, varom anteckning finnes i journalen, skall äga att själv eller genom därtill bemyndigad person taga del av anteckningarna.

Journalen skall förvaras å arbetsstället under minst tre år, räknat från den tid, då sista anteckningen gjordes däri.

4 §.

Finner läkare vid undersökning påkallat, att arbetare, till förebyggande av att blyförgiftning eller stendammslunga uppstår eller förvärras, under viss tid eller allt framgent avhåller sig från visst arbete, skall läkaren, förutom verkställande av anteckning om förhållandet i journalen vid arbetsstället, därom underrätta den försäkringsinrättning, där arbetaren är försäkrad jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Formulär till underrättelse, som avses i denna paragraf, fastställas av riks-försäkringsanstalten efter samråd med medicinalstyrelsen.

5 §.

Till förrättande av undersökning, som i denna kungörelse avses, förordnar medicinalstyrelsen på framställning av yrkesinspektionens chefsmyndighet lämplig legitimerad läkare.

6 §.

Läkares intyg, varom förmäles i 2 §, må av arbetaren underställas medicinalstyrelsens prövning, skolande emellertid intyget gälla, intill dess annorlunda bestämmes. Över medicinalstyrelsens beslut må klagan ej föras.

7 §.

Över beslut av yrkesinspektionens chefsmyndighet i fråga, varom förmäles i 1 §, eller av medicinalstyrelsen rörande formulär, som avses i 3 §, eller rörande förordnande, varom i 5 sägs, må klagan föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement inom tid, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

Den, som önskar ändring i formulär, som enligt 4 § fastställts av riks-försäkringsanstalten, äger därom göra framställning hos försäkringsrådet. Över försäkringsrådets beslut må klagan ej föras.

8 §.

Använder arbetsgivare arbetare till arbete i strid mot föreskrift, som meddelats med stöd av 1 §, straffes med dagsböter. Är arbetaren under aderton år och har användandet skett med faders eller målsmans vetskap och vilja, vare fadern eller målsmannen förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under åtal för förseelse, varom i denna paragraf förmäles, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till det ansvar, som är bestämt för sådan förseelse.

9 §.

Underlåter arbetsgivare att iakttaga något av vad honom enligt 2 eller 3 § åligger, straffes med dagsböter.

10 §.

Förseelse mot denna kungörelse åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna kungörelse, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

11 §.

Beträffande verksamhet, som bedrivs av kommun, skall vad i denna kungörelse är stadgat angående arbetsgivare gälla arbetsföreståndaren.

---

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den
24 mars 1938.*

Närvarande:

justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden FORSBERG,
SANDSTRÖM.

Enligt lagrådet den 10 mars 1938 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 25 februari 1938, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd;

2) lag om ändrad lydelse av 6—8 §§ skogshärbärgeslagen den 21 maj 1937 (nr 268); samt

3) lag angående ändrad lydelse av 9 § 7 mom. lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Enar Eckerberg.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

---

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 24 mars 1938.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, SKÖLD, NILSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets denna dag avgivna utlåtande över de den 25 februari 1938 till lagrådet remitterade förslagen till

lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd,

lag om ändrad lydelse av 6—8 §§ skogshärbärgeslagen den 21 maj 1937 (nr 268) och

lag angående ändrad lydelse av 9 § 7 mom. lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning.

Föredraganden hemställer — under framhållande av att proposition i ärendet, med hänsyn till detsammans samband med propositionen nr 231 angående yrkesinspektionens organisation m. m., jämlikt § 54 riksdagsordningen lärer kunna avlätas utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända — att förevärande lagförslag, vilka av lagrådet lämnats utan erinran, måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils-Sture Lindqvist.
